

Regeringsuppdrag

Gemensam skrivelse

Samverkansuppdrag mot felaktiga
utbetalningar från välfärdssystemen 2010

The logo for Ekonomistyrningsverket (ESV) consists of the lowercase letters 'esv' in a green, sans-serif font. The 'e' and 's' are connected, and the 'v' is separate.

EKONOMISTYRNINGSVERKET

ESV:s rapporter innehåller regeringsuppdrag, uppdrag från myndigheter och andra instanser eller egeninitierade utredningar.

Publikationen kan laddas ner som tillgänglig PDF och beställas från www.esv.se. Word-formatet kan tillhandahållas via Publikationsservice.

Datum: 2011-02-22

Dnr: 10-152/2009

ESV-nr: 2011-11

Copyright: ESV

Rapportansvarig: Patrick Freedman

Förord

Den 5 mars 2009 gav regeringen i uppdrag åt elva myndigheter att delta i ett samverkansuppdrag om utveckling av metoder för och redovisning av resultat av arbetet mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. De elva myndigheterna är Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Inspektionen för socialförsäkringen (från det att myndigheten bildas), Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten (från det att myndigheten bildas), Skatteverket, Socialstyrelsen och Statens tjänstepensionsverk. Sveriges kommuner och landsting, företrädare för kommunala nämnder, Arbetslöshetskassornas samorganisation och representanter för arbetslöshetskassor har också bjudits in att delta. Ekonomistyrningsverket ska vara sammankallande myndighet samt leda och fördela arbetet som årligen ska rapporteras i en gemensam skrivelse till regeringen, med början den 22 februari 2010. Företrädare för medverkande myndigheter och organisationer i samverkansuppdraget redovisas i bilaga 1.

ESV överlämnar härmed den gemensamma skrivelsen till regeringen. I detta ärende har Ekonomistyrningsverkets generaldirektör Mats Wikström beslutat. Utredaren Patrick Freedman har varit föredragande. I den slutgiltiga handläggningen har också avdelningschefen Nils Eklund och funktionsansvarige Anne-Marie Ögren deltagit.

Innehåll

Förord	3
1 Sammanfattning	8
1.1 Kortfattad sammanfattning av delprojektens underlag	9
1.1.1 Systemövergripande risker	9
1.1.2 Statistik och indikatorer	10
1.1.3 Kostnadseffektivitet.....	11
1.1.4 Elektroniskt informationsutbyte	11
1.1.5 Underrättelseskyldighet	12
1.1.6 Omfattningsstudier.....	12
1.1.7 Informationsinsatser.....	13
2 Inledning	15
2.1 Bakgrund.....	15
2.2 Genomförande	15
2.3 Avgränsningar och utgångspunkter.....	18
3 Systemövergripande risker	19
3.1 Sammanfattning	19
3.2 Uppdraget	20
3.3 Hur arbetet har bedrivits.....	21
3.4 Sammanställning av myndighetsgemensamma risker	30
3.4.1 Identifierade risker	30
3.4.2 Vidtagna och planerade åtgärder.....	33
3.5 Vidareutveckling av metoden	34
3.6 Förslag på regelförändringar	35
3.6.1 Beräkning av kostnader för eventuella förslag	36
3.7 Förslag till organisations- eller verksamhetsförändringar	36
3.8 Analys och det fortsatta arbetet.....	36
4 Statistik och indikatorer	38
4.1 Sammanfattning	38
4.2 Uppdraget	39
4.3 Statistik	39
4.4 Indikatorer	40
4.5 Definitioner – statistikmått och indikatorer.....	40
4.6 Statistikmått 1 – upptäckt felaktig utbetalning	42
4.7 Statistikmått 2 – orsak till felaktig utbetalning.....	43
4.8 Statistikmått 3 – fordringsstocken	43
4.9 Statistikmått 4 – misstänkt bidragsbrott.....	43
4.9.1 Brottanmälningar.....	43
4.9.2 Lagföringar.....	43
4.10 Statistikmått 5 – utredningsimpulser till anmält brott.....	44
4.11 Indikatorer.....	44

4.11.1 Indikator 1	44
4.11.2 Indikator 2	45
4.11.3 Indikator 3	45
4.12 Upptäckt felaktig utbetalning 2009	45
4.13 Misstänkta bidragsbrott 2006–2009	47
4.14 Totalt utbetalade belopp	49
4.15 Indikatorer – utfall	50
4.15.1 Indikator 1	50
4.15.2 Indikator 2	50
4.15.3 Indikator 3	50
4.16 Analys och fortsatt arbete	51
5 Kostnadseffektivitet.....	53
5.1 Sammanfattning	53
5.2 Uppdraget	53
5.3 Hur arbetet har bedrivits	53
5.4 Enhetliga metoder	54
5.4.1 Besparingar per välfärdssystem.....	56
5.4.2 Beräkning av kostnader för kontrollinsatser	57
5.4.3 Test av beräkningsmodell	58
5.5 Analys och det fortsatta arbetet.....	59
5.5.1 Analys	59
5.5.2 Fortsatt arbete.....	61
6 Elektroniskt informationsutbyte.....	62
6.1 Sammanfattning	62
6.2 Uppdraget	62
6.3 Hur arbetet har bedrivits.....	62
6.4 Sammanställning av utfört arbete.....	63
6.4.1 Försäkringskassan som mottagare av uppgifter	63
6.4.2 Statens tjänstepensionsverk som mottagare av uppgifter.....	63
6.4.3 Kronofogdemyndigheten som mottagare av uppgifter	64
6.4.4 Socialnämnder som mottagare av uppgifter	64
6.5 Åtgärder som kvarstår	67
6.5.1 Försäkringskassan som mottagare av uppgifter	67
6.5.2 Kronofogdemyndigheten som mottagare av uppgifter	67
6.5.3 Socialnämnder som mottagare av uppgifter	68
6.6 Förslag på regelförändringar	69
6.7 Analys och det fortsatta arbetet.....	69
6.7.1 Kommunerna som samarbetspartner.....	69
6.7.2 Implementeringen	69
6.7.3 Kostnader och nyttor.....	70
7 Underrättelseskyldighet	71
7.1 Sammanfattning	71
7.2 Uppdraget	71
7.3 Hur arbetet har bedrivits.....	71

7.4 Mottagna underrättelser	72
7.5 Åtgärder till följd av underrättelser.....	72
7.5.1 Försäkringskassan.....	73
7.5.2 CSN	74
7.5.3 Pensionsmyndigheten.....	74
7.5.4 Migrationsverket.....	75
7.5.5 Arbetsförmedlingen.....	76
7.5.6 Arbetslöshetskassorna.....	76
7.5.7 Stockholm Stad.....	77
7.6 Utvärdering av utfört arbete.....	77
7.7 Åtgärder som kvarstår.....	78
8 Omfattningsstudier	80
8.1 Sammanfattning	80
8.2 Uppdraget	80
8.3 Metod för omfattningsstudier.....	81
8.3.1 Expert Elicitation	81
8.3.2 Expert Elicitation tillämpad på omfattningsstudier	82
8.3.3 Synpunkter på den valda metoden	82
8.3.4 Definition av felaktiga utbetalningar	83
8.4 Genomförande	84
8.5 Resultatet av genomförda omfattningsstudier	86
8.5.1 Förmånsspecifik redovisning.....	87
9 Informationsinsatser	100
9.1 Sammanfattning	100
9.2 Uppdraget	100
9.3 Hur arbetet har bedrivits.....	100
9.4 Samarbete kring informationsinsatser	101
9.4.1 CSN	101
9.4.2 Arbetsförmedlingen.....	103
9.4.3 Skatteverket.....	106
9.4.4 Försäkringskassan.....	107
9.4.5 Migrationsverket.....	109
9.4.6 Pensionsmyndigheten.....	111
9.4.7 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	113
9.4.8 Arbetslöshetskassornas samorganisation.....	114
9.5 Attitydundersökningar om effekter av informationsinsatser	115
9.5.1 Sammanfattande resultat:.....	115
9.5.2 Mediebildens.....	116
9.6 Analys och det fortsatta arbetet.....	117
Bilaga 1	119
Företrädare för medverkande myndigheter och organisationer	119
Riskanalys.....	119
Statistik och indikatorer	119
Kostnadseffektivitet.....	120

Utökat elektroniskt informationsutbyte	120
Lag om underrättelseskyldighet	120
Omfattningsstudier	121
Informationsinsatser	121
Projektledargruppen	121
Referensgruppen	122
Bilaga 2 a Myndigheternas identifierande systemövergripande risker	124
Bilaga 2 b Myndigheternas vidtagna och planerade åtgärder för systemövergripande risker	143
Bilaga 3 Dokumentation från ”test” av beräkningsmodell för kostnadseffektivitet	153
Bilaga 4 Fördelning utifrån vem som har orsakat felutbetalningen	155
Bilaga 5 Attitydundersökning om bidragsfusk 2010	156
Bilaga 6 Mediebilderna av fusk i välfärdssystemen	157
Bilaga 7 Avvikande mening	158

1 Sammanfattning

Denna skrivelse berör arbetet inom Samverkansuppdraget¹ och tar upp myndighetsgemensamma² risker, gemensam statistik och indikatorer, modeller för kostnadseffektivitet, elektroniskt informationsutbyte och underrättelseskyldighet, omfattningsstudier och gemensamma informationsinsatser.

Redovisning avser enbart de åtgärder som omfattas av samverkan inom de områden som ingår i uppdraget. Det samlade arbetet mot felaktiga utbetalningar med alla dess olika initiativ och åtgärder redovisas således inte här. I den utsträckning dessa initiativ och åtgärder ska återrapporteras till regeringen återfinns de i myndigheternas egna redovisningar.

Nedan följer några korta punkter ur rapporten som vi vill lyfta fram:

- De kontrollinsatser som syftar till att förhindra felaktiga utbetalningar bör förordas framför till exempel efterkontroller och återkrav eftersom det både ur individens och statens perspektiv borde vara bättre och mer effektivt att förhindra felaktiga utbetalningar.
- Det elektroniska informationsutbytet mellan myndigheter och kommuner försvåras av antalet kommuner och den omständigheten att det finns flera olika IT-lösningar och systemleverantörer på den kommunala sidan.
- Antalet underrättelser³ skulle kunna vara fler om kunskapen om lagen och dess tillämplighet förbättrades på berörda myndigheter.
- Osäkerheten kring varje enskild skattning i genomförda omfattningsstudier rörande felaktiga utbetalningar gör att det är svårt att fastställa någon statistisk signifikant skillnad mellan denna och tidigare mätningar. Det går därför inte att dra några generella slutsatser om de felaktiga utbetalningarna har ökat eller minskat.
- Genomförd attitydundersökning ger i princip samma bild som den som togs fram av FUT-delegationen⁴ 2007.

Definition av felaktiga utbetalningar

Inom ramen för projektet har en gemensam definition tagits fram för att beskriva vad som är en felaktig utbetalning: *”Med felaktiga utbetalningar avses alla utbetalningar där för mycket eller för lite utbetalats. Felen kan vara orsakade av handläggare eller*

¹ Se bilaga 1 för representation i Samverkansuppdraget.

² Med myndighet avses i denna rapport även arbetslöshetskassorna där det är tillämpligt

³ Lag om underrättelse vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet (2008:206)

⁴ Regeringen inrättade Delegationen mot felaktiga utbetalningar hösten 2005 (Dir 2005:52). Delegationen presenterade sin slutrapport Rätt och riktigt – Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2008:74) i juli 2008.

mottagare och vara avsiktliga eller oavsiktliga. Vidare avses utbetalningar som var rätt när beslutet togs men inte vid kontroll, till exempel kan utbetalningen vara rätt vid beslutet, utifrån givna förutsättningar, men vid kontroll i efterhand visar det sig att förutsättningarna har ändrats. En felaktig utbetalning uppstår även om förskottsutbetalning görs för att stämmas av mot verkligt utfall i efterhand och utfallet visar på annat belopp att utbetala.”

En utgångspunkt för definitionen är att den ska omfatta alla utbetalningar som är fel. I relation till de förskottsutbetalande välfärdssystemen där en avstämning sker mot ett verkligt utfall finns en problematik. Den justering av utbetalda medel som sker vid en avstämning kan bero på en av systemet inbyggd och acceptabel förändring men den kan också bero på ett felaktigt agerande eller ställningstagande. Regeringen har i sitt uppdrag inte gjort någon avgränsning av vilka felaktiga utbetalningar som ska beaktas, varför vi i definitionen har valt att också inkludera de fel som uppstår i de förskottsutbetalande systemen. Vid en tolkning av de uppgifter som lämnas rörande de förskotterande systemen är det dock viktigt att vara medveten om den ovan nämnda problematiken; att ett återkrav kan bero på en i systemet inbyggd acceptabel avstämning och inte på en felaktig hantering. Besluten som myndigheter fattar kan vara korrekta vid utbetalningstillfället men visa sig vara felaktiga vid avstämningen på grund av ändrade förutsättningar efter det att beslutet fattades.

Under kapitel 2.2 redovisas en mer utförlig diskussion om definitionen och om de förskotterande systemen ska ingå i den.

Definitionen ger de olika delprojekten en gemensam utgångspunkt för arbetet mot felaktiga utbetalningar. Mot bakgrund av hur uppdragen har formulerats för de olika delprojekten kan det dock finnas anledning för ett delprojekt att avgränsa sig från den gemensamma definitionen vid genomförandet av sitt uppdrag. Är så fallet kommer en beskrivning lämnas av hur delprojektet har avgränsat sig under respektive kapitel.

1.1 Kortfattad sammanfattning av delprojektens underlag

Nedan följer en kortfattad sammanfattning av vad de olika delprojekten har redovisat i sina underlag till delrapporten.

1.1.1 Systemövergripande risker

De myndigheter som ansvar för att årligen genomföra en riskanalys inom ramen för projektet har genomfört och uppdaterat sina riskanalyser. Den aktuella riskanalysen för 2010 redovisar färre systemövergripande risker än vad som redovisades av det

riskhanteringsprojekt⁵ som drevs av FUT-delegationen och leddes av Ekonomistyrningsverket.⁶ En orsak till förändringen är en utveckling av metoden för identifiering och värdering av systemövergripande risker.

Metoden har förenklats och effektiviserats genom att systemövergripande risker identifieras inom ramen för respektive myndighets och organisations ordinarie riskanalys. Det innebär att riskarbetet för dessa risker är integrerat i myndighetens (och arbetslöshetskassornas) interna styrning och kontroll.

Myndigheter ska samarbeta för att ta tillvara de fördelar som kan vinnas för staten som helhet. För att en sådan samverkan ska resultera i åtgärder när den inte är motiverad för den myndighet som ska vidta åtgärden kan det behövas ett ställningstagande från regeringen om detta.

1.1.2 Statistik och indikatorer

Under år 2010 har arbetet med att definiera statistikmått, sammanställa statistik och också indikatorer där så har varit möjligt gått vidare. Av resultatdelen kan två försiktiga slutsatser dras.

Den första är att förskotterande välfärdssystem har en större andel felaktiga utbetalningar än andra system. Den större andelen felaktiga utbetalningar kan dock finna sin förklaring i att systemen är uppbyggda för att ställningstaganden ska göras på preliminära uppgifter för att senare stämmas av mot ett verkligt utfall. Eftersom utbetalningen följer syftet med regelverket kan det ifrågasättas om ett återkrav alltid ska anses bero på en felaktig utbetalning. Besluten som myndigheter fattar kan vara korrekta vid utbetalningstillfället men visa sig vara felaktiga vid avstämningen på grund av ändrade förutsättningar efter det att beslutet fattades. Trots detta har arbetsgruppen valt att även fortsättningsvis ha med denna kategori eftersom det är intressant att belysa samtliga utbetalningar som kan leda till en för staten önskad kostnad. Detta intresse har fått överväga i arbetsgruppens arbete liksom det gjorde i FUT-delegationens betänkande.

Den andra slutsatsen är att det är en mycket liten andel av de felaktiga belopp som utbetalas som förefaller ha uppstått på grund av brottslighet. I stället kan rena fel i uppgifter och handläggning antas vara större felkällor. Här är det dock viktigt att beakta att för att ställa ett återkrav räcker det med att man skäligen borde ha insett att man fått ersättning felaktigt. När det gäller brottslighet är bedömning av uppsåt i dessa fall beroende av att den enskilde förstått innebörden av sin uppgiftsskyldighet eller skyldighet att anmäla ändrade förhållanden.

⁵ Riskanalys av gemensamma gränssnitt och ansvarsområden i trygghetssystemen, ESV, 2008-05-20

⁶ SOU 2008:74, Rätt och riktigt – Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, s 68 – 69

Under år 2011 kommer en fortsatt utveckling av statistiken att ske genom att fler av samverkansmyndigheterna kommer att redovisa fler av statistikmåten, så att utfallet för år 2010 får en större omfattning. Vidare kommer indikator 1⁷ att kunna redovisas när resultatet från omfattningsstudierna finns tillgängliga. Det bör dock påpekas att omfattningsstudierna redovisar ett resultat med ett stort osäkerhetsintervall.

1.1.3 Kostnadseffektivitet

En modell har tagits fram för beräkning av förhållandet mellan kostnad för kontrollinsats och summa felaktigt belopp. Modellen ska vara enkel att tillämpa för att ge underlag att bedöma kontrollinsatsens mervärde för utbetalande organisation och möjlighet att stärka förtroendet för trygghetssystemet. Att använda en mer komplex beräkningsmodell som kanske skulle ge större träffsäkerhet är inte att föredra då komplexiteten gör det svårt att beräkna och använda enhetliga metoder.

Modellen har genom att tillämpas på befintliga kontrollinsatser testats i syfte att lära och utveckla modellen. Under 2011 ska modellen tillämpas i större omfattning och utvärderas som ett led i den fortsatta utvecklingen.

De kontrollinsatser som syftar till att förhindra felaktiga utbetalningar bör förordas framför repressiva insatser, som efterkontroller och återkrav, eftersom värdet blir högre på det bistånd eller de bidrag som hindras från att betalas ut på fel sätt eller till fel mottagare.

1.1.4 Elektroniskt informationsutbyte

Redovisningen speglar till stora delar de aktiviteter som genomförts på respektive myndighet för att realisera de elektroniska informationsutbyten som regeringen nämner i propositionen Utökad elektroniskt informationsutbyte samt därefter införda författningar. Arbetet på de olika myndigheterna och organisationerna har kommit olika långt. Vissa projekt utifrån propositionen är satta i produktion och avslutade, exempelvis det elektroniska informationsutbytet mellan Statens tjänstepensionsverk och Skatteverket. Andra har lagts ner på grund av bristande lönsamhet, till exempel Skatteverkets projekt med Försäkringskassan.

Problem har kunnat påvisas vad gäller att finna samarbetspartners för den kommunala sektorn, vilket försvårar och försenar det elektroniska informationsutbytet. Det finns många aktörer inom det kommunala området och för att få nytta av en utveckling måste genomslaget bli stort, annars är den inte lönsam.

⁷ Indikatorn beskriver andel upptäckta fel av uppskattat felaktigt utbetalt belopp.

Det är positivt med ökade möjligheter att utbyta information elektroniskt, men de utvecklingskostnader som framtagandet av tjänsterna medför bör ändå noteras. Myndigheterna och organisationerna finansieras på olika sätt, via anslag, skatter, avgifter eller en blandning av dessa. Förhållandet är inte jämförbart och de olika finansieringsformerna kan komma att påverka den fortsatta utvecklingen och utvidgningen av det elektroniska informationsutbytet.

Samarbetet mellan olika parter vid ett informationsutbyte är en utmaning, här kan det behövas en tydligare styrning för att myndigheter och organisationer på bästa sätt ska hitta gemensamma prioriteringar och lösningar. E-delegationen skulle kunna vara ett stöd i detta.

1.1.5 Underrättelseskyldighet

Bedömningen är att antalet underrättelser enligt lagen skulle kunna vara fler än de som redovisas för 2010. Bakgrunden till den bedömningen är att många handläggare saknar kunskap om lagen och dess tillämplighet.

Delprojektet är överens om att en förnyad informationsinsats hos respektive myndighet behöver vara mer specifikt inriktad mot de olika handläggarnas situation. De behöver ha kunskap om i vilka situationer, inom sitt arbetsområde, det kan vara aktuellt att göra en underrättelse. Myndigheter som berörs av lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet skulle behöva utföra en bred informationsinsats riktad mot samtliga handläggare inom respektive organisation.

Det påbörjade arbetet med att identifiera vilka indikatorer som finns i samtliga förmånssystem behöver fortsätta och intensifieras. Arbetet framöver bör syfta till att hitta och höja motivationsfaktorerna hos handläggarna att göra underrättelser. Samtidigt gäller det att undanröja uppfattningen att individuella och interna mål står i ett motsatsförhållande till de övergripande mål som lagen syftar till att nå. Vidare bör former för en systematiserad återkoppling till handläggarna tas fram.

1.1.6 Omfattningsstudier

Inom Samverkansuppdraget har omfattningsstudierna av felaktiga utbetalningar genomförts med metoden Expert Elicitation. Genom metoden är det möjligt att på ett strukturerat sätt göra bedömningar inom områden där kunskapsläget är oklart även om det samtidigt innebär att osäkerheten i resultatet kommer att vara stor. Därmed kan bedömningen av mörkertalet av felaktiga utbetalningar göras. Samtidigt skapas ett osäkerhetsintervall som baserar sig på sammanvägda subjektiva sannolikhetsintervall. Det speglar den osäkerhet som bedömningen medför. Resultaten ger en bild av vilka felaktigheter som sker och hur mycket felen kostar under ett år. Dessutom ges en indikation om förmånernas kostnader i förhållande till

varandra eftersom alla förmåner undersöks med en och samma enhetliga metod och praktiska tillvägagångssätt.

Det går inte att dra några slutsatser ifall de felaktiga utbetalningarna ökat eller minskat i förhållande till tidigare mätningar. Resultaten av skattningarna ger en bild, dock en osäker sådan, av vilka felaktigheter som sker och hur mycket felen kostar under ett år. Den ger också en indikation om förmånernas kostnader i förhållande till varandra eftersom alla förmåner undersöks med en och samma enhetliga metod och praktiska tillvägagångssätt. Jämförs enskilda skattningar av förmåner över tid (det vill säga med tidigare undersökningar) gör den stora osäkerheten kring varje enskild skattning att det troligen inte går att fastställa någon statistisk signifikant skillnad. Vid de olika mättillfällena har dessutom har olika praktiska tillvägagångssätt tillämpats vilket försvårar tolkningen och jämförelser.

Med stöd av metoden Expert Elicitation har Samverkansprojektet bedömt att värdet av de felaktiga utbetalningarna år 2010 sammantaget kan uppskattas till ett förväntat värde⁸ om 3,3 procent, det vill säga omkring 16,5 miljarder kronor av 2009 års utbetalningar. Uppskattningen har ett osäkerhetsintervall mellan 0,9 och 5,8 procent av de totala utbetalningarna för de aktuella förmånerna. Felen antas därmed ligga mellan ca 4 och 29 miljarder kronor av de totala utbetalningarna som uppgick till nära 500 miljarder.

1.1.7 Informationsinsatser

För att få en bild av allmänhetens syn på fuskfrågor har SIFO International research på uppdrag av Samverkansprojektet genomfört en attitydundersökning som i princip är helt likvärdig med den som gjordes i FUT 2007. Det faktum att de som är mer tillåtande gentemot fusk med bidrag är män och mycket unga och arbetslösa ger en indikation om vilka målgrupper man skulle kunna rikta informationsinsatser och kontrollinsatser till.

Förslagsvis kan en gemensam informationsinsats övervägas till målgruppen unga (15-20 år). Denna målgrupp är viktig att nå med tanke på dess alltmer tillåtande inställning till fusk och att de efter utträdet ur grund- och gymnasieskola för första gången kommer i kontakt med välfärdssystemen.

Uppdraget med informationsinsatser är komplext, inte minst med hänsyn taget till de i grunden olika uppdrag som respektive myndighet och organisation i projektgruppen har relaterat till kontrollarbetet. Det får till följd att det blir komplicerat att ta fram

⁸ Det mest sannolika värdet av felaktiga utbetalningar utifrån de sammanvägda subjektiva sannolikhetsfördelningarna.

konkreta förslag som skulle kunna mynna ut i gemensamma informationsinsatser. Detta har också gruppen belyst i föregående delrapport.

I denna rapport fastslås att den mest framkomliga vägen i det fortsatta arbetet är att ha ett kontinuerligt erfarenhetsutbyte mellan myndigheterna. Det kan handla om att delge varandra råd och idéer för aktiviteter, dra nytta av varandras budskap och kommunikationsformer och lyfta fram goda exempel på lyckad kommunikation. Det innebär att i mer eller mindre formaliserad form fortsätta på de upparbetade kanaler som är etablerade mellan myndigheterna och att ha ett kontinuerligt nätverk med utsedda kontaktpersoner (kommunikatörer, presstjänster och andra).

2 Inledning

2.1 Bakgrund

Den 5 mars 2009 gav regeringen i uppdrag åt Arbetsförmedlingen (AF), Centrala studiestödsnämnden (CSN), Försäkringskassan (FK), Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF), Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) (från det att myndigheten bildas), Kronofogdemyndigheten (Kronofogden), Migrationsverket, Pensionsmyndigheten (PM) (från det att myndigheten bildas), Skatteverket, Socialstyrelsen och Statens tjänstepensionsverk (SPV) att delta i ett samverkansuppdrag om utveckling av metoder för och redovisning av resultat av arbetet mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (Samverkansuppdraget). Sveriges kommuner och landsting (SKL), företrädare för kommunala nämnder, Arbetslöshetskassornas samorganisation (SO) och representanter för arbetslöshetskassor har också bjudits in att delta. Ekonomistyrningsverket (ESV) ska vara sammankallande myndighet samt leda och fördela arbetet, som årligen ska rapporteras i en gemensam skrivelse till regeringen, med början den 22 februari 2010. Statskontoret ska genomföra en kvalificerad uppföljning av uppdraget och senast den 16 april 2012 redovisa resultatet av uppföljningen till regeringen.

2.2 Genomförande

Uppdraget fokuserar på åtta olika områden där samverkan ska ske mellan de utpekade myndigheterna och övriga organisationer. För att förenkla läsandet av rapporten har också begreppet myndighet använts även för arbetslöshetskassorna och Arbetslöshetskassornas samorganisation där det är tillämpligt trots att de inte är att betrakta som myndighet under Riksdagen eller regeringen. Även kommuner omfattas av begreppet myndighet i denna rapport där det är tillämpligt. De områden som tas upp i beslutet är Riskanalys, Statistik och Indikatorer, Kostnadseffektivitet, Elektroniskt informationsutbyte, Underrättelseskyldighet, Omfattningsstudier och Informationsinsatser. Arbetet bedrivs i projektform, Samverkansprojektet. Då två av områdena, statistik och indikatorer, slogs samman kom det att bildas sju delprojekt. Till varje delprojekt finns en projektledare och en biträdande projektledare utsedd. För att underlätta samverkan mellan berörda myndigheter och organisationer har ESV ordnat ett IT-stöd som gör att deltagarna bland annat kan hantera dokument, kalla till möten och lägga upp arbetet på en gemensam internetbaserad projektplats.

Samtliga projektledare och minst en representant från myndigheter och organisationer som medverkar i Samverkansuppdraget träffats regelbundet för att delges vad som händer i de olika projektgrupperna. Fram till mitten av 2010 träffades samtliga i gemensamma möten. Sedan mitten av året träffas de regelbundet i två olika grupper: projektledargruppen och referensgruppen. Förändringen gjordes

eftersom informationsbehoven skilde sig för de två olika grupperna och eftersom de gemensamma mötena inte längre bedömdes vara effektiva.

Projektledargruppen fokuserar på det operativa arbetet i projekten, frågor som berör samverkan mellan grupperna med mera. I referensgruppen ska frågor diskuteras där det finns ett behov av samsyn eller enhetliga ställningstaganden från deltagande myndigheter och organisationer för genomförandet av det gemensamma uppdraget. Genom referensgruppen ges deltagarna också möjlighet till insyn i genomförandet på en övergripande nivå som ett komplement till den insyn de får genom deltagande i de olika delprojekten.

Inom ramen för projektet har en gemensam definition tagits fram för att beskriva vad som är en felaktig utbetalning: *”Med felaktiga utbetalningar avses alla utbetalningar där för mycket eller för lite utbetalats. Felen kan vara orsakade av handläggare eller mottagare och vara avsiktliga eller oavsiktliga. Vidare avses utbetalningar som var rätt när beslutet togs men inte vid kontroll, till exempel kan utbetalningen vara rätt vid beslutet, utifrån givna förutsättningar, men vid kontroll i efterhand visar det sig att förutsättningarna har ändrats. En felaktig utbetalning uppstår även om förskottsutbetalning görs för att stämmas av mot verkligt utfall i efterhand och utfallet visar på annat belopp att utbetala.”*

Definitionen togs fram i samarbete mellan delprojekten Kostnadseffektivitet och Statistik och indikatorer och fastställdes därefter vid ett projektledarmöte. Definitionen ger en gemensam utgångspunkt för de olika delprojekten i arbetet mot felaktiga utbetalningar. Mot bakgrund av de olika uppdragens lydelse kan det finnas anledning för ett delprojekt att avvika från den gemensamma definitionen för genomförandet av sitt uppdrag. Har ett delprojekt gjort bedömningen att det finns behov av att avgränsa sig från den gemensamma definitionen ska det finnas en redogörelse i redovisningen för hur de har avgränsat sig från definitionen.

En utgångspunkt för definitionen är att den ska omfatta alla utbetalningar som är fel. I relation till de förskottsutbetalande välfärdssystemen⁹ där en avstämning sker mot ett verkligt utfall finns en problematik. Den justering av utbetalda medel som kan ske vid en avstämning kan bero på en av systemet inbyggd och acceptabel förändring men den kan också bero på ett felaktigt agerande eller ställningstagande. Regeringen har i sitt uppdrag inte gjort någon avgränsning av vilka felaktiga utbetalningar som ska beaktas, varför vi i definitionen har valt att också inkludera de fel som uppstår i de förskottsutbetalande systemen. Vid en tolkning av de uppgifter som lämnas rörande de förskotterande systemen är det dock viktigt att vara medveten om den

⁹ Exempel på förskotterande välfärdssystem är studiemedel och bostadsbidrag.

ovan nämnda problematiken; att ett återkrav kan bero på en i systemet inbyggd acceptabel avstämning och inte på en felaktig hantering.

Synpunkter har lämnats på den valda definitionen, bland annat har en diskussion förts om att förskottade utbetalningar som regel innebär en felaktig utbetalning eftersom den bygger på preliminära uppgifter. Av den anledningen borde en annan definition av felaktiga utbetalningar gälla för system som inkluderar förskottade utbetalningar. En möjlighet skulle kunna vara att de felaktiga utbetalningarna redovisas dels som bruttofel innan avstämning gjorts och dels som nettofel efter att återbetalning har gjorts vid den årliga avstämningen. Brutto felaktigt utbetalt belopp skulle då överensstämna med nuvarande definition. Med netto felaktigt utbetalt belopp skulle då avses brutto minus återbetalt belopp. En sådan uppdelning skulle ge en mer rättvisande bild av de felaktiga utbetalningarna inom de förskottsutbetalande välfärdssystemen.

Det har också diskuterats att den vida definition som inkluderar skillnader mellan preliminära och slutliga bidrag leder fel. Statistiken med mera över felaktiga utbetalningar blir missvisande. Ambitionen bör vara att skilja ut vad som faktiskt är fel i dessa bidrag eller redovisa dem vid sidan av ”summa felaktiga utbetalningar”.

Under året har varje delprojekt haft egna möten efter behov. Varje delprojekt är representerat av de myndigheter som är utpekade som ansvariga för området i regeringsbeslutet samt några ytterligare berörda aktörer. Avsikten med grupperna är bland annat att underlätta för de medverkande myndigheterna att fullgöra det gemensamma ansvaret för genomförandet av uppdraget inom sina respektive verksamhetsområde.

I denna skrivelse presenteras myndigheternas och övriga organisationers arbete. ESV leder arbetet med den gemensamma skrivelsen och lämnar därmed också skrivelsen till regeringen. Som en följd av att ESV leder arbetet och lämnar skrivelsen beslutar ESV om den rapportering som ska lämnas enligt Samverkansuppdraget. Beslutet föregås av remiss till medverkande myndigheter och organisationer. En beredning har dessförinnan skett inom respektive arbetsgrupp som är bildad av medverkande myndigheter samt inom projektledargruppen bildad av ESV. Arbetsgrupperna lämnade underlag till skrivelsen 29 november 2010, en viss komplettering av underlagen skedde också i början av december. Den beredning som sker inom medverkande myndigheter följer respektive myndighets arbetsordning. Medverkande myndigheter/organisationer har kunnat anföra en avvikande mening i den gemensamma skrivelsen. Försäkringskassan har anmält avvikande mening som redovisas under bilaga 7.

Inom ramen för arbetet har vikten av att en helhetsanalys genomförs framförts. Analysen ska tillvarata erfarenheter och övergripande resultat av arbetet som genomförs inom respektive delområde inför den slutliga rapporteringen.

2.3 Avgränsningar och utgångspunkter

Arbetet inom Samverkansuppdraget ska utgå från förslag som delegationen mot felaktiga utbetalningar (FUT-delegationen) presenterade i sitt betänkande. Arbetet utgår även från de definitioner och de avgränsningar som FUT-delegationen använde. Eventuella avsteg därifrån kommer att redovisas. De myndigheter och organisationer som medverkar i Samverkansuppdraget har olika förutsättningar att utgå ifrån. Ett antal av de medverkande myndigheterna och organisationerna är med och förvaltar välfärdsystemen utan att ansvara för själva utbetalningarna. Regelverken för välfärdssystemen skiljer sig också åt. Ekonomiskt bistånd utgår till exempel från den enskildes behov och inte från ett antal kriterier som ska vara uppfyllda. Finansieringen av verksamheterna hos medverkande myndigheter och organisationer är ytterligare något som ser olika ut. Ovanstående är sådant som måste beaktas i arbetet med Samverkansuppdraget.

3 Systemövergripande risker

3.1 Sammanfattning

De myndigheter som enligt Samverkansuppdraget har ansvar för att årligen genomföra en riskanalys av den verksamhet som avser utbetalningar från välfärdssystemen, har genomfört och uppdaterat sina riskanalyser. Här redovisas myndigheternas identifierade systemövergripande risker. Myndigheterna har också ansvar för att till varandra kommunicera de identifierade riskerna och ansvar för att vidta nödvändiga åtgärder. Målet är att minimera felaktigheter i välfärdssystemen.

Aktuell riskanalys för 2010 redovisar färre systemövergripande risker än vad som redovisades av det riskhanteringsprojekt¹⁰ som drevs av FUT-delegationen och leddes av Ekonomistyrningsverket¹¹. Antalet redovisade risker som inte är accepterade är också färre. För de ej accepterade riskerna är åtgärder inte vidtagna i sin helhet. Anledningen till förändringarna är att åtgärder har vidtagits för att minska riskerna samt en vidareutveckling av metoden för identifiering och värdering av systemövergripande risker. Det innebär dock inte att samverkan om systemövergripande risker är väl fungerande och införd i myndigheternas processer. Det finns problem som hänger samman med hur samverkan faktiskt ska komma till stånd mellan berörda myndigheter. En svårighet som framkommer inom delprojektet om riskanalyser är till exempel att tidpunkten för riskanalys inte behöver sammanfalla mellan myndigheterna.

Med ansvaret för myndigheterna att genomföra riskanalyser inom sin verksamhet finns det en osäkerhet i om den egna myndighetens risker värderas högre än risker som har identifierats av annan myndighet. Utan samverkan vid riskanalys kan det också medföra att nya risker inte blir identifierade. En riskanalys genomförd i samarbete mellan berörda myndigheter kan hitta risker som är dolda för myndigheterna som inte identifieras om analysen genomförs av myndigheterna var för sig.

Metoden har förenklats och effektiviserats genom att systemövergripande risker nu identifieras inom myndigheternas riskanalys för verksamheten. Det innebär att riskarbetet för dessa risker är integrerat i myndighetens (och arbetslöshetskassornas) styrning och kontroll.

¹⁰ Riskanalys av gemensamma gränssnitt och ansvarsområden i trygghetssystemen, ESV, 2008-05-20

¹¹ SOU 2008:74, Rätt och riktigt – Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, s 68 – 69

Systemövergripande risker är de risker som orsakas av en händelse inom ett system och ger upphov till en risk inom ett annat system. Med myndighetsgemensamma risker menas risker som är systemövergripande och delas av myndigheter.

Det finns idag totalt 53 identifierade systemövergripande risker och 8 av dessa är myndighetsgemensamma¹² och därmed föranleder behov av samarbete mellan myndigheter samt andra organisationer. 27 risker av de 53 är inte accepterade och 15 av dem saknar planerad åtgärd.

Det går att se att den samlade bilden av systemövergripande risker inom välfärdssystemen inte påverkar myndigheternas bedömningar av om den interna styrningen och kontrollen fungerar betryggande. Vilket betyder att myndigheterna har utvecklat sina processer för att bevaka risker för felaktigheter. Under 2011 är det viktigt att fördjupa analysen av framförallt de myndighetsgemensamma riskerna och göra en detaljerad åtgärdsplan för de risker som är inte accepterade.

De systemövergripande- och de myndighetsgemensamma riskerna framgår av bilaga 2 a, ”Identifierade systemövergripande risker”, och myndigheternas åtgärder med anledning av riskerna framgår av bilaga 2 b, ”Vidtagna och planerade åtgärder”. Inga förslag på systemövergripande regelförändringar lämnas här.

3.2 Uppdraget

Omfattning och inriktning av uppdraget riskanalyser är att:

- löpande genomföra systemövergripande riskanalyser av myndighetsgemensamma risker
- vidareutveckla metoden i syfte att förenkla och effektivisera arbetet
- lämna systemövergripande förslag på regelförändringar

Systemövergripande riskanalys resulterar i de risker som orsakas av en händelse inom ett system ger upphov till en risk inom ett annat system. I det följande kallas detta för systemövergripande risker. För att dessa risker ska tas med här ska det vara olika myndigheter som har till uppgift att förvalta de olika systemen. Med myndighetsgemensamma risker menas risker som är systemövergripande och delas av myndigheter. Det innebär att en och samma händelse medför en risk inom två eller flera myndigheter.

¹² De systemövergripande riskerna finns beskrivna i slutet av avsnitt 3.4.1.

Den ursprungliga metoden togs fram av Delegationen mot felaktiga utbetalningar¹³ (FUT). Metoden är tillämpbar vid riskanalys och för att vidta åtgärder enligt förordningen om intern styrning och kontroll¹⁴.

Systemövergripande förslag på regeländringar kan avse dels enskild myndighets instruktion dels de förordningar som reglerar intern styrning och kontroll. ESV har beslutat om ändring i föreskrifter och allmänna råd till 4 § förordningen om intern styrning och kontroll¹⁵ med anledning av arbetet inom regeringsuppdraget för riskanalyser.

Ansvariga myndigheter för att genomföra uppdraget är Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Inspektionen för socialförsäkringen, Migrationsverket och Pensionsmyndigheten. Skatteverket ska bidra med sina erfarenheter i arbetet. I arbetet deltar även Landskrona kommun¹⁶ och Arbetslöshetskassornas samorganisation¹⁷. Ekonomistyrningsverket medverkar i enlighet med regeringsuppdraget.

3.3 Hur arbetet har bedrivits

De ansvariga myndigheterna genomför riskanalys av sin verksamhet enligt förordningen om intern styrning och kontroll eller med anledning av detta regeringsuppdrag när myndigheten inte omfattas av förordningen. Uppdraget genomförs inom respektive myndighets arbete med riskanalys och kontrollåtgärder samt i samverkan med de myndigheter som löper samma risk (myndighetsgemensam risk) och i samverkan med den myndighet som är givare av risken (systemövergripande risk). Inom respektive myndighet har riskanalysen uppdaterats med anledning av den uppföljning och bedömning som har skett av myndigheten. Myndigheter har också genomfört nya riskanalyser med anledning av händelser som tidigare inte har varit identifierade eller med anledning av tillkommande uppgifter. Det är dock svårt att avgöra när samverkan mellan myndigheterna om risker som är systemövergripande och myndighetsgemensamma har en avgörande påverkan på myndigheternas riskhantering.

Delprojektets möten har använts för att behandla metodfrågor och för samverkan om myndigheternas bedömningar av systemövergripande risker inklusive myndighetsgemensamma risker samt om myndigheternas vidtagna och planerade åtgärder.

¹³ Riskhantering inom trygghetssystemen Rapport 3, mars 2007 Delegationen mot felaktiga utbetalningar.

¹⁴ Förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll 3, 4 § §

¹⁵ ESV dnr ESV Cirkulär 2010:4

¹⁶ Landskrona kommun företräder inte någon annan organisation och lämnar sitt bidrag utifrån sin egen bedömning.

¹⁷ Arbetslöshetskassornas samorganisation är representerad av medarbetare från Unionens arbetslöshetskassa.

Arbetet med riskanalyser är verksamhetsanpassat och följer den egna myndighetens ansvar. Det innebär att tillvägagångssättet kan skilja mellan myndigheterna. De ansvariga myndigheterna har gjort följande överväganden i arbetet med riskanalyser och kontrollåtgärder.

Inspektionen för socialförsäkringen har till uppgift att utöva systemtillsyn över och utföra effektivitetsgranskning av den verksamhet som bedrivs av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten (i de delar som inte står under Finansinspektionens tillsyn) och Skatteverket (pensionsgrundande inkomst).¹⁸ Med systemtillsyn avses granskning av om tillsynsobjektets egna system för styrning och kontroll säkerställer en korrekt och enhetlig tillämpning av det regelverk som tillsynsobjektet ska tillämpa. Med effektivitetsgranskning avses granskning av om tillsynsobjektets verksamhet fungerar effektivt med utgångspunkt i det statliga åtagandet¹⁹. Resultatet av granskningarna redovisas i rapporter. Inspektionen ska löpande redovisa resultatet av granskningen till regeringen. Den granskade myndigheten ska också informeras om resultatet²⁰. Någon granskning som rör myndigheternas styrning och kontroll avseende systemövergripande risker har ännu inte gjorts.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen har till uppgift att utöva tillsyn över arbetslöshetsförsäkringen, arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingens handläggning av ärenden som har samband med arbetslöshetsförsäkringen.²¹ Inspektionen får meddela erinringar och ge förelägganden till arbetslöshetskassorna med anledning av tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen.

IAF har som tillsynsmyndighet få direkta administrativa gränssnitt mot utbetalningarna av arbetslöshetsersättning. Men i myndighetens uppdrag ingår att utfärda intyg till personer som söker arbete i EU/EES-länder med bibehållen rätt till svensk arbetslöshetsersättning, så kallade intyg E 303 och U2. IAF är inte ägare till någon systemövergripande risk gällande felaktig utbetald arbetslöshetsersättning, utan dessa bärs av arbetslöshetskassorna eller Arbetsförmedlingen.

I IAF:s uppdrag ingår att identifiera, följa upp och granska risker som har bärighet på arbetslöshetsförsäkringen och som bärs av tillsynsobjekten Arbetsförmedlingen och de 32 arbetslöshetskassorna. Inom ramen för detta har IAF under 2009 och 2010 bland annat granskat i vilken utsträckning arbetslöshetskassorna genomför en systematisk internkontroll²². Den inledande granskningen visade att endast en av de

¹⁸ Förordning (2009:602) med instruktion för Inspektionen för socialförsäkringen 2 §

¹⁹ Förordning (2009:602) 1 §

²⁰ Förordning (2009:602) 11 §

²¹ Förordning (2007:906) med instruktion för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen 1 §

²² Resultaten från dessa granskningar redovisas i rapporterna IAF 2009:15 och IAF 2010:24.

32 arbetslöshetskassorna genomfört systematisk riskanalys, inom vilket en systemövergripande riskanalys bör ses som en naturlig del. Då arbetslöshetskassorna, som privaträttsliga objekt, inte omfattas av förordningen om intern styrning och kontroll²³, men samtidigt är en central del av utbetalningarna av arbetslöshetsersättning, har IAF föreslagit att regeringen överväger att införa nya bestämmelser med krav på intern kontroll i lagen om arbetslöshetskassor²⁴. Reglering av detta skulle, enligt IAF, inte bara minska de generella riskerna för felaktiga utbetalningar av arbetslöshetsersättning, utan även skapa en referensram för IAF:s framtida granskningar.

Vidare har IAF under verksamhetsåret 2010 bistått Arbetsförmedlingen i deras arbete att tillse att arbetslöshetsförsäkringen utgör en omställningsförsäkring. Detta syftar bland annat till att säkerställa att information om bristande regelefterlevnad hos ersättningstagare, så kallade underrättelser om ifrågasatt ersättningsrätt, skickas från Arbetsförmedlingen till berörd arbetslöshetskassa. Den mörkertalstudie som IAF genomförde indikerar att det föreligger ett stort bortfall av information till arbetslöshetskassorna även när arbetsförmedlaren har kunskap om bristande regelefterlevnad hos ersättningstagaren.

Vid en strikt tolkning av regelverket skulle ungefär 12 300 underrättelser skickats till arbetslöshetskassorna under 2009. Det faktiska antalet underrättelser som utgick var drygt 3 500.

Under 2009 samverkade IAF tillsammans med Arbetslöshetskassornas samorganisation vid bedömningen av de risker gällande felaktigt utbetald arbetslöshetsersättning där arbetslöshetskassorna var mottagare av risken. Under 2010 har Arbetslöshetskassornas samorganisation värderat de risker där arbetslöshetskassorna är bärare av risken samt kommit in med uppgifter om åtgärder mot dessa risker. IAF har utifrån resultaten av sina uppföljningar och granskningar, löpande bistått Arbetslöshetskassornas samorganisation i deras arbete med de systemövergripande riskerna.

Arbetslöshetskassornas samorganisation är en fristående och politiskt obunden service- och intresseorganisation för landets 32 arbetslöshetskassor (a-kassor). SO:s uppdrag är reglerat av lag och går bland annat ut på att företräda a-kassorna, informera och utbilda om arbetslöshetsförsäkringen. När det gäller a-kassorna som är specialiserade inom olika bransch- eller yrkesområden, har de till uppdrag att administrera arbetslöshetsförsäkringen och betala ut arbetslöshetsersättning.

²³ Förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll

²⁴ Lag (1997:239) om arbetslöshetskassor

Under 2010 har SO ansvarat för det fortlöpande arbetet med analysen av systemövergripande risker, då i de delar a-kassorna är riskmottagare. Arbetet har inriktats på att revidera analysen där riskerna huvudsakligen härrör från FUT-delegationens arbete, och där inga nya risker har påförts under det gångna året. I syfte att förtydliga har risker inom liknande områden slagits samman exempelvis risker som är kopplade till att en person avanmäls som arbetssökande hos arbetsförmedlingen (*risk 24*). Vidare har riskvärdet i vissa fall sänkts och där en orsak kan vara att risken är hanterad helt eller delvis, och därför har accepterats. I andra fall beror sänkningen på att riskvärdet har förändrats över tid, alternativt att risken varit felvärderad redan initialt. Här kan nämnas bedömningen som rör förändrade studieförhållanden för personer som studerar jämsides med arbetslöshetsersättning (*risk 26*), och där statistik för 2009 visar att det rör sig om cirka två procent av ersättningstagarna. Vid en bedömning att en av hundra av dessa ändrar sina studieförhållanden och till exempel börjar uppbära studiestöd eller uppbär studiestöd i högre omfattning, rör det sig om under hundra personer som felaktigt kan komma att uppbära arbetslöshetsersättning. Risken bedöms därför inte som väsentlig. När det gäller kvarstående risker har det i flertalet fall bedrivits en aktiv samverkan (*risk 24, 58 och 71*) eller där åtgärd är planerad (*risk 33*), och där den vidtagna eller kommande hanteringen medför att riskerna troligtvis kommer att kunna accepteras inom kort. Arbetet med riskanalysen kommer att fortlöpa under 2011, då med ställningstagande till om det uppkommit nya risker som kräver samverkan för sin hantering.

Arbetsförmedlingen ansvarar för utbetalningar av arbetsgivarstöd och från och med den 1 december 2010 även för etableringsersättning till nyanlända invandrare. Ett antal risker har fått lägre riskvärde av Arbetsförmedlingen. När det gäller risken återföring av beslut om underrättelse från arbetslöshetskassorna (*risk 3*), har lagändring avseende Arbetslöshetsförsäkringen skett som nu gör det obligatoriskt att återföra dessa beslut, varför detta riskvärde har sänkts. Arbetsförmedlingen har också inskaffat ett nytt system för kontroll av arbetsgivare som säkerställer uppföljning av betalningsanmärkning etcetera, vilket medför att risken för kontroll av arbetsgivarstöd har värderats ned (*risk 4*). Dessutom har ett systematiskt samarbete med Skatteverket inletts där Arbetsförmedlingen får underlag som innebär att relevanta rimlighetsbedömningar av arbetsgivare kan göras utifrån hur mycket arbetsgivaravgift som är redovisad om det finns någon skatteskuld etcetera, varför också riskvärdet för risk arbetsgivarstöd (*risk 5*) har sänkts. Det finns nu ett systemstöd som säkerställer att Migrationsverkets klassificeringskoder går direkt in i Arbetsförmedlingens interna system (Ais) på ett korrekt sätt vilket innebär att berörd risk har värderats som lägre (*risk 29*).

Risker som redan värderades lågt i arbetet som genomfördes av Delegationen mot felaktiga utbetalningar, har sorterats bort som försumbara. Samtliga risker som avser utbetalning av arbetsgivarstöd har gått upp i risk nr 4 och 5, då riskerna är desamma oavsett vilket av arbetsgivarstöden som avses.

Centrala studiestödsnämnden ansvarar för utbetalningar av studiestöd. Arbetet med systemövergripande risker har gett en bra bild över förbättringsområden för informationsutbyten. Majoriteten av de risker som framkommit i analysarbetet och som berör CSN har dock kategoriserats som accepterade, eftersom konsekvensen av risken i många fall kan anses vara begränsad. Eftersom de systemövergripande riskerna hanteras tillsammans med de myndighetsspecifika riskerna görs olika prioriteringar, vilket kan innebära att vissa risker prioriteras ned och därför accepteras. Vissa risker har också omvärderats i förhållande till tidigare analys utifrån nya erfarenheter men även beroende på att åtgärder har vidtagits för att minska risken. Exempel på en pågående åtgärd är att CSN och Försäkringskassan tillsammans granskar nuvarande informationsutbyte för att se vilka förbättringar som kan göras.

De risker i analysen som gäller uppgiftsutlämnande till andra myndigheter från CSN handlar om att vissa uppgifter inte kan lämnas på grund av regleringar i lagar och förordningar. Som exempel rör risk nummer 93 de ytterligare uppgifter som kommunerna behöver från CSN för sin prövning av ekonomiskt bistånd. Det är förståeligt att kommunen vill ta del av ytterligare uppgifter, exempelvis möjligheten att kontrollera om en individ har sökt fullt studiemedel. I dagsläget skulle detta dock kräva en förändring av förordningen om uppgiftsskyldighet²⁵ och i vissa fall av socialtjänstlagen²⁶.

CSN:s arbete med att analysera vilka risker som kan finnas gentemot andra myndigheter har till viss del utförts i linje med det övriga riskarbetet på myndigheten. Riskanalyser är ett viktigt verktyg för att nå målen och tydliggöra områden som kan vara i behov av en närmare granskning. Myndigheten anser inte att det i den myndighetsgemensamma analysen har påträffats risker som kräver omfattande åtgärder. Dock förekommer risker som pekar på att det finns förbättringsområden i informationsutbytet mellan myndigheterna. Det finns ett antal risker som delas av myndigheter, dessa grundar sig mestadels på problematiken kring skillnader i regelverk och rutiner på de olika myndigheterna, såsom att olika myndigheter använder olika tidsbegrepp i prövningen av rätten till olika ersättningar, lån och bidrag.

²⁵ Förordning (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen

²⁶ Socialtjänstlagen (2001:453)

Försäkringskassan förvaltar och administrerar välfärdssystem inom socialförsäkringens område. FK arbetar sedan några år tillbaka med riskanalyser som en integrerad del av myndighetens verksamhetsplanering och verksamhetsuppföljning. Inom tvärsektoriella verksamheter genomförs specifika riskanalyser.

Ett av FK:s instruktionsreglerade mål är att *myndigheten ska säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott*. I syfte att beskriva, bevaka och ge prioriteringar för att hantera väsentliga orsaker till felaktiga utbetalningar genomförs sedan 2008 årligen *riskanalyser* för felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringshandläggningen. Dessa riskanalyser genomförs för varje förmån för sig och utgör en av de specifika riskanalyserna inom myndigheten.

Den metod FK använder bygger på samma grunder som den mer övergripande metoden som utvecklades av FUT-delegationen. Under 2009 och 2010 har FK bedrivit ett omfattande arbete med att utveckla metoden för riskhantering gällande felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringshandläggningen. Utvecklingsarbetet har syftat till att förfina riskanalyserna för att så verkningsfulla åtgärder som möjligt ska kunna vidtas. Riskerna har konkretiserats så att varje risk tydligt beskriver en direkt orsak till en felaktig utbetalning. Vidare har riskerna kategoriserats utifrån vem som orsakar felet (allmänhet eller myndighet) samt om felet är avsiktligt eller oavsiktligt. Det preciseras även när i handlägningsprocessen som den specifika risken uppstår. På så sätt har specifika åtgärder kopplade till identifierade risker inom respektive förmån lättare kunnat arbetas fram. Genom att FK:s riskhantering gällande felaktiga utbetalningar har fått en tydlig struktur utgör den en integrerad del av myndighetens verksamhetsplanering där åtgärder kopplade till identifierade risker ska återfinnas i verksamhetsplanerna för respektive förmån.

Under våren 2010 har FK genomfört riskanalyser för felaktiga utbetalningar, där det har ingått att identifiera systemövergripande risker. De riskanalyser som togs fram av FUT-delegationen, tidigare års specifika riskanalyser för felaktiga utbetalningar och myndighetens kvalitetsrapporter har bland annat utgjort underlag för dessa bedömningar.

Genomgången av de, av FUT-delegationen, tidigare identifierade riskerna har bidragit till en något förändrad riskbild för de systemövergripande riskerna. En del risker har tagits bort, då att dessa inte längre bedömts relevanta. Några risker har fått ändrade riskvärden, vilket förklaras av att riskbilden förändrats något under de senaste åren. Därtill har risker konkretiserats i enlighet med FK:s vidareutvecklade metod för riskhanteringsarbetet på området. Totalt har FK identifierat 11 systemövergripande risker (*risk 9, 10, 13, 14, 15, 43, 64, 66, 70, 81, 82*). Flertalet

risker avser brister i informationsutbytet med andra myndigheter eller sådana risker som uppstår på grund av bristande uppgifter i folkbokföringen.

Som ovan beskrivits är FK:s riskhantering avseende felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringshandläggningen en integrerad del i myndighetens verksamhetsplanering. Utgångspunkten för åtgärdsarbetet är att utforma åtgärder på ett kostnadseffektivt sätt. De åtgärder som utformas ska sammantaget ge en så stor effekt på förmånens felaktiga utbetalningar som möjligt. De åtgärder som planeras inom en förmån, respektive risker som accepteras, beskrivs och motiveras i särskilda ”Risk-PM”. FK:s riskhantering för felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringshandläggningen beskrivs i en årlig riskrapport där åtgärder för nästkommande år beskrivs. Rapporten beslutas av generaldirektören i december. Därmed fastställs vilka konkreta åtgärder som myndigheten kommer att vidta för att begränsa de felaktiga utbetalningarna. Åtgärder och insatser skrivs in i verksamhetsplanen för de delar av myndigheten som berörs. Detta innebär således att åtgärderna för de systemövergripande riskerna kommer att vara fastställda i slutet av 2010.

Migrationsverket ansvarar för utbetalningar av ersättningar till asylsökande. Som en följd av lagändringar har Migrationsverket i årets riskanalys bedömt riskvärdet för avsaknad av automatisk informationsöverföring (*risk 22*) mellan Migrationsverket och Försäkringskassan, lägre än tidigare år och därmed också lägre än den första riskanalysen som skedde inom ramen för FUT-delegationens uppdrag. Med den form som reglerna nu har givits har risken för felaktig utbetalning väsentligt minskat för myndigheten. Risken för felaktig utbetalning är i det närmaste osannolik då en rad korresponderade rekvisit måste sammanfalla innan risken realiserar. De ändrade förutsättningarna motiverar ett lägre riskvärde och effekten blir också att Migrationsverket accepterar den kvarvarande risken så som den ser ut idag.

I arbetet med att vidareutveckla och förfina metoden gällande de systemövergripande riskerna har det varit tydligt att riskvärdet även måste inrymma frekvens för presumtion för risk för felaktig utbetalning i relation till totala antalet utbetalningar. Efter uppdatering av riskanalysen med detta inkluderat i metoden har Migrationsverket värderat ned ett antal risker vilket också fått till följd att de riskerna är accepterade.

Migrationsverkets uppdrag så som det har formulerats i regleringsbrevet innebär att myndigheten ska säkerställa att inga felaktiga utbetalningar sker. Vid en strikt tolkning torde det innebära att myndigheten per definition inte kan acceptera en risk. Myndigheten har trots det valt att acceptera risker i arbetet med de systemövergripande riskerna. Det bör i sammanhanget nämnas att felaktiga

utbetalningar enligt myndighetens bedömning totalt uppgår till ett ringa belopp. Andelen felaktiga utbetalningar som härrör från de systemövergripande riskerna går inte att utläsa men de torde vara en synnerligen liten del av det i övrigt ringa beloppet.

Pensionsmyndighetens ansvar och uppdrag är att administrera och tillhanda pensioner och pensionsrelaterade förmåner samt ge generell och individualiserad information om dessa. Pensionsmyndigheten har under 2010 gjort sin första riskanalys avseende felaktiga utbetalningar dels baserat på Samverkansprojektet dels baserat på Pensionsmyndighetens mål: *”Vi har minskat andelen felaktiga utbetalningar”* i Verksamhetsplanen för 2010 samt Pensionsmyndighetens uppdrag i Regleringsbrevet att rapportera hur myndigheten arbetar med felaktiga utlandsbetalningar som bland annat riskanalysen kommer att vara ett underlag till. Arbetet med att identifiera riskerna för felaktiga utbetalningar har gjorts i myndighetens samtliga processer samt i utbetalningsprocessen som sköts av Försäkringskassan på uppdrag av Pensionsmyndigheten.

Kommunen är den myndighet som hanterar och fattar beslut i ekonomiskt bistånd. Därmed bär kommunerna det yttersta ansvaret för kommuninvånarnas ekonomiska och social trygghet i enlighet med socialtjänstlagen²⁷. Lagen är en ramlagstiftning vilket ger kommunerna stor frihet att utforma verksamheten och biståndet utifrån lokala förutsättningar. Regeringen fastställer årligen vad som ingår i det ekonomiska biståndet i socialtjänstförordningen och på vilken nivå riksnormen ska ligga. Det kan därför skilja sig avsevärt mellan kommunerna hur de förhåller sig till riksnormen och bedömningen om vad som anses som skälig levnadsnivå. Resultatet blir att olika socialtjänster i landet har olika bedömningsgrunder, vilket i sin tur leder till att det är svårare att genomföra en samlad riskanalys för det kommunala välfärdssystemet. Det som ofta blir resultatet av att var kommun har sina bestämmelser är att det görs upp lokala samarbeten och med de enskilda välfärdsmyndigheterna och deras informationsutbyte kan skilja sig markant från kommun till kommun. Landskrona kommun har fått i uppdrag att göra en riskbedömning utifrån det som upplevs som risker i kommunen, det är dock viktigt att poängtera att resultatet inte är en sammanställning från flera kommuner och på så sätt inte är allmängiltigt.

Den huvudsakliga anledningen till att riskvärdena har graderats som lägre än vad de var inledningsvis är att risknivåerna inte är fullt applicerbara på kommunen som verksamhet. Det medför att kommunernas risker endast klassificeras som 1 eller 2. I de flesta risker har kommunen valt att begränsa och på så sätt påvisat att ett samarbete kring riskerna är nödvändigt. I de fall kommunen har valt att acceptera

²⁷ Socialtjänstlag (2001:453)

riskerna är i de fall där information kan inhämtas men det saknas rutin för hur den ska överföras. De risker kommunen delar med de andra välfärdssystemen har kommunen valt att begränsa för vidare samarbete för att minska riskerna. Det finns även risker där lagstiftningen utgör ett hinder för informationsutbyte till exempel risk 23 och 34. Som enskild kommun kan vi inte påverka sakfrågorna nämnvärt, dessa beslut måste förankras på statlig nivå genom Sveriges Kommuner och Landsting för att få genomslag. Avsaknaden av ett samlat system för hantering av kommunens ekonomiska bistånd försvårar arbetet, felen uppmärksammas på lokal nivå men lyfts sällan på nationell nivå. I FUT- delegationens rapport ”Orsaker till felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd från kommunerna”²⁸ påtalar de bland annat komplexiteten i att granska kommunen som en helhet då det inte är organiserat som de andra välfärdssystemen. Detta är ett återkommande problem när det är fråga om att få ett samlat intryck av vilka de generella riskerna är samt hur man ska åtgärda dem inom kommunerna.

Skatteverket beslutar inte om utbetalningar från välfärdssystemen och är i begränsad omfattning ansvarigt för utbetalningar av bidrag genom kreditering på skattekontot. Det finns dock ett starkt samband mellan utbetalning av bostadsrelaterade bidrag och förmåner och folkbokföring samt inkomstrelaterade utbetalningar och till exempel svartarbete.

Skatteverket har lämnat framställningar till systemförändringar till regeringen för att bland annat öka kvaliteten och tillgängligheten på de uppgifter om inkomst och folkbokföring som vi lämnar till andra myndigheter.

Förslagen i Skatteverkets kartläggning av svartarbetet²⁹ medförde att regeringen gav oss ett uppdrag att utveckla förslaget om månadsuppgifter på lön. Därefter har regeringen tillsatt en särskild utredning³⁰. Utredningen beräknas avsluta sitt arbete den 21 april 2011.

Skatteverkets utredning om Folkbokföringen i framtiden medförde att vi fick i uppdrag att i samverkan med andra myndigheter utreda förutsättningarna för att effektivisera tillhandahållandet av folkbokföringsuppgifter i samhället genom att göra uppgifterna i folkbokföringsdatabasen direkt åtkomliga för myndigheter och andra samhällsaktörer. Utgångspunkten var ett effektivare tillhandahållande av korrekta folkbokföringsuppgifter till lägre kostnader för samhället. Uppdraget har genomförts i samverkan med Centrala studiestödsnämnden, Domstolsverket, Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten, Lantmäteriet, Migrationsverket,

²⁸ FUT Rapport 2, Orsaker till felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd från kommunerna, Sid 23

²⁹ Svartköp och svartjobb i Sverige, Skatteverket Rapport 2006:4 och 2007:1

³⁰ Dir. 2009:91 Elektroniska inkomstuppgifter per individ och månad

Rikspolisstyrelsen, Statistiska centralbyrån, Verket för förvaltningsutveckling och Vägverket. En rapport lämnades till regeringen i slutet av 2009.

Inför 2009 fick Skatteverket i uppdrag av regeringen att utveckla en e-tjänst för diskrepansrapportering för myndigheter som nyttjar folkbokföringsuppgifter. Med diskrepans menas att en myndighet har andra uppgifter om en medborgares folkbokföring än de som finns i vårt folkbokföringsregister. Skatteverkets e-tjänst ger möjlighet för myndigheter eller kommuner att underrätta Skatteverket om uppgifter för en person som inte överensstämmer med folkbokföringsregistret. Sedan slutet av maj 2010 har CSN som första myndighet varit ansluten till tjänsten för att anmäla diskrepanser i folkbokföringen. Fram till och med september månad hade CSN skickat nästan 5 000 ärenden om diskrepanser. Av dessa var drygt 2 000 färdigutredda med en träffsäkerhet på över 80 procent.

3.4 Sammanställning av myndighetsgemensamma risker

3.4.1 Identifierade risker

Nedanstående tabell visar mer summariskt resultatet av, av myndigheterna uppdaterad och genomförd riskanalys. De identifierade riskerna som ska redovisas enligt regeringsuppdraget återfinns i bilaga 2 a och b.

Risker	Antal
Identifierade systemövergripande risker 2009	72
Borttagna risker efter uppdaterad eller genomförd riskanalys	25
Aggregerade/ sammanförda risker med andra	12
Tillkommande risker efter uppdaterad eller genomförd riskanalys	18
Identifierade systemövergripande risker 2010	53
varav myndighetsgemensamma risker ³¹	8
Accepterade risker ³² som inte förutsätter samverkan om en åtgärd	29
Inte accepterade risker som förutsätter samverkan om en åtgärd	27

Myndigheterna har uppdaterat riskanalyserna med de planerade åtgärder som har vidtagits. Den aktuella riskanalysen utgår därför från läget efter det att åtgärderna är vidtagna och uppföljda när så är fallet.³³ Det innebär att med nu genomförd eller uppdaterad riskanalys har en förändring skett av vilka risker som finns inom välfärdssystemen jämfört med tidigare riskanalys.

³¹ Myndighetsgemensamma risker är delade med två eller flera myndigheter. Myndigheterna kan för myndighetsgemensamma risker även vara både givare och mottagare av risken till varandra.

³² En risk som är myndighetsgemensam kan vara accepterad av en myndighet men inte accepterad av en annan. Det innebär att risken kan återfinnas två gånger dels som accepterad risk dels som inte accepterad risk.

³³ Att en åtgärd är vidtagen innebär inte att riskanalysen behöver uppdateras. Det räcker med att följa upp att vidtagen åtgärd fungerar på avsett vis och bedöma om risken kan accepteras eller inte. Den ursprungliga riskanalysen är fortfarande korrekt för den åtgärd som är vidtagen.

Den huvudsakliga delen av de tillkommande riskerna är risker från genomförd riskanalys som avser kommunsektorn.

En stor del av de tidigare identifierade riskerna har nu tagits bort. En risk som en gång har blivit identifierad och åtgärdad är fortfarande en risk men efter uppföljning kan den bli accepterad. Detta innebär dock inte att risken ska tas bort från riskanalysen.

Myndigheterna har valt att genomföra en ny riskanalys med utgångspunkt från det nya läget när en risk är åtgärdad. Händelsen som ger risken har då inte blivit identifierad på nytt. I dessa fall har risken tagits bort från den senare aktuella riskanalysen och återfinns då endast i den förra historiska.

Myndigheterna har även gjort en förnyad bedömning av händelserna när de uppdaterat sin riskanalys. Detta har resulterat i dels att myndigheterna nu anser att tidigare identifierade händelser inte finns eller inte resulterar i en risk³⁴ dels i att myndigheterna har sammanfört risker.

Det risker som inte är accepterade föranleder samverkan i att planera vilken åtgärd som ska vidtas. För de myndighetsgemensamma riskerna där risken delas av myndigheter kan en risk vara accepterad av en myndighet men inte accepterad av en annan myndighet. I det senare fallet ska då samverkan ske.

I denna redovisning används en klassificering av riskerna utifrån vilka insatser de föranleder inom myndigheten. Det innebär att myndigheterna kan värdera sina risker enligt den skala som gäller inom myndigheten. Klassificeringen ger samma resultat som en kalibrering av skalorna skulle ha gett utan att minska myndigheternas möjlighet att välja form för sin riskanalys. Det gör det möjligt att finna ut vilka risker som myndigheterna själva anser som väsentliga och om de ska föras upp till myndighetsledningen och till regeringen. De risker som inte är accepterade är av denna klassificering väsentliga för myndigheten. Riskerna har föranlett eller föranleder chefer och medarbetare under myndighetens chef att verka för samverkan med annan myndighet för att vidta åtgärder inom ramen för delegation av beslutanderätt inom myndigheten. För det flesta av dessa risker är också åtgärder vidtagna till följd av riskanalys.

Det finns endast en risk som berörd myndighet³⁵ anser föranleder att

³⁴ Den förnyade bedömningen innebär att myndigheterna idag gör en annan bedömning av om händelsen finns eller inte finns. Det ska inte sammanblandas med att risken är accepterad efter en uppföljning av vidtagna åtgärder.

³⁵ Det är arbetslöshetskassan som löper risken varför tolkningen av innebörden är vad som är motsvarande för denna organisation.

myndighetsledningen själv är aktiv i samverkan mellan myndigheter om åtgärder³⁶ och i styrningen av internrevisionen³⁷. Ingen av de för myndigheterna väsentliga riskerna föranleder eller kan föranleda myndighetsledningen att informera regeringen via årsredovisning³⁸ eller budgetunderlag³⁹. Det behöver dock inte innebära att samverkan om risker som är systemövergripande är införd och är väl fungerande.

Att fler risker nu är accepterade och att kvarvarande risker som inte är accepterade inte föranleder andra åtgärder än att verka för samarbete⁴⁰ talar för att myndighetsledningarna bedömer⁴¹ att de har för verksamheten inom berörda välfärdssystemen säkerställt en intern styrning och kontroll⁴² som är betryggande för att fullgöra kraven på verksamheten⁴³. Det behöver dock inte tolkas som att samverkan om risker som är systemövergripande är införd och väl fungerande.

Det finns en risk (*nr16*) där det är en mottagare av risken men två myndigheter som är givare. Kommunen löper risken som inte är accepterad och risken innebär den mottagna informationen inte är klassificerad eller kodad på ett sätt som gör den säker att tolka och förstå för mottagaren.

De systemövergripande risker som också är myndighetsgemensamma är få men då de berör flera myndigheter är de värda att notera särskilt.

- Brist i samverkan kring samhällsstöd till personer med funktionshinder. Risk för olika bedömning av så kallad grundläggande behov av assistans för 20 timmar per vecka (risk 9). Denna risk är inte accepterad av Försäkringskassan.
- Brister i tillhandahållna uppgifter i folkbokföringen. Folkbokföringsuppgifter är inte uppdaterade och Skatteverket saknar författningsstöd för att lämna ut historiska uppgifter via elektronisk informationsöverföring⁴⁴ (risk 13). Risken är accepterad.
- Regelverket avseende tidsperioder för ersättningar är komplicerat. Informationsutbyte saknas för att förhindra felaktig utbetalning hos annan myndighet (risk 14). Denna risk är inte accepterad av Försäkringskassan och kommun.
- Regelverket avseende tidsperioder för ersättningar är komplicerat och begreppen inte enhetliga. Informationsutbyte saknas för att förhindra felaktig utbetalning hos annan myndighet (risk 15). Risken är accepterad.

³⁶ Myndighetsförordning (2007:515) 13 §,

³⁷ Internrevisionsförordning (2006:1228) 10 § 1 och 2.

³⁸ Förordning (2006:605) om årsredovisning och budgetunderlag 2 kap. 8 §, föreskrifter till 6 § och 3 kap föreskrifter till 1 §

³⁹ Förordning (2006:605) om årsredovisning och budgetunderlag 9 kap. föreskrifter till 1 §, 2 §

⁴⁰ Myndighetsförordning (2007:515) 6 §

⁴¹ Förordning (2006:605) om årsredovisning och budgetunderlag 2 kap. 8 §

⁴² Myndighetsförordning (2007:515) 4 § 4.

⁴³ Myndighetsförordning (2007:515) 3 §

⁴⁴ NAVET

- Avsaknad av aktuella uppgifter om inkomst och arbetsgivare (risk 64) per månad. Risken är inte accepterad av Pensionsmyndigheten, Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Försäkringskassan, arbetslöshetskassan och kommunsektorn.
- Bristande informationsöverföring - lämna underlag för kontrolluppgifter och folkbokföring (risk 65). Risken är accepterad.
- Information om taxerad inkomst är otillräcklig (risk 66). Risken är inte accepterad av Försäkringskassan, arbetslöshetskassan och kommunsektorn.
- Det saknas gemensamma regler kring lämnandet, mottagandet samt behandlingen av information som lämnas enligt Lagen om underrättelseskyldigheten (risk 70). Risken är inte accepterad av Pensionsmyndigheten, arbetslöshetskassan och kommunsektorn.

3.4.2 Vidtagna och planerade åtgärder

Nedanstående tabell visar resultat av samverkan mellan myndigheterna för att vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa rätt utbetalningar från välfärdssystemen.

Åtgärder	Antal
Inte accepterade risker	27
Planerad åtgärd saknas	15
Vidtagen åtgärd av den planerade saknas	4
Uppföljning av vidtagen åtgärd saknas	2
Risken inte accepterad efter uppföljning av vidtagen åtgärd	6

För de risker som inte är accepterade och där planerade åtgärder saknas har samarbete ännu inte kommit till stånd eller om det har kommit till stånd har samarbetet inte resulterat i någon planerad åtgärd. I enstaka fall har även åtgärder vidtagits av andra skäl än att de är motiverade av riskanalysen. Dessa redovisas i bilagorna även om de inte omfattas av regeringsuppdraget.

En avvägning mellan den kostnad en viss åtgärd för med sig och den förväntade nytta av åtgärden⁴⁵ har inte skett för någon av riskerna som inte är accepterade. En sådan beräkning skulle kunna förklara varför det saknas vidtagen åtgärd när den är planerad. Den myndighet som är givare av risken kan avstå från att vidta en åtgärd om kostnaden för åtgärden överstiger nyttan av åtgärden för staten som helhet.

De risker som efter uppföljning av vidtagna åtgärder fortfarande inte är accepterade av den myndighet som löper risken är:

- Informationsöverföring om arbetslöshet. Avnämnan sker inte med automatik. Arbetsförmedlingen har fel personnummer (uppdateringsrutin saknas) eller

⁴⁵ Förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll, allmänna råd till 4 §

- avanmälan sker till fel arbetslöshetskassa (risk 24). Risken är inte accepterad av arbetslöshetskassan men Arbetsförmedlingen planerar nya åtgärder.
- Försäkringskassan tillämpar inte halva dagar vid återrapportering vid redovisning av aktivitetsstöd. Det medför risk för felaktig utbetalning med för lågt belopp (risk 27). Risken är inte accepterad av arbetslöshetskassan.
 - Elektroniskt informationsutbyte med Pensionsmyndigheten saknas för att förhindra felaktig utbetalning hos annan myndighet. Arbetslöshetskassan får inte information om att den sökande uppbär premiepension (risk 33). Risken är inte accepterad av arbetslöshetskassan.
 - Informationsöverföring om arbetslöshet. Påanmälan sker till fel arbetslöshetskassa det vill säga Alfa kassan. Det medför risk att fel arbetslöshetskassa utbetalar ersättning med för låg nivå (risk 58). Risken är inte accepterad av arbetslöshetskassan.
 - Försäkringskassans bedömning av arbetsförmåga⁴⁶ samt Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas tillämpning av regelverket att stå till arbetsmarknadens förfogande⁴⁷, sammanfaller inte alltid med varandra (risk 71). Risken är inte accepterad av arbetslöshetskassorna.

Den bedömning som myndigheterna gör var för sig avseende myndighetsgemensamma risker behöver inte vara representativ för staten som helhet. I likhet med övriga systemövergripande risker ska myndigheterna verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för staten som helhet. Men för att en sådan samverkan ska komma till stånd när den inte är motiverad av den enskilda myndigheten kan det behövas ett regeringsbeslut⁴⁸. När det är en risk som delas av myndigheter kan det vara frågan om åtgärder som avser lagstiftning vilket begränsar åtgärden till att föreslå författningsändring i budgetunderlaget. I FUT-delegationens förslag finns exempel på sådana författningsförändringar.

3.5 Vidareutveckling av metoden

Den väsentligaste vidareutvecklingen som skett av metoden för att förenkla och effektivisera arbetet är att systemövergripande risker ingår i myndigheternas riskanalyser. Det är en följd av att det är myndigheterna som är ansvariga för genomförandet enligt regeringsuppdraget och även av ansvaret för verksamheten enligt myndighetsförordningen. I den ursprungliga metoden och i den senare tillämpningen genomfördes riskanalys av myndigheterna för välfärdssystem gemensamt och samtidigt. Systemövergripande risker identifieras nu i myndighetens egen riskanalys för välfärdssystemet.

⁴⁶ Socialförsäkringsbalk (2010:110)

⁴⁷ Lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

⁴⁸ Delprojektet Riskanalyser fortsätter med analysen av de myndighetsgemensamma riskerna nästa år för att se om det behövs ett regeringsbeslut.

Risikanalys utförs enligt förordningen om intern styrning och kontroll och samarbete mellan myndigheter sker enligt myndighetsförordningen. I den tillämpning som nu varit är det den myndighet som löper risken som söker samarbete med den myndighet som är givare av risken för att uppnå de fördelar för staten som helhet som är möjligt. Den myndighet som är givare av risken lämnar också hjälp till den myndighet som löper risken inom ramen för den egna verksamheten. Samverkan om risker som är systemövergripande är nödvändigt för att åtgärder ska komma till stånd. Det är den myndighet som är givare av risken som anger de finansiella ramarna i sitt budgetunderlag och svarar för kostnaderna för åtgärderna inom ramen för finansieringen i sitt regleringsbrev. Samverkan kan även ske i att identifiera risker och då med andra myndigheter som kan vara berörda av samma risker.

Den ursprungliga metoden överensstämmer i stort med det som senare är reglerat om risikanalys i förordningen om intern styrning och kontroll⁴⁹. Tillvägagångssättet är i huvudsak detsamma i den ursprungliga metoden som i förordningen vilket är att identifiera och värdera omständigheter eller händelser som utgör risker samt välja⁵⁰ hur dessa risker ska hanteras om de inte är accepterade. Den tillämpning som skett nu har dock inte resulterat i att myndigheterna gjort en bedömning av kostnaden jämfört med nyttan av åtgärden. Det finns även anledning att utveckla metoden för hur samverkan ska komma till stånd under myndigheternas arbete med sina risker. Ett problem, som måste hanteras, är till exempel att tidpunkten för risikanalys inte sammanfaller mellan myndigheterna.

3.6 Förslag på regelförändringar

ESV har meddelat föreskrifter till förordningen om intern styrning och kontroll att gälla från den 1 januari 2011⁵¹. Av dessa föreskrifter framgår att samarbete mellan myndigheter gäller systemövergripande risker.⁵² Här lämnas därför inget förslag uppställt enligt förslaget till författningsförändring.

IAF har i annan ordning föreslagit att regeringen överväger att införa nya bestämmelser med krav på intern kontroll i lagen om arbetslöshetskassor.

⁴⁹ Förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll 2 §

⁵⁰ I förvaltningslagen (1986:223) regleras formerna för ärenden som avgörs med beslut när ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Beslut i hantering av risker är inte myndighetsutövning i denna mening.

⁵¹ ESV cirkulär 2010:4

⁵² I denna skrivelse lämnas inget förslag i och med att Ekonomistyrningsverket har meddelat föreskrifter om samarbete mellan myndigheter för systemövergripande risker.

3.6.1 Beräkning av kostnader för eventuella förslag

Beräkningen av kostnaden för regelförändringarna framgår av ESV:s respektive IAF:s konsekvensutredningar i ärendet att meddela föreskrifter⁵³.

3.7 Förslag till organisations- eller verksamhetsförändringar

Arbetet med riskanalyser har inte gett underlag för att föreslå organisations- eller verksamhetsförändringar i ansvariga myndigheters eller andra myndigheters regleringsbrev eller instruktion.

3.8 Analys och det fortsatta arbetet

Den samlade bilden av systemövergripande risker inom välfärdssystemen är att de inte har ansetts påverka myndigheternas förmåga att uppfylla det så kallade verksamhetsansvaret⁵⁴. De identifierade riskerna skulle normalt inte redovisas till myndighetens ledning om inte samverkan kommer till stånd eller ger önskvärt resultat.

Även om en åtgärd inte har fungerat på avsett vis är risken hanterad inom ansvaret för den myndighet som löper risken. Ansvaret omfattar att på eget initiativ söka samarbete med den myndigheten som är givare av risken för att planera en åtgärd. Den myndighet som löper risken är dock inte ansvarig för att vidta åtgärder inom en annan myndighets verksamhet. För att följa upp en vidtagen åtgärd förutsätter det att myndigheterna samarbetar om att följa upp åtgärden. Ett sådant samarbete underlättas av att myndigheterna får samordna sin internrevision som har till uppgift att granska och lämna förslag till förbättringar av processen för intern styrning och kontroll⁵⁵.

Det fortsatta arbetet innebär att myndigheterna vid behov uppdaterar eller genomför en ny riskanalys med underlag från systematisk och löpande uppföljning, förslag från internrevisionen och iakttagelser från Riksrevisionen. Den myndighet som löper en risk kan också utöka samarbetet till andra myndigheter än den som är givare av risken för att se om risken är myndighetsgemensam, delad av två eller flera myndigheter. Metoden tillåter att samverkan sker per välfärdssystem i ett gemensamt arbete med att identifiera risker. En förutsättning är att ansvariga myndigheter inbjuder övriga myndigheter som kan vara berörda av en myndighetsgemensam risk

⁵³ Konsekvensutredning 2010-10-08 49-817/2010

⁵⁴ I 3 § Myndighetsförordningen (2007:515) framgår att myndighetens ledning inför regeringen ansvarar för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt, enligt gällande rätt och de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att myndigheten hushållar väl med statens medel.

⁵⁵ Internrevisionsförordning (2006:1228) 3 och 8 §§

att medverka i att genomföra riskanalys alternativt när en riskanalys uppdateras inom sitt område.

Det återstår ett förhållandevis stort arbete för de ansvariga myndigheterna att utveckla metoden för samverkan om risker som är systemövergripande. Den metod som utgår från att myndigheterna är ansvariga för genomförandet inom sina respektive områden ställer höga krav. Detta har i praktiken inte fungerat fullt ut. Detta märks i resultaten av de riskanalyser som har genomförts av myndigheterna. Till exempel har kostnadskalkyler inte upprättats och myndigheterna har inte lyckats söka samverkan kring åtgärder på det sätt som metoden föreskriver.

Myndigheterna fortsätter arbetet med att samarbeta om åtgärder för de risker som saknar planerade åtgärder. För de åtgärder som är planerade är det en uppgift för den myndighet som är givare av risken att vidta åtgärden och följa upp vidtagen åtgärd. Resultatet av uppföljningen av vidtagna åtgärder lämnas till myndigheten som löper risken. Denna myndighet bedömer om åtgärden har inneburit att risken nu är accepterad.

Förvaltningen av vissa välfärdssystemen omfattas av inspektion som innefattar systemtillsyn eller granskning av rutiner. Inspektionen för socialförsäkringen har till uppgift att utföra systemtillsyn genom granskning av om Försäkringskassans, Pensionsmyndighetens och Skatteverkets (pensionsgrundande inkomst) system för styrning och kontroll säkerställer en korrekt och enhetlig tillämpning av det regelverk som myndigheterna ska tillämpa⁵⁶. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen ansvarar för tillsyn över arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingens handläggning som har samband med arbetslöshetsförsäkringen genom att granska om de håller sig till juridiskt bindande regler. Granskningsresultaten från inspektionerna⁵⁷ kan användas vid myndigheternas uppföljning och bedömning av den interna styrningen och kontrollen när det gäller systemövergripande risker. För att säkerställa ändamålsenlig riskanalys av systemövergripande risker i samarbete med annan berörd part kan detta omfattas av den granskning som sker inom uppgiften för systemtillsyn (eller motsvarande) inom befintlig eller ny inspektion. Även samverkansuppdraget förutom finns det därför för berörda välfärdssystem myndigheter som kan bidra till berörda myndigheters riskhantering när det gäller systemövergripande risker.

⁵⁶ Förordning (2009:602) med instruktion för Inspektionen för socialförsäkringen 2 §

⁵⁷ Det saknas idag normering som fastställer hur arbetslöshetskassorna ska arbeta med intern styrning och kontroll. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring har enligt lag (1997:239) om arbetslöshetskassorna inte mandat att utfärda föreskrifter om intern styrning och kontroll.

4 Statistik och indikatorer

4.1 Sammanfattning

Enligt Samverkansuppdraget ska myndigheterna samverka med att definiera och sammanställa systemövergripande statistik och indikatorer i syfte att minska de felaktiga utbetalningarna. Ett delprojekt med detta syfte påbörjade sitt arbete under år 2009 med att kartlägga de medverkande myndigheternas befintliga statistik inom området.

Under år 2010 har delprojektet arbetat vidare med att definiera statistikmått, sammanställa statistik och också indikatorer där så har varit möjligt. Den statistik som redovisas i denna rapport har i stort samma omfattning som den som redovisades i rapporten till regeringen för år 2009, då inget statistikområde har tillkommit under året. Definition av indikatorer samt beräkning av två av dessa redovisas för några av välfärdssystemen. De mått som har tagits fram är uppbyggda för att följa storleken på felaktiga utbetalningar genom tidsserier, den kunskap det ger ska utgöra ett stöd i arbetet att belysa de felaktiga utbetalningarna.

Av resultatdelen kan två försiktiga slutsatser dras.

Den första är att förskotterande välfärdssystem⁵⁸ har en större andel felaktiga utbetalningar än andra system. Det kan betyda att risken för oönskade kostnader sannolikt är större i förskotterande system än i efterutbetalande system, varför nyttan av förskottsutbetalningen måste vägas mot risken för oönskade kostnader. Den större andelen felaktiga utbetalningar kan dock finna sin förklaring i att systemen är uppbyggda för att ställningstaganden ska göras på preliminära uppgifter för att senare stämmas av mot ett verkligt utfall. Eftersom utbetalningen följer syftet med regelverket kan det ifrågasättas om ett återkrav alltid ska anses bero på en felaktig utbetalning. Trots detta har arbetsgruppen valt att även fortsättningsvis ha med denna kategori. Det är intressant att belysa samtliga utbetalningar som kan leda till en för staten oönskad kostnad och detta intresse har fått överväga i arbetsgruppens arbete liksom det gjorde i FUT-delegationens betänkande.

Den andra slutsatsen rör att det är en mycket liten andel av de felaktiga belopp som utbetalas som förefaller ha uppstått på grund av brottslighet. I stället kan rena fel i uppgifter och handläggning antas vara större felkällor. Samtidigt så är det skilda förutsättningar för att återkräva felaktiga utbetalningar och anmäla misstänkta bidragsbrott. För att ställa återkrav räcker det med att man skäligen borde ha insett att

⁵⁸ Exempel på förskotterande välfärdssystem är studiemedel och bostadsbidrag.

man fått ersättning felaktigt. När det gäller brottslighet är bedömning av uppsåt i dessa fall beroende av att den enskilde förstått innebörden av sin uppgiftsskyldighet eller skyldighet att anmäla ändrade förhållanden.

Under år 2011 kommer en fortsatt utveckling av statistiken att ske genom att fler av samverkansmyndigheterna kommer att kunna redovisa fler av statistikmåten, så att utfallet för år 2010 får en större omfattning. Vidare kommer indikator 1 att kunna redovisas när resultatet från omfattningsstudierna finns tillgängliga, vilket ger ett fylligare underlag för analys. Under det kommande året kommer delprojektet också att titta närmare på vilka arbetssätt de olika myndigheterna använder för att upptäcka felaktiga utbetalningar.

4.2 Uppdraget

Enligt Samverkansuppdraget ska myndigheterna bland annat samverka med att definiera och sammanställa systemövergripande statistik och indikatorer i syfte att minska de felaktiga utbetalningarna.

En gemensam skrivelse ska lämnas till regeringen senast den 22 februari 2010, 2011 respektive 2012 avseende:

- statistik: statistiken ska vara enhetlig och jämförbar mellan olika välfärdssystem och eventuella avvikelser ska motiveras, och
- indikatorer: analyserna av de olika välfärdssystemen ska samordnas så att det framgår om utvecklingen är likartad, om utvecklingen inom ett välfärdssystem kan förklara utvecklingen inom ett annat välfärdssystem, etcetera.

Enligt samverkansuppdraget är Arbetsförmedlingen, Centrala Studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Migrationsverket, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Inspektionen för socialförsäkringen (från det att myndigheten bildas), Pensionsmyndigheten (från det att myndigheten bildas) och Socialstyrelsen ansvariga för arbetet med statistiken i samverkansuppdraget. Skatteverket ska vid behov bidra med sina erfarenheter.⁵⁹

4.3 Statistik

Statistik om upptäckta felaktiga utbetalningar ska löpande sammanställas och analyseras. Ett första steg är att finna enhetliga definitioner för den statistik som ska tas fram. Statistiken ska, tillsammans med den bedömda totala omfattningen, utgöra ett underlag för bedömningen av utvecklingen över tiden och av behovet av åtgärder såväl för enskilda välfärdssystem som för samtliga system. Statistiken ska sammanställas i enlighet med FUT-delegationens betänkande. I

⁵⁹ I socialstyrelsens regleringsbrev 2011 ingår ett uppdrag att i samarbete med Sveriges kommuner och landsting undersöka i vilken mån kommunerna har uppgifter om felaktiga utbetalningar.

Samverkansuppdraget ingår att tillse att statistiken blir enhetlig och jämförbar mellan olika välfärdssystem. Eventuella avvikelser ska motiveras. Framtagen statistik ska redovisas och analyseras i en årlig gemensam skrivelse till regeringen.

4.4 Indikatorer

Med omfattningsstudierna och statistiken som grund ska indikatorer redovisas. I samverkansuppdraget ingår inledningsvis följande tre generella indikatorer:

- felaktig utbetalning, upptäckta fel i förhållande till bedömd omfattning (volym i kronor)
- återkrav i förhållande till upptäckta fel och bedömd omfattning (volym i kronor)
- brottsanmälningar i förhållande till upptäckta fel och återkrav (volym i kronor)

Informationen ska samlas in bland annat med hjälp av den statistik som ska tas fram enligt samverkansuppdraget. En analys ska göras av respektive indikator. Analyserna av de olika välfärdssystemen ska samordnas så att det framgår om utvecklingen är likartad och om utvecklingen inom ett välfärdssystem kan förklara utvecklingen inom ett annat system och så vidare. Redovisning ska ske i den årliga gemensamma skrivelsen. De mått som har tagits fram är uppbyggda för att följa storleken på felaktiga utbetalningar genom tidsserier, den kunskap det ger ska utgöra ett stöd i arbetet att belysa de felaktiga utbetalningarna.

4.5 Definitioner – statistikmått och indikatorer

Gruppens arbete har utgått från den gemensamma definitionen.

Arbetet har även under detta år visat på svårigheter för myndigheterna när det gäller att föra enhetlig statistik över felaktiga utbetalningar i enlighet med FUT-delegationens definitioner. Bakgrunden till detta är skillnader mellan olika regelverk, olika IT-lösningar och i vissa fall även olika begreppsapparater. Skillnaderna kan exemplifieras med att inte alla myndigheter har juridisk möjlighet att begära återkrav från enskilda. För flera välfärdssystem finns inte statistik över felaktiga utbetalningar, men utveckling sker för förbättrad statistikföring inom flera av välfärdssystemen – för denna rapport är dock informationsläget fortsatt begränsat.

När det gäller interna fel inom myndigheterna så finns viss statistik som bland annat framkom genom myndigheternas kvalitetsarbete. Det är dock svårt att avgöra värdet av de interna felen. En anledning till detta är att det kan saknas underlag i dokumentationen som tillåter att ett korrekt belopp kan räknas fram. Dessutom saknas normalt systemstöd för att kunna jämföra det faktiskt utbetalade beloppet med det korrekta beloppet.

Arbetsgruppen har därför dels använt vissa förenklingar, som att kalla även skadestånd för återkrav i statistiken. Vidare måste arbetsgruppen konstatera att statistik över interna fel oftast saknas och därför inte kan redovisas på ett tillräckligt säkert sätt.

För den gemensamma statistik som kan fastställas har arbetsgruppen valt att använda tre centrala begrepp, återkrav, kvittning och eftergift. Återkrav betecknar allt kapital som myndigheterna kräver in genom betalningsaviseringar, vilket därmed i förekommande fall även inkluderar eventuella skadestånd. Kvittning är alla de felaktiga utbetalningar som myndigheterna väljer att kvitta eller avräkna mot framtida utbetalningar. Eftergift, slutligen, innebär alla de utbetalningar som konstaterats vara fel, men som myndigheterna avstår från att driva in med stöd av regler om eftergift, eller motsvarande (till exempel regler om god tro).

När det gäller redovisningen av felaktiga utbetalningar för ett visst år ingår normalt inte eventuella räntor, avgifter eller andra pålagor vid sidan av det felaktigt utbetalade kapitalet. Eventuella undantag från detta redovisas genom fotnoter i statistikredovisningen. När det gäller redovisning av den ackumulerade (utestående) fordran som redovisas för ett visst datum, normalt ett årsskifte, gäller dock det omvända – här är även räntor och avgifter med och avsteg redovisas även här i fotnoter. Motivet för dessa principer är att det dels är intressant att kontinuerligt mäta de felaktiga utbetalningarnas omfattning, och dels är intressant att kontinuerligt mäta statens fordran som uppstått på grund av felaktiga utbetalningar.

Inom arbetsgruppen har betydelsen av förskottsutbetalningar diskuterats, liksom förekomsten av förändrade förhållanden. I båda fall kan utbetalningen ha varit helt korrekt vid den tid den utfördes, men vid ett senare tillfälle visa sig vara fel i förhållande till regelverket. Man skulle kunna hävda att dessa utbetalningar inte ska ingå i begreppet felaktiga utbetalningar. Trots detta har arbetsgruppen valt att även fortsättningsvis ha med denna kategori. Det är ändå intressant att belysa samtliga utbetalningar som kan leda till en för staten oönskad kostnad och detta intresse har fått överväga i arbetsgruppens arbete liksom det gjorde i FUT-delegationens betänkande.

FUT-delegationen använde vissa orsaksbegrepp där orsakerna till att felaktiga utbetalningar uppstått beskrevs, exempel på sådana begrepp var boenden, studier och inkomst där alltså uppgifter som myndigheten hade, genom uppgift från kund eller annat indata, visat sig vara felaktiga. Arbetsgruppen har under arbetets gång funnit att dessa begrepp dels inte varit relevanta för alla förmånsslag och dels att statistik inte finns på dessa uppdelningar i någon större grad. Därför har arbetsgruppen beslutat att inte försöka ta in sådana uppgifter. Det hindrar inte att begreppen kan

behandlas av enskilda myndigheter där så är relevant för att motverka felaktiga utbetalningar.

Under arbetet har arbetsgruppen dessutom försökt komma fram till alternativa orsaksfördelningar. En väg som prövats är att dela upp orsakerna till felaktiga utbetalningar i tre olika kategorier: Fel som orsakats av den som fått utbetalningen, fel som uppstått vid handläggningen eller fel som uppstått genom att tredje part lämnat felaktiga uppgifter (indata). Informationsläget har dock bedömts vara så bristfälligt att arbetsgruppen valt att inte gå vidare med denna fördelning på orsaker till felaktiga utbetalningar.

4.6 Statistikmått 1 – upptäckt felaktig utbetalning

Den befintliga statistiken bygger på värdet av upptäckta fel. Det är alltså sådan statistik som kan kvantifiera upptäckta fel i kronor som ingår. En del myndigheter, till exempel Försäkringskassan, har viss statistik över förekomsten av handläggningsfel, men har tvingats konstatera att det inte finns statistik som visar på värdet av dessa. Anledningen till detta är att det sällan eller aldrig finns uppgifter om vad de korrekta beslutens värde skulle ha varit.

När det gäller för lite utbetalt så saknas även här statistik. För interna handläggningsfel så är orsaken till detta som redovisats ovan. Om ett sådant fel upptäcks så korrigeras normalt felet utan att det alltid går att följa upp med dagens lösningar. Arbetsgruppen har därför tvingats dra slutsatsen att för lite utbetalt inte statistiskt går att redovisa.

Delprojektet har därför även detta år definierat felaktiga utbetalningar med följande formel:

$$FUT = \text{Å} + K + E$$

Där:

FUT = upptäckt felaktig utbetalning

Å = återkrav

K = kvittning

E = eftergift

FUT-delegationens statistikmått 1 och 3 motsvarar detta statistikmått, varför den nya numreringen bör observeras

I definitionen av felaktigt utbetalt belopp ska felets värde ingå. Om exempelvis 100 kronor är utbetalda då det egentligen skulle ha betalats ut 70 kronor, redovisas 30

kronor som felaktig utbetalt belopp. Eventuella räntor och avgifter ingår normalt inte i det redovisade beloppet, eventuella avsteg noteras i en fotnot i materialet.

4.7 Statistikmått 2 – orsak till felaktig utbetalning

I FUT-delegationens betänkande var definitionerna på felets orsak detsamma som inom vilket område felet ingick, till exempel felaktig uppgiven bosättning, felaktigt uppgiven studieaktivitet, felaktigt angiven inkomst etcetera. Arbetsgruppen har funnit att dessa områden i alltför många fall inte har relevans för myndigheterna och ser svårigheter att sammanställa statistik över dessa med någon slags likhet mellan begreppens användande i de olika myndigheterna.

Under arbetet har arbetsgruppen försökt komma fram till alternativa orsakssammanhang. En väg som prövats är att dela upp orsakerna till felaktiga utbetalningar i tre olika delar:

- fel som orsakats av den som fått utbetalningen,
- fel som uppstått vid handläggningen eller
- fel som uppstått genom att tredje part lämnat felaktiga uppgifter (indata).

Inte heller här finns statistik i någon större utsträckning vid sidan av den förstnämnda orsaken, trots det har arbetsgruppen strävat efter att ta in den tillgängliga statistik som finns med denna uppdelning.

4.8 Statistikmått 3 – fordringsstocken

Fordringsstocken är det belopp som kvarstår att återbetalas vid årets slut för återkrav som härrör sig ett eller flera år tillbaka i tiden. Arbetsgruppen har valt att här även ta med räntor och avgifter för att visa hur stor statens fordran är och kontinuerligt följa stockens utveckling. Eventuella avvikelser noteras i fotnoter. De redovisade beloppen omfattar endast de välfärdssystem som redovisas i statistikmått 1.

4.9 Statistikmått 4 – misstänkt bidragsbrott

4.9.1 Brottanmälningar

Med antal misstänkta bidragsbrott avses brottanmälningar det vill säga polisanmälningar om misstänkt bidragsbrott eller bedrägeri. Brott avseende interna oegentligheter omfattas inte av statistiken.

4.9.2 Lagföringar

En lagföring definieras som en polisanmälan som resulterar i antingen ett strafföreläggande eller i att anmälan går vidare till domstol. Det ska betonas att statistiken i detta fall omfattar den definition som åklagarmyndigheterna använder,

till skillnad från den som används av BRÅ. I BRÅ:s statistik ingår endast de som faktiskt dömts, godkänt ett strafföreläggande eller fått åtalsunderlåtelse.

Det ska noteras att lagföringarna för ett visst år inte nödvändigtvis är en delmängd av de brottsanmälningar som redovisas för samma år. Detta då lagföringarna statistikförs vid det datum de inträffar inte för den tidpunkt som brottsanmälan skedde. Även här redovisas eventuell avvikelse i fotnoter

4.10 Statistikmått 5 – utredningsimpulser till anmält brott

Utredningsimpulser till anmält brott svarar på frågan varifrån impulsen kommer till en utredning – i det fall där utredningen också leder till att ett brott polisanmäls. I likhet med FUT-delegationen använder arbetsgruppen källorna extern impuls, intern impuls eller impuls från annan myndighet.

4.11 Indikatorer

Arbetsgruppen har valt att använda sig av tre indikatorer på utvecklingen av felaktiga utbetalningar. De är inte liktydiga med FUT-delegationens indikatorer även om de sammanfaller i viss utsträckning.

Som en första indikator har arbetsgruppen valt att se hur stor andel av uppskattat felaktigt utbetalt belopp i välfärdssystemen som har konstaterats vara felaktiga. Som andra indikator har arbetsgruppen valt att se hur stor andel av totalt utbetalt belopp som återkrävs. Slutligen har arbetsgruppen valt att följa hur stor andel beloppet som blivit föremål för brottsanmälan är som andel av de felaktiga utbetalningarna.

De tre indikatorerna beskrivs nedan:

4.11.1 Indikator 1

Andel av beloppet för upptäckta felaktiga utbetalningar av det totalt antagna beloppet som betalats ut felaktigt

$$\text{Indikator 1} = \frac{\text{FUT}}{\text{Uppskattat felaktigt utbetalt belopp}}$$

Den första indikatorn ger oss en information om hur stor andel av de förmodade felaktiga utbetalningarna som återkrävs och därmed alltså har upptäckts. Det ger oss ett värde på ett förmodat mörkertal. Även här kan skillnaden mellan systemen ses, även om inte enbart empiri ligger bakom siffrorna. Indikatorns användbarhet är abhängig den stora osäkerhet som finns i omfattningsstudierna.

4.11.2 Indikator 2

Andel av beloppet för upptäckta och återkrävda felaktiga utbetalningar av det totalt utbetalade beloppet.

$$\text{Indikator 2} = \frac{\text{Återkrav}}{\text{Totalt utbetalt belopp}}$$

Den andra indikatorn ger oss en bild av hur stor andel av välfärdssystemens utbetalningar som återkrävts och därmed empiriskt kan konstateras vara felaktig och som kan generera kostnader för den offentliga sektorn. Vi kan jämföra olika system och problematisera vad som eventuellt kan ha lett till större risker i vissa system och mindre i andra. Den totala utvecklingen av felaktiga utbetalningar kan följas över tid med detta mått.

4.11.3 Indikator 3

Andel av beloppet för anmälda brott av återkrävda belopp.

$$\text{Indikator 3} = \frac{\text{Utbetalt belopp för anmälda brott}}{\text{Återkrävt belopp (inklusive skadestånd)}}$$

Den tredje indikatorn ger oss en bild över den misstänkta brottslighetens värde och utveckling, vilket kan vara särskilt intressant med tanke på att lagen om bidragsbrott nyligen etablerats. Även i detta fall kan naturligtvis skillnader mellan system och skillnader över tid följas.

4.12 Upptäckt felaktig utbetalning 2009

För år 2009 är det fyra myndigheter som för fyra av välfärdssystemen kan redovisa felaktiga utbetalningar enligt definitionen i föregående avsnitt.

Tabell 1 Återkrav, kvittning och eftergift, tkr per välfärdssystem och år

Välfärdssystem	Ansvarsmyndighet	2008				2009			
		Återkrav tkr	Kvittning tkr	Eftergift tkr	Summa tkr	Återkrav tkr	Kvittning tkr	Eftergift tkr	Summa tkr
Arbetslösersättning	IAF60	92 700	32 373	11 231	136 304	89 586	18 424	8 996	117 007
Bostadsbidrag	FK	435 158	*	*	435 158	427 828	*	*	427 828
Lönebidrag	AF	3 083	*	*	3 083	3 260	*	*	3 260
Studiemedel	CSN	249 837	40 982	52 564	343 383	385 519	48 308	56 837	490 664

* uppgift saknas

⁶⁰ IAF är ej ansvarig myndighet för utbetalning av arbetslöshetsersättning utan redovisar endast de uppgifter som registrerats av arbetslöshetskassorna.

Antal personer finns inte med i tabellen då det inte går att redovisa för alla välfärdssystemen.

Arbetsförmedlingen redovisar statistik om återkrav av lönebidrag som upptäckts, via kontroller, i samband med utbetalning och vid stickprovskontroller efter utbetalning. Kontrollerna sker primärt av utbetalningsfunktionen. De felaktiga utbetalningarna som upptäcks kan vara genererade av stödmottagaren eller av Arbetsförmedlingen. Utfall för 2010 och framåt tas fram ur systemstöd för uppföljning av misstänkta felaktiga utbetalningar. Då kan även statistik för kvittning och eftergift redovisas.

Under 2009 återkrävdes det ersättning från 20 504 personer som felaktigt fått arbetslöshetsersättning utbetald av arbetslöshetskassorna. Totalt återkrävdes 117 miljoner kronor, vilket är en minskning jämfört med de senaste tre åren. IAF har i samband med Samverkansuppdraget tillfälligt gjort andra definitioner och benämningar av vissa begrepp för att öka jämförbarheten med uppgifter från andra myndigheter. IAF har endast uppgifter om inbetald ränta men saknar uppgifter om ränta i fordringsstocken. Uppgifter om ränta ingår inte i redovisningen av de felaktiga utbetalningarna som återkrävdes.

CSN redovisar statistik om återkrav, kvittning (inom CSN benämnt avräkning) och eftergift (inom CSN benämnt god tro) som upptäckts genom kontroller som finns inbyggda i handläggnings- och IT-system eller genom att den studerande själv meddelar ändrade förhållanden till myndigheten. Eftersom studiemedel betalas ut i förskott, är det även nödvändigt med kontroller i efterhand, för att upptäcka eventuella förändringar som påverkar rätten till studiemedel eller studiemedelsbeloppets storlek.

Under 2009 uppgick det upptäckta felaktiga beloppet till nära 491 miljoner kronor. Av det felaktiga utbetalda beloppet återkrävdes drygt 385 miljoner kronor, cirka 48 miljoner kronor kvittades (inom CSN benämnt avräkning) och knappt 57 miljoner kronor eftergavs (inom CSN benämnt god tro).

Av återkraven beror 65 % på felaktig utbetalning på grund av att CSN vid efterkontroll av inkomsten har kunnat konstatera att den studerande passerat inkomstgränsen för det stöd som individen har fått.

CSN kan konstatera att andelen upptäckta felaktiga utbetalningar i förhållande till utbetalt belopp har ökat mellan 2008 och 2009. Detta beror på att CSN:s satsning på ytterligare kontroller har resulterat i att fler felaktiga utbetalningar kunnat identifieras och återkrävas.

CSN arbetar systematiskt för att minska andelen studiestöd som betalas ut på felaktiga grunder. Arbetet bedrivs genom att myndigheten först kartlägger de risker som finns. Därefter verifieras omfattningen av riskerna och slutligen utarbetas och utförs olika typer av åtgärder. Detta görs för att säkerställa dels att rätt åtgärder prioriteras, dels att åtgärderna är kostnadseffektiva för myndigheten och rättssäkra för den studerande.

Försäkringskassan redovisar återkrav för bostadsbidrag. Övriga välfärdssystem kan inte redovisas separat utan endast i olika grupperingar (exempelvis dagersättningar). Bostadsbidraget beviljas på preliminära uppgifter, som beräknas utifrån de uppgifter om inkomster som den sökande lämnar. Det slutliga bostadsbidraget bestäms i efterhand när inkomsttaxeringen för det år som bidrag har betalats ut är klar.

Det totala återkravet för bostadsbidrag 2009 var 427 miljoner kronor. Av det totala beloppet bestod 402 miljoner, det vill säga 94 %, av så kallade avstämningsskrav. Resterande delen av de felaktiga utbetalningarna upptäcktes bland annat genom anmälan om ändrade uppgifter av den försäkrade, anmälningar från privatpersoner, underrättelser från andra myndigheter och kontroller inom Försäkringskassan.

Det råder skilda förutsättningar för de olika trygghetssystemen. När det exempelvis gäller studiestöd och bostadsbidrag sker först en utbetalning som sedan stäms av genom en maskinell avstämning mot taxerad inkomst. Det innebär att det som betalats ut för mycket är att betrakta som en felaktig utbetalning men det finns alltså ett system för att upptäcka dessa fel och återkräva felaktigt utbetalt belopp.

4.13 Misstänkta bidragsbrott 2006–2009

I detta avsnitt redovisas antal misstänkta brott och lagföringar för åren 2006–2009, för de myndigheter som har tillgång till dessa uppgifter de aktuella åren.

Tabell 2 Värdet av misstänkta brott, tkr per välfärdssystem och år

Välfärdssystem	Ansvarig Myndighet	År 2006		År 2007		År 2008		År 2009	
		Antal*	Belopp, tkr	Antal*	Belopp, tkr	Antal*	Belopp, tkr	Antal*	Belopp, tkr
Assistans-ersättning	FK	6	318	7	2 354	6	7 588	12	33 142
Sjuk- och aktivitetsersättning	FK	92	15 446	175	40 371	197	107 376	243	172 303
Sjukpenning	FK	255	26 129	268	32 353	192	33 095	315	57 999
Föräldrapenning	FK	127	3 703	208	5 766	138	8 951	134	7 003
Tillfällig föräldrapenning	FK	533	3 685	2 889	13 794	412	5 456	172	2 674
Underhållsstöd	FK	110	3 412	212	4 970	178	30 187	76	20 346
Bostadsbidrag	FK	205	4 642	352	8 219	215	9 882	156	6 656
Bostadstillägg till pensionärer	FK/PM ⁶¹	131	6 268	269	8 077	154	7 922	128	9 350
Arbetslöshets-ersättning	IAF ⁶²			601		1087		925	
Aktivitetsstöd	FK	92	861	76	684	19	513	23	1 135
Studiemedel	CSN	43	4 416	75	7 762	80	9 978	91	9 455

* Det är en viss skillnad i definitionen av antalet misstänkta brott, se vidare i texten.

Försäkringskassan redovisar antal ärenden istället för antal personer eftersom en person kan vara föremål för utredningar i flera förmåner. CSN:s uppgifter avser det totala antalet unika personer som har polisanmälts för bidragsbrott under året. IAF redovisar antalet polisanmälningar. Dessa uppgifter är inrapporterade till IAF från arbetslöshetskassorna efter en skriftlig förfrågan. Arbetsförmedlingen och Migrationsverket kan redovisa statistik från och med 2010.

Beloppet avser felaktig utbetalning och bedömd framtida besparing till följd av avslag, indragningar och nedsättningar.

För samtliga redovisade myndigheter gäller att uppgiften avser polisanmälningsår, inte det år då ersättning/bidrag/lån utbetalades.

⁶¹ FK var ansvarig myndighet t.o.m. år 2009. Pensionsmyndigheten och FK har ett delat ansvar fr.o.m. år 2010.

⁶² IAF är ej ansvarig myndighet för utbetalning av arbetslöshetsersättning utan redovisar endast de uppgifter som rapporterats in från arbetslöshetskassorna

Tabell 3 Antal lagföringar per år och ansvarig myndighet

Välfärdssystem	Ansvarig myndighet	År 2006 Antal	År 2007 Antal	År 2008 Antal	År 2009 Antal
Assistansersättning	FK	0	0	2	0
Sjuk- och aktivitetsersättning	FK	6	16	31	48
Sjukpenning	FK	50	50	48	72
Föräldrapenning	FK	15	19	23	40
Tillfällig föräldrapenning	FK	96	173	172	180
Underhållsstöd	FK	4	15	5	13
Bostadsbidrag	FK	26	41	28	40
Aktivitetsstöd	FK	24	36	26	15
Bostadstillägg till pensionärer	FK/PM ⁶³	13	22	31	27
Studiemedel	CSN	8	9	4	0

Antalet lagföringar visar på det antalet domar (fällande eller friande) som återredovisas till myndigheterna under respektive år. Polisanmälan som resulterat i en lagföring kan vara gjord tidigare år, det gör att det inte går att jämföra antalet lagföringar med polisanmälningar för respektive år.

4.14 Totalt utbetalade belopp

För att kunna följa de identifierade indikatorerna behövs även statistik över de olika välfärdssystemens omfattning.

Tabell 4 Totalt utbetalade belopp, tkr per välfärdssystem och år

Välfärdssystem	Ansvarig myndighet	Totalt utbetalt belopp, tkr år 2009
Assistansersättning	FK	17 636 000
Arbetskadador	FK	5 156 000
Barnbidrag	FK	23 365 000
Tandvårdsersättning	FK	5 323 000
Sjuk- och aktivitetsersättning	FK	67 840 000
Sjukpenning	FK	19 606 000
Bostadstillägg till personer med SA	FK	4 467 000
Föräldrapenning	FK	25 230 000
Tillfällig föräldrapenning	FK	4 639 000
Underhållsstöd	FK	2 258 000
Bostadsbidrag	FK	3 361 000
Aktivitetsstöd	FK	10 301 000
Ålderspension	FK/PM ⁶⁴	237 304 000
Bostadstillägg till pensionärer	FK/PM ⁶⁵	6 907 000
Efterlevandepension	FK/PM ⁶⁶	16 863 000
Arbetslöshetsersättning	IAF	19 561 000
Lönebidrag	AF	6 437 000
Ersättning till kompletterande aktörer	AF	783 000
Studiemedel	CSN	22 950 000
Ersättning till asylsökande	Migrationsverket	730 000
Ekonomiskt bistånd	Socialstyrelsen	11 059 000

⁶³ FK var ansvarig myndighet t.o.m. år 2009. Pensionsmyndigheten och FK har ett delat ansvar fr.o.m. år 2010.

⁶⁴ FK var ansvarig myndighet t.o.m. år 2009. Pensionsmyndigheten är ansvarig myndighet från och med år 2010.

⁶⁵ FK var ansvarig myndighet t.o.m. år 2009. Pensionsmyndigheten är ansvarig myndighet från och med år 2010.

⁶⁶ FK var ansvarig myndighet t.o.m. år 2009. Pensionsmyndigheten är ansvarig myndighet från och med år 2010.

4.15 Indikatorer – utfall

Nedan redovisas aktuellt utfall av de indikatorer arbetsgruppen följt under året. Resultatet kommenteras enbart under analysavsnittet.

4.15.1 Indikator 1

Andel av beloppet för upptäckta felaktiga utbetalningar av det totalt antagna beloppet som betalats ut felaktigt

Eftersom det inte föreligger några resultat från omfattningsstudier avseende år 2009 kan inte något utfall redovisas för indikator 1.

4.15.2 Indikator 2

Andel av beloppet för upptäckta och återkrävda felaktiga utbetalningar av det totalt utbetalade beloppet.

Totalt utfall för samtliga redovisade välfärdssystem, tkr:

$$\frac{906\,194}{52\,076\,000} = 1,74 \%$$

De redovisade välfärdssystemen är Studiemedel, Bostadsbidrag, Lönebidrag och Arbetslöshetsersättning. Totalt har alltså 1,74 procent av det totalt utbetalade beloppet återkrävts under 2009.

Utfallet per välfärdssystem är att i studiemedelssystemet omfattar återkraven 1,68 procent av de totala utbetalningarna, 12,73 procent av bostadsbidraget, 0,05 procent av lönebidraget och 0,46 procent av arbetslöshetsförsäkringen.

4.15.3 Indikator 3

Andel av beloppet för anmälda brott av återkrävda belopp.

Försäkringskassan kan redovisa värdet av återkraven för bostadsbidrag liksom värdet av de anmälda brottsmisstankarna. Även CSN kan redovisa värdet av återkraven och värdet av anmälda brottsmisstankar. I beloppet för anmälda brott ingår här inte bedömd framtida besparing, dvs. uppgifterna skiljer sig från de belopp som redovisas i tabell 2.

FK (Bostadsbidrag)

$$\frac{5\,042}{428\,828} = 1,18 \%$$

CSN (Studiemedel)

$$\frac{7\,855}{385\,520} = 2,04 \%$$

Totalt är 1,59 procent av återkravens värde hos CSN och Försäkringskassan den andel som också anmälts som misstänkt brottslighet.

4.16 Analys och fortsatt arbete

Det föreligger fortfarande stora brister i informationsläget när det gäller statistik över felaktiga utbetalningar. Inom flera myndigheter och kommuner bedrivs utvecklingsarbete för att förbättra kännedomen om omfattningen över felaktiga utbetalningar. Det kommer dock att dröja ett antal år innan indikatorerna kan följas över tid och över den större delen av välfärdssystemen.

När det gäller den kommunala sektorn och ekonomiskt bistånd är situationen komplicerad på flera sätt. En svårighet ur statistiksynpunkt är naturligtvis att det rör sig om 290 självständiga organisationer som inte har gemensamma IT-system. Ytterligare en svårighet ligger i definitionen av felaktiga utbetalningar, där en för kommunerna gemensam definition saknas idag. Regelverket är möjligen också till sin konstruktion utformat på ett sätt som gör det svårt att identifiera felaktigheter i varje enskilt fall.

Sett till den information som presenteras av myndigheterna kan några försiktiga slutsatser dras. En första slutsats är att studiemedelssystemet och framför allt bostadsbidraget har en större andel felaktiga utbetalningar än andra redovisade välfärdssystem. Det skulle kunna innebära att risken för att dessa system belastar statsbudgeten med stora belopp som egentligen inte skulle ha uppstått. Det kan dock problematiseras ytterligare. Gemensamt för systemen är att de är förskotterande och inom båda systemen tillämpas efterkontroller mot framför allt den mottagandes inkomst när den har fastslagits. En stor del av återkraven återbetalas. I förskotterande system är sannolikt ändå risken för oönskade kostnader större än i efterutbetalande system, varför nyttan av förskottsutbetalningen måste vägas mot risken för oönskade kostnader. Det bör dock påpekas att den större andelen felaktiga utbetalningar kan finna sin förklaring i att systemen är uppbyggda för att ställningstaganden ska göras på preliminära uppgifter för att senare stämmas av mot ett verkligt utfall. Eftersom

utbetalningen följer syftet med regelverket kan det ifrågasättas om ett återkrav alltid ska anses bero på en felaktig utbetalning.

En annan försiktig slutsats som kan diskuteras är brottslighetens andel av de felaktiga belopp som utbetalas. Sett till den befintliga statistiken är det en mycket liten andel av de felaktiga utbetalningarna som förefaller ha uppstått på grund av brottslighet. Samtidigt så är det skilda förutsättningar för att återkräva felaktiga utbetalningar och anmäla misstänkta bidragsbrott. För att ställa återkrav räcker det med att man skäligen borde ha insett att man fått ersättning felaktigt. När det gäller brottslighet är bedömning av uppsåt i dessa fall beroende av att den enskilde förstått innebörden av sin uppgiftsskyldighet eller skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Nu kan vi bara värdera observationerna från två system, och vi kan inte säkerställa eventuella mörkertal, men sett till totalen kan det ändå antas att brottsligheten är en mindre del än vad andra felkällor genererar. Det betyder dock inte att man kan bortse från brottsligheten snarare att samma uppmärksamhet måste ägnas mot andra anledningar till felaktigheter, som till exempel handläggningsfel och bristfälligt indata.

Under år 2011 kommer en fortsatt utveckling av statistiken att ske genom att fler av samverkansmyndigheterna kommer att kunna redovisa fler av statistikmåten. Utfallet för år 2010 kommer på så sätt att få en större omfattning än tidigare. Vidare kommer indikator ett att kunna redovisas när resultatet från omfattningsstudierna finns tillgängliga, vilket ger ett fylligare underlag för analys. Under det kommande året kommer delprojektet att titta närmare på vilka arbetssätt de olika myndigheterna använder för att upptäcka felaktiga utbetalningar. Eftersom det är av intresse som en del av förklaringen att utfallen ser olika ut för de olika välfärdssystemen.

Redan i den förra rapporten konstaterades att det tar tid att bygga upp nya uppföljningssystem som kan leverera enhetlig statistik. Det kan belysas genom att det kommer att ta ytterligare ett par år innan Försäkringskassan har ett utvecklat systemstöd för handläggning av återkrav och fordringshantering, som också ska generera underlag för statistik på området. När det finns på plats ska det bli möjligt att redovisa upptäckt felaktig utbetalning för ytterligare ett tiotal välfärdssystem och indikatorerna för desamma. Motsvarande gäller för Pensionsmyndigheten som köper denna tjänst av Försäkringskassan.

5 Kostnadseffektivitet

5.1 Sammanfattning

I avsnittet kostnadseffektivitet presenteras en modell för beräkning av förhållandet mellan kostnad för kontrollinsats och summa felaktigt belopp. Modellen ska vara enkel att tillämpa för att ge underlag att bedöma kontrollinsatsens mervärde för utbetalande organisation eller staten/offentlig sektor som helhet och möjlighet att stärka förtroendet för trygghetssystemet. De kostnader och belopp avseende felaktig utbetalning som beräkningen ska bygga på preciseras för att i möjligaste mån vara gemensamma oavsett trygghetssystem. Modellen har genom att tillämpas på befintliga kontrollinsatser testats i syfte att lära och utveckla modellen. Under 2011 ska modellen tillämpas i större omfattning och utvärderas som ett led i den fortsatta utvecklingen. Det bör dock framhållas att det finns svårigheter att mäta effekter enligt modellen när det inte går att isolera effekten av en enskild kontroll, vilket kan vara fallet i en handlägningsprocess som inte begränsas till ett enda avgränsat moment.

De kontrollinsatser som syftar till att förhindra felaktiga utbetalningar bör förordas framför repressiva insatser, som efterkontroller och återkrav, eftersom värdet blir högre på det bistånd eller de bidrag som hindras från att betalas ut på fel sätt eller till fel mottagare.

5.2 Uppdraget

De kontrollinsatser som genomförs på myndigheter och arbetslöshetskassor bör så långt möjligt vara kostnadseffektiva, det vill säga insparade belopp till följd av återkrav och stoppade framtida utbetalningar bör överstiga kostnaderna för kontrollinsatserna. Enhetliga beräkningsmodeller ska därför tas fram för att beräkna besparingen per välfärdssystem vid en stoppad felaktig utbetalning. Vidare ska enhetliga beräkningsmodeller tas fram för beräkning av kostnaderna för kontrollinsatserna. Modellerna bör vara enkla att förstå och använda.⁶⁷

5.3 Hur arbetet har bedrivits

Den arbetsgrupp som arbetat med delprojektet kostnadseffektivitet har under 2010 bestått av representanter från Akademikernas arbetslöshetskassa, Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Inspektionen för socialförsäkringen, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten samt Jönköpings kommun.

⁶⁷ Regeringsbeslut Fi2009/2137

Arbetsgruppen har under 2010 hållit åtta heldagsmöten (inklusive en tvådagars workshop). För att uppnå enighet kring ett antal frågeställningar som anger förutsättningar för beräkningsmodellen sammanställdes ett antal öppna frågor som respektive myndighet och organisations representant tagit ställning till och besvarat. Sammanställda svar och ställningstaganden samt den diskussion som förts har använts som underlag för att formulera den beräkningsmodell som arbetsgruppen tagit fram.

Under 2010 har delprojektet haft som mål att ta fram modell för beräkning samt att testa beräkningsmodellen på en verklig kontrollinsats som genomförs på respektive utbetalande myndighet och organisation⁶⁸. Den framtagna beräkningsmodellen redovisas i avsnitt 5.4 och genomförande av test redovisas i avsnitt 5.4.3.

FUT-delegationen redovisar i sin avrapportering⁶⁹ några exempel på modeller för att beräkna besparing vid stoppad felaktig utbetalning, bland annat en modell från Island. Modellen var vid tillfället för FUT-delegationens redovisning under utveckling för att kunna hantera mer avancerad beräkning av effekterna vid stoppad felaktig utbetalning. Arbetsgruppen har med anledning av pågående arbete i samverkansuppdraget tagit kontakt med docent Einar Guðbjartsson vid Islands universitet som jobbat med att utveckla modellen. Syftet var att inhämta ytterligare information om modellens fortsatta utveckling och vad detta i så fall kunde tillföra arbetsgruppen. Det besked som lämnades var att endast visst arbete med beräkning av kvalitetspoäng har skett efter vad som beskrivs i FUT-delegationens rapport men någon ny utvecklad modell är inte klar.

Avseende den för samverkansuppdraget övergripande definitionen av felaktig utbetalning görs följande förtydligande när det gäller delprojekt kostnadseffektivitets förslag till beräkningsmodell. Utöver vad som ingår i en felaktig utbetalning enligt definitionen ingår även belopp för stoppad felaktig utbetalning vid beräkning av kostnadseffektivitet. Den av delprojektet framtagna beräkningsmodellen ska kunna tillämpas vid olika moment i en handläggningsprocess där en kontrollinsats kan sättas in. Det behöver således inte finnas ett beslut om utbetalning för att modellen ska kunna tillämpas.

5.4 Enhetliga metoder

Framtagen modell för beräkning av kostnadseffektivitet avseende kontrollinsatser har utformats för att vara enkel att tillämpa och ge förutsättningar att ge mervärde för de

⁶⁸ Akademikernas arbetslöshetskassa, Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, Jönköpings kommun, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten

⁶⁹ Delegationen mot felaktiga utbetalningar Rapport 8 och 9

Beräkningar och resultat ska vid tillämpning av modellen dokumenteras enligt mall och instruktioner som utarbetas av delprojektet.

5.4.1 Besparingar per välfärdssystem

Arbetsgruppen har valt att använda begreppet ”summa felaktigt belopp” för vad som i uppdraget benämns som besparing. Summa felaktigt belopp består av:

- Beslutade återkrav
- Stoppad framtida utbetalning
- För lite utbetalt inklusive stoppad framtida för lite utbetalning

Det samlade beloppet för beslutat återkrav som är en effekt av kontrollinsatsen ska ingå i summa felaktigt belopp. Beslutat återkrav innefattar samtliga upptäckta felaktiga utbetalningar där beslut om återkrav fattats, oberoende av följande åtgärd om kvittning eller befrielse från återbetalning. Ingen hänsyn tas till vad som faktiskt återbetalas, det ska dock med anledningen av stora skillnader i återbetalningsförmågan hos ersättningsmottagare tydliggöras ett genomsnitt av beräknad återbetalning för det specifika trygghetssystemet som ska redovisas i samband med beräkningen. Beräkning av genomsnittlig återbetalning görs utifrån respektive organisations bedömning av storleken på ett representativt värde för återbetalningsförmågan.

Med stoppad framtida utbetalning avses en kommande utbetalning som skulle ha betalats ut felaktigt men som har förhindrats genom kontrollen. Någon faktisk utbetalning behöver inte ha skett för att stoppad utbetalning ska kunna beräknas. Om beslutsperioden och belopp är kända bör dessa ligga till grund för beräkningen av beloppet. Är beslutsperioden inte känd grundas beräkningen på genomsnittliga tider och belopp. Genomsnittliga tider och belopp fastställs av respektive organisation som ansvarar för trygghetssystemet. Om det finns kända "kontrollpunkter" där en felaktig utbetalning med stor sannolikhet skulle upptäckas bör en sådan kontrollpunkt bryta perioden för beräkning av belopp avseende stoppad framtida utbetalning.

För lite utbetald ersättning är en felaktig utbetalning som ska ingå vid beräkning av en kontrollinsats effektivitet. Beloppet som felaktigt har eller skulle kunna utbetalats för lite utifrån vad ersättningsmottagaren har rätt till adderas till övriga felaktiga utbetalningar och summan av dessa används vid beräkning av kostnadseffektivitet. För en stoppad framtida felaktig utbetalning där för lite ersättning skulle betalas ut om kontroll inte förhindrat denna gäller samma princip för beräkning som ovan avseende stoppad framtida utbetalning.

Då en kontrollinsats leder till upptäckt av både för mycket och för lite utbetalt ska båda dessa ingå i beräkningen och summeras men redovisas var för sig.

Räkneexempel

Återkrav	5 000
Stoppad framtida utbetalning	10 000
För lite utbetalt	3 000
Stoppad framtida för lite utbetalt	4 000
<hr/>	
Summa felaktigt belopp	22 000

Statiska och dynamiska effekter av en kontroll

Vid införandet av en kontroll som löper under flera år kan själva införandet av kontrollen ha en preventiv effekt på förekomsten av felaktiga anspråk på respektive förmånssystem vilket bland annat gör att antalet hittade felaktiga utbetalningar minskar på sikt. Om det är möjligt att göra en uppskattning av hur denna effekt påverkar stoppad framtida utbetalning ska denna tas med vid beräkning av kontrollens kostnadseffektivitet. Detta hanteras inte i själva modellen men tas "om möjligt" med och specificeras vid summa felaktig utbetalning som en stoppad felaktig utbetalning. Effekten och hur denna beräknas, beskrivs i samband med resultatet av kontrollen som effektivitetsberäknas. Om denna typ av dynamiska effekter på stoppade framtida utbetalningar tas med i beräkningen ska dessa särredovisas.

5.4.2 Beräkning av kostnader för kontrollinsatser

Vid beräkning av en kontrollinsats kostnadseffektivitet ska i möjligaste mån samtliga kostnader som kan kopplas till den specifika insatsen ingå.

Utgångspunkt vid beräkning av "personalkostnad" ska vara att så långt det är möjligt med rimlig arbetsinsats använda verkliga kostnader när beräkningen avser befintliga kontrollinsatser. Vid beräkning på kontrollinsatser som planeras införas används en uppskattning av antal timmar och schablonvärden för lön etcetera som respektive organisation tar fram.

Lönekostnad och sociala avgifter ska alltid ingå som en kostnad vid beräkning av kostnadseffektivitet. Den procentsats som normalt används som påslag vid respektive organisation är inte densamma för alla. Som kostnad i beräkningsmodellen används respektive organisations egna påslag för sociala avgifter, den procentsats som används för beräkning ska alltid anges.

Eventuella kostnader för anskaffning och drift av lokaler ska alltid tas hänsyn till när en ny kontrollinsats planeras. I beräkningsmodellen ska svar (ja/nej) anges på frågan

om behov av nya lokaler. Om svaret är ja ska beräknad kostnad anges. Vid beräkning på befintliga kontrollinsatser avgör respektive organisation om kostnad för lokaler är betydande och därför ska ingå som en kostnad.

Övriga driftskostnader till exempel dator, telefoni, arbetsplats, utbildningskostnad tas med när dessa anses utgöra en kostnad som tillkommer för att kontrollinsatsen ska kunna genomföras. När till exempel en ny kontrollinsats planeras att införas och detta medför anställning av ny personal ska denna kostnad ingå.

Overheadkostnader som avser del av kostnader för till exempel personalavdelning, löneadministration etcetera tas inte med vid beräkning av kostnadseffektivitet.

I de fall andra särkostnader tillkommer, för att genomförandet av en kontrollinsats ska vara möjlig, ska dessa tas med vid beräkning och specificeras. En särkostnad kan exempelvis vara kostnad för ett IT-stöd som utvecklats eller köpts in för genomförandet av den specifika kontrollinsatsen.

Samtliga kostnader som ingår vid beräkning ska alltid specificeras för att tydliggöra vad som ingår.

De kontrollinsatser som syftar till att förhindra felaktiga utbetalningar bör förordas framför repressiva insatser, som efterkontroller och återkrav, eftersom värdet blir högre på det bistånd eller de bidrag som hindras från att betalas ut på fel sätt eller till fel mottagare. Den totala kostnaden för myndigheten eller kommunen blir högre om bistånd betalas ut på fel grund och återkrävs än om ingen felaktig utbetalning har skett.

5.4.3 Test av beräkningsmodell

Under hösten 2010 genomfördes ett test att tillämpa den framtagna beräkningsmodellen på befintliga kontrollinsatser som genomförs vid de utbetalande myndigheter och organisationer som ingår i arbetsgruppen. Syftet med test av beräkningsmodellen var att samla in kunskap om hur modellen fungerar att använda i praktiken och samla erfarenheter som ska ligga till grund för utveckling av modellen. Genomförandet av test har inte haft för avsikt ta fram resultat i form av redovisning av kostnadseffektiviteten för de kontrollinsatser som beräkningsmodellen tillämpades på.

Vid testerna användes en mall som stöd för själva genomförandet samt för att dokumentera resultatet av det genomförda testet, se bilaga 3, (Dokumentation från ”test” av beräkningsmodell för kostnadseffektivitet.) Den i detta dokument redovisade mallen är ett arbetsmaterial framtaget för genomförandet av tester.

Vid testerna framkom ett antal viktiga aspekter att ta hänsyn till för tillämpningen av beräkningsmodellen. Beskrivningen av vad som ska ingå vid beräkning av kostnadseffektivitet var vid testtillfället inte tillräckligt tydlig men har förtydligats i redovisningen ovan. Den framtagna mallen behöver göras tydligare och ska utvecklas för att kunna fungera som ett bra stöd och dokumentationsmall vid den framtida tillämpningen av beräkningsmodellen. Att tillämpa beräkningsmodellen ska vara enkelt och beskrivning av modellen och hur den ska tillämpas måste vara informativ och tydlig.

5.5 Analys och det fortsatta arbetet

5.5.1 Analys

Det som ska beräknas avseende kostnadseffektivitet är vilket mervärde som en kontrollinsats tillför, skillnaden mellan hur mycket felaktiga utbetalningar som sker före respektive efter kontrollinsatsen införs eller för att värdera en befintlig kontrollinsats. Arbetsgruppen har vid framtagandet av beräkningsmodell för att beräkna kostnadseffektivitet vid kontrollinsatser varit överens om att en förutsättning för att en enhetlig modell ska tillämpas vid utbetalande myndigheter, arbetslöshetskassor och kommuner är att lägga fokus på enkelheten i modellen samt flexibilitet inom givna ramar. De välfärdssystem och organisationer som beräkningsmodellen ska tillämpas på är olika i sin utformning och regelverk vilket ger diversifierade förutsättningar som måste hanteras i en enhetlig modell.

Att använda en mer komplex beräkningsmodell som kanske skulle ge större träffsäkerhet är inte att föredra då komplexiteten gör det svårt att beräkna och använda enhetliga metoder. Den modell som utvecklats vid Islands universitet innehåller intressanta idéer för att beskriva var i en process det är mest effektivt att genomföra kontroller genom användning av kvalitetspoäng vid beräkning av kostnadseffektivitet. Arbetsgruppen anser dock modellen vara för komplex för att enkelt kunna tillämpas på ett enhetligt sätt. Utifrån detta och det faktum att modellen inte är färdigutvecklad har arbetsgruppen valt att inte gå vidare med denna modell.

Det bör dock framhållas att det finns svårigheter att mäta effekter enligt modellen när det inte går att isolera effekten av en enskild kontroll, vilket kan vara fallet i en handlägningsprocess som inte begränsas till ett enda avgränsat moment. Det bör också framhållas att det finns en svårighet att ta fram objektiva korrekta värden med modellen även om går att göra uppskattningar kring kostnadseffektiviteten i vissa fall.

Uppdraget har inte varit att ta fram beräkningsmodell i syfte att jämföra olika kontrollinsatser och organisationer. Arbetsgruppen anser dock att det finns klara fördelar med att kunna göra jämförelser för att dra lärdom av varandra kring "best praxis" gällande kostnadseffektiva kontroller. Jämförbara beräkningar kan också ur ett övergripande perspektiv för staten som helhet visa var kontrollinsatser ger störst effekt. Sedan måste dessa jämförelser ses i ljuset av olika välfärdssystemers regelverk och olika förutsättningar för mätningar och uppföljning. Detta innebär att det ibland kommer att finnas behov av att göra anpassningar vid tillämpning av modellen för att optimera mätningen för det specifika välfärdssystemet. Dessa anpassningar ska ske inom de förutsättningar som arbetsgruppen tar fram och det är viktigt att dokumentationen av genomförda beräkningar tydliggör vad denna bygger på för underlag. Vid eventuell jämförelse kan den ske mellan myndigheter. En kommun kan jämföras med andra kommuner och en arbetslöshetskassa kan jämföras med andra arbetslöshetskassor.

Resultatet vid beräkning enligt den framtagna modellen ger svar på förhållandet mellan kostnaderna för att genomföra en kontrollinsats och summan av den felaktiga utbetalningen. Ett resultat som överstiger ett indikerar att kontrollen är kostnadseffektiv men även ett resultat under ett kan vara av godo om det ger andra fördelar som kan vara svåra att sätta en prislapp på. Vissa kontroller som ur kostnadseffektivitetssynpunkt är olönsamma kan fylla andra syften som legitimerar att de genomförs. För att det ska vara möjligt att dra relevanta slutsatser av resultatet vid beräkning är det viktigt att de värden som ingår vid beräkning ger en så heltäckande och rättvisande bild som möjligt.

Vissa effekter är svåra och komplexa att beräkna i kronor som till exempel en preventiv effekt utifrån kännedom hos ersättningsmottagare att kontroller utförs, värdet av att upprätthålla och stärka förtroendet hos allmänheten samt tillse att legitimiteten för trygghetssystemet upprätthålls. Det är dock faktorer som bör tas hänsyn till och tydliggöras i samband med beräkning av kostnadseffektivitet. Genomförandet av kontroller kan även ge ett mervärde i form av en uppskattad omfattning av felaktiga utbetalningar samt verifiering av risker som finns inom trygghetssystemet. I vissa fall finns skyldighet enligt lag eller uppdrag att genomföra vissa kontroller oavsett beräkning om kostnadseffektivitet.

När det gäller återkrav är utgångspunkten att beslutat återkrav ska vara ingångsvärdet i beräkningsmodellen. Det kan dock vara stor skillnad mellan olika trygghetssystem vad det gäller hur mycket av beslutade återkrav som verkligen återbetalas. Av den anledningen bör även ett genomsnitt av vad som faktiskt återbetalas redovisas i samband med beräkningen och användas vid bedömning om kontrollinsatsens

kostnadseffektivitet. Om en myndighet efter ett gynnande förvaltningsbeslut⁷¹ konstaterat en felaktig utbetalning kan ändå möjlighet att rikta återkrav eller avräkning för det aktuella beloppet saknas. Arbetsgruppen menar därför att det finns anledning att även inkludera de belopp som har utbetalats för mycket men som inte har lett till återkrav vid beräkning. Vid upptäckt av en felaktig utbetalning som avser ett gynnande förvaltningsbeslut kan konsekvensen bli att utbetalningen inte kan stoppas utan den fortgår till beslutet upphör att gälla.

De beräkningar som görs enligt den framtagna modellen ska dokumenteras enligt den mall och instruktioner som tas fram av arbetsgruppen. Vid de tester som genomfördes vid utbetalande organisationer under hösten 2010 framkom bland annat att modellen och de anvisningar som ska användas vid genomförande måste göras mycket tydligare för att modellen ska vara enkel att tillämpa.

5.5.2 Fortsatt arbete

Delprojektets fortsatta arbete och mål för 2011 är att:

- ta fram tydliga instruktioner och mall för dokumentation vid tillämpning av beräkningsmodellen
- tillämpa beräkningsmodellen på kontrollinsatser som genomförs eller planeras att genomföras vid utbetalande organisationer som ingår i samverkansuppdraget
- utvärdera tillämpningen av beräkningsmodellen
- förfina beräkningsmodell och mall för dokumentation utifrån resultat av tillämpning och utvärdering

sammanställa och redovisa resultat från tillämpning av beräkningsmodell

⁷¹Jmf, 27 § Förvaltningslagen (1986:223)

6 Elektroniskt informationsutbyte

6.1 Sammanfattning

Arbetet på de olika myndigheterna/organisationerna har kommit olika långt. Vissa projekt utifrån propositionen Utökat elektroniskt informationsutbyte (prop. 2007/08:160) är satta i produktion och avslutade, exempelvis det elektroniska informationsutbytet mellan Statens tjänstepensionsverk och Skatteverket. Andra har lagts ner på grund av bristande lönsamhet, som till exempel Skatteverkets projekt med Försäkringskassan.

Problem har kunnat påvisas vad gäller att finna samarbetspartner för den kommunala sektorn, vilket försvårar och försenar det elektroniska informationsutbytet. Till exempel har Skatteverket ännu inte realiserat tjänsten för socialnämnder, delvis av skälet att endast ett fåtal kommuner valt att ansluta sig till den multifråga som utvecklats av föreningen Sambruk. Det finns många aktörer inom det kommunala området och för att få nytta av en utveckling måste genomslaget bli stort, annars är den inte lönsam.

Vidare har inte alla genomförandeprojekt som i samband med rapporten för 2009 var planerade blivit realiserade. Det finns flera orsaker till detta. I vissa fall beror det på att myndigheter har prioriterat andra utvecklingsinsatser. I andra fall beror det på att kravbilden ändrats sedan FUT-delegationens arbete vilket betyder att författningstexterna inte uppfyller dagens behov, eller i alla fall inte uppfyller dem så att samhällsnyttan blir så stor så att ett genomförande blir prioriterat.

6.2 Uppdraget

Delprojektets arbete är till stora delar ett avrapporteringsarbete av de aktiviteter som genomförts på respektive myndighet för att realisera de elektroniska informationsutbyten som regeringen nämner i propositionen samt därefter införda författningar.

6.3 Hur arbetet har bedrivits

Delprojektet har valt att fokusera sitt gemensamma arbete till hösten 2010. Arbetet med erfarenhetsutbyte sker kontinuerligt men främst i samband med det praktiska arbetet med realisering av elektroniskt informationsutbyte.

Den arbetsgrupp som arbetat med delprojektet har under 2010 bestått av representanter från Migrationsverket, Skatteverket, Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen,

Pensionsmyndigheten, Arbetslöshetskassornas samorganisation, Kronofogdemyndigheten samt Statens tjänstepensionsverk.

Det är väsentligt att delprojektet håller sig ajour med det arbete som bedrivs inom ramen för E-delegationen med anledning av de beröringspunkter som finns i respektives uppdrag.

6.4 Sammanställning av utfört arbete

6.4.1 Försäkringskassan som mottagare av uppgifter

Från Skatteverket

Under första halvåret 2009 genomförde Försäkringskassan tillsammans med Skatteverket en förstudie om förutsättningarna för ett utökat elektroniskt informationsutbyte enligt de nya reglerna. I förstudiens slutrapport redovisades att Försäkringskassans utvecklingskostnader skulle uppgå till cirka 980 000 kronor medan effekthemtagningen bara skulle bli 45 000 kronor per år. Försäkringskassan fann att de beräknade kostnaderna inte stod i rimlig proportion till de beräknade vinsterna och beslutade därför att inte starta ett utvecklingsprojekt.

Från Migrationsverket

Förstudien mellan Försäkringskassan och Migrationsverket fortlöper. Arbetets fokus ligger på att framförallt belysa och tolka de juridiska aspekterna kring vilken information som är möjlig att utbyta elektroniskt med direktåtkomst inom befintlig lagstiftning samt på att se över möjligheten att inhämta information och förändringar kring bostättnings- och arbetsvillkor. Målet är att efter avslutad förstudie kunna möjliggöra ett eventuellt genomförande 2011, beroende främst på utfallet kring vilken information som kan utbytas elektroniskt.

Från Kronofogdemyndigheten

Det har under en tid förts diskussioner mellan Kronofogdemyndigheten och Försäkringskassan kring möjligheten för Försäkringskassan att elektroniskt inhämta information från Kronofogdemyndigheten. Under 2010 inleddes en förstudie som hade i uppgift att se över möjligheten för Försäkringskassan att inhämta information från Kronofogdemyndigheten nyutvecklade onlinetjänst för skuldutdrag. Den primära målgruppen inom Försäkringskassan är fordringshandläggare.

6.4.2 Statens tjänstepensionsverk som mottagare av uppgifter

Från Skatteverket

Ett utvecklingsarbete har pågått mellan SPV och Skatteverket där förutsättningarna för ett elektroniskt informationsutbyte har tagits fram. Systemen för

informationsutbyte mellan myndigheterna sattes i produktion i början av december 2009 och Skatteverket har därefter levererat begärd information till SPV. I dag finns därmed ett fungerande elektroniskt informationsutbyte mellan myndigheterna.

6.4.3 Kronofogdemyndigheten som mottagare av uppgifter

Från arbetslöshetskassorna

Arbetslöshetskassornas Samorganisation och Kronofogdemyndigheten har haft långtgående planer på att Kronofogdemyndigheten skulle få möjlighet att elektroniskt ta del av vissa uppgifter om enskilda hos arbetslöshetskassorna för Kronofogdemyndighetens verkställande verksamhet. Arbetet med detta har ingått i ett större projekt där arbetslöshetskassorna först ska få möjlighet att elektroniskt ansöka om verkställighet hos Kronofogdemyndigheten. Denna möjlighet att göra ansökningar elektroniskt kommer sannolikt att vara på plats första kvartalet 2011 och därefter kan arbetet med det övriga elektroniska informationsutbytet komma igång.

Från Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen har en uppgiftsskyldighet gentemot Kronofogdemyndigheten avseende en arbetssökandes namn, personnummer/samordningsnummer, datum för avanmälan/avregistrering på AF och a-kassetillhörighet enligt registrering. Idag sker detta arbete manuellt. Eftersom uppgiftsskyldigheten är densamma som till kommunernas socialnämnder har AF arbetat för att hitta en enhetlig lösning. Kronofogden och AF har dock gjort bedömningen att Kronofogdemyndighetens behov av information istället kan tillgodoses inom ramen arbetet med SO (se ovan).

6.4.4 Socialnämnder som mottagare av uppgifter

Från Skatteverket

Skatteverket har fortsatt kontakter med föreningen Sambruk när det gäller att ansluta sig till den multifråga som FK och CSN redan levererar uppgifter till. Eftersom det ännu bara är ett fåtal kommuner som använder multifrågan är det på kort sikt inte lönsamt för Skatteverket att ansluta sig till den, de manuella förfrågningarna kommer ändå att vara nästan lika många.

Dessutom har de kommuner som deltagit i utvecklingen av multifrågan framfört att de vill ha tillgång till fler uppgifter än som redovisas i propositionen. Om bara uppgifter från inkomstslaget kapital och uppgifter om återbetalning av skatt redovisas med direktåtkomst från Skatteverket måste de ändå begära in övriga uppgifter från inkomsttaxeringen.

En förstudie genomfördes på Skatteverket under hösten 2010 för att utreda förutsättningarna för att leverera de angivna uppgifterna med direktåtkomst, någon sådan leverans finns inte idag från de aktuella systemen.

Eftersom det inte finns någon gemensam kontaktyta för kommuners IT-verksamhet är det svårt att få till ett samarbete med var och en av dem. Ett sätt att nå fler kommuner kan vara att kontakta ett par stora aktörer som levererar IT-stöd till många kommuner. De kan vara intresserade av att få del av samma uppgifter som de som ska levereras till kommunerna genom multifrågan.

Från Centrala studiestödsnämnden

Det elektroniska informationsutbytet mellan CSN och kommunerna är i drift och cirka tio kommuner är anslutna till tjänsten. Kommunerna kan i dagsläget välja att använda tjänsten via Sambruk⁷² eller Tieto - ett företag som levererar verksamhetssystem till cirka 160 kommuner. Logica – ett annat företag som levererar verksamhetssystem till cirka 80 kommuner – håller också på att utveckla ett eget gränssnitt gentemot CSN. Sambruk har byggt ett webbgränssnitt medan Tieto och så småningom Logicas gränssnitt är integrerade i de verksamhetssystem kommunerna använder.

Vid årsskiftet 2010/2011 finns därmed flera alternativ för elektroniskt informationsutbyte mellan CSN och kommunernas socialnämnder.

Från arbetslöshetskassorna

Arbetslöshetskassorna har via Arbetslöshetskassornas Samorganisation tillsammans med företrädare för vissa kommuner undersökt möjligheten till elektroniskt informationsutbyte. Det har dock visat sig svårt att skapa en lösning som alla kommuner kan använda eftersom kommunerna inte har organiserat sig via en gemensam avtalspart.

Arbetslöshetskassorna har upphandlat och påbörjat att installera och driftsätta en ny standardiserad plattform för elektroniskt informationsutbyte. Där pågår nu att göra Proof of Concept.

Från Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen har under 2010 haft ett antal arbetsmöten och seminarier tillsammans med Försäkringskassan, sociala nämnder och representant för Kronofogdemyndigheten, för att lösa frågan kring informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommunernas socialnämnder. Arbetsförmedlingen har

⁷² Sambruk är en ideell förening, som har till uppgift att genom samverkan skapa förutsättningar för kommunal verksamhetsutveckling, baserad på e-tjänster. Sambruks mål är att kommunerna ska kunna erbjuda medborgare och företag service, med hög kvalitet och tillgänglighet, oberoende tid och plats, att sänka kommunernas kostnader för utveckling och drift av e-tjänster, att minska ledtiderna för utveckling och införande av tjänsterna samt att bidra till en samordnad offentlig e-förvaltning. Sambruk har idag 80 medlemskommuner.

under arbetet även gjort en förstudie kallad ”Informationsutbyte med Kronofogden och Kommuner via Försäkringskassans lösning”.

Idén och arbetshypotesen i arbetet under 2010 mellan myndigheterna, har varit att, istället för att bygga en ny och separat IT-lösning mellan Arbetsförmedlingen och sociala nämnderna och Kronofogdemyndigheten, utnyttja Försäkringskassans redan existerande elektroniska lösning för informationsöverföring, ”Lefi On-line”.

I det gemensamma arbetet under 2010 har jurister från både Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen medverkat för att juridiskt klargöra om utlämnande av uppgifter om arbetssökande inskrivna hos Arbetsförmedlingen till sociala nämnder och Kronofogdemyndigheten, kan utföras via Försäkringskassan. Dessa jurister är i skrivande stund mycket tveksamma, om existerande lagstöd och förordningar, stöder en sådan lösning för elektroniskt utlämnande. Arbetsmarknadsdepartementet har fortlöpande under arbetets gång i Arbetsförmedlingens kontakter med dem varit mycket noga med att hävda att *Individens integritet alltid går före myndigheternas effektivitet*, vilket kanske kan förklara juristernas tveksamhet. De ställer sig bland annat tveksamma till hur utlämnande myndighet kan garanteras att mottagande myndighets handläggare har rätt att ta del av informationen och att den behandlas rätt?

Den 5 oktober 2010 offentliggjordes Riksrevisionens rapport ”Informationsutbyte mellan myndigheter med ansvar för trygghetssystem – Har möjligheter till effektivisering utnyttjats?” där Riksrevisionen under kapitel 7.4 Rekommendationer, bland annat rekommendera Regeringen att:

- Se till att huvudansvaret för respektive informationsutbyte läggs på en myndighet.
- Se över lagstiftning i syfte att åstadkomma en reglering som underlättar elektroniskt informationsutbyte.

Arbetsförmedlingen har under det genomförda samarbetet under 2010 konstaterat, att det inte föreligger något motstånd eller tekniska svårigheter bland inblandade myndigheter att införa ett elektroniskt informationsutbyte. Men anser att det knappast kan vara ekonomiskt försvarbart att varje myndighet sinsemellan bygger sina egna IT-lösningar för att få igång det elektroniska informationsutbytet. Tillsviare avvaktar därför Arbetsförmedlingen regeringsbeslut om en huvudansvarig myndighet samt en reglering som underlättar elektroniskt informationsutbyte.

Från Försäkringskassan

Arbetet med Försäkringskassans onlinetjänst LEFI (Leverera Förmånsinformation) har fortsatt under 2010. Samverkan har skett med kommunföreträdare samt externa

systemintegratörer kring utrollningen av tjänsten inom kommunsektorn. Försäkringskassan har även genomfört en kvalitativ undersökning gentemot kommunerna som ett led att följa upp tjänsten. Tjänsten fick mycket bra betyg av användarna. Arbetet fortsätter även med att öka antalet kommuner som använder sig av tjänsten. En faktor som troligen kommer att öka antalet användare är att Försäkringskassan kommer att stänga den äldre informationstjänsten KOMINFO och istället erbjuda kommunerna LEFI.

Under hösten 2010 har det också påbörjats en förstudie kring LEFI 2.0 med mål att se över innehåll, teknik, användargränssnitt och tillkommande krav samt utreda möjligheten för tjänsten LEFI att även inhämta information till Försäkringskassan från olika aktörer.

6.5 Åtgärder som kvarstår

6.5.1 Försäkringskassan som mottagare av uppgifter

Från Migrationsverket

Det arbete som återstår är att utreda utestående juridiska aspekter samt framtagandet av en teknisk lösning och användargränssnitt för informationsutbytet. Målet är att ha ett genomförandeprojekt under 2011.

Från Kronofogdemyndigheten

Det arbete som återstår är att utreda och ta fram en teknisk lösning och användargränssnitt för informationsutbytet på Försäkringskassans sida. Tekniska och juridiska förutsättningar myndigheterna emellan är utredda och klara. Målet är att ha ett genomförandeprojekt under 2011.

6.5.2 Kronofogdemyndigheten som mottagare av uppgifter

Från arbetslöshetskassorna

Kronofogden och Arbetslöshetskassornas Samorganisation kommer under 2011 att fortsätta arbetet med det elektroniska informationsutbytet, efter att möjligheten för a-kassorna att elektroniskt ansöka om verkställighet kommit på plats.

Från Arbetsförmedlingen

Bedömningen är att Kronofogdens behov av uppgifter elektroniskt kommer att kunna tillgodoses genom samarbetet med Arbetslöshetskassornas Samorganisation.

6.5.3 Socialnämnder som mottagare av uppgifter

Det finns ingen gemensam strategi för arbetet med införande av nya tjänster hos kommunernas socialnämnder. Tankar finns kring att utnyttja externa systemintegratörer för att möjliggöra inhämtning av uppgifter om inkomster och ekonomiska tillgångar till kommunerna.

Från Skatteverket

Utvecklingsarbete behövs avseende utbyte med socialnämnderna. Förstudie genomfördes hos Skatteverket 2010. Utbytet beräknas bli realiserat under 2011.

Från Centrala studiestödsnämnden

Tjänsten för elektroniskt informationsutbyte är färdigutvecklad enligt propositionen och är tillgänglig för alla kommuner. Vid årsskiftet 2010/2011 finns flera alternativ för elektroniskt informationsutbyte mellan CSN och kommunernas socialnämnder och de kan välja det alternativ som passar den egna verksamheten bäst. Det arbete som kvarstår för CSN är att hjälpa till att informera om och marknadsföra tjänsten hos de kommuner som inte använder tjänsten.

Från arbetslöshetskassorna

För arbetslöshetskassorna skulle det medföra en stor arbetsbörda att för kommunerna administrera flera olika avtalsparter samt att ge support vid driftproblem eller liknande till flera aktörer. Att kommuner använder olika system, standarder och syn på säkerhet är ytterligare en försvarande faktor. Att arbetslöshetskassorna skulle få stå för kostnaden för byggnation av ett system för elektroniskt informationsutbyte, medan socialtjänsten har störst nytta av informationsutbytet är ytterligare en faktor som gör det svårt för arbetslöshetskassorna att prioritera ett elektroniskt informationsutbyte med socialnämnderna.

Den nya standardiserade produkten för informationsutbyte ska i första hand ersätta befintliga system för informationsutbyte. Planen är att detta ska vara genomfört till halvårsskiftet 2011. Därefter kan eventuellt ny funktionalitet byggas in. Det möjliggör att en standardiserad lösning för kommunerna kan skapas i ett senare skede.

Från Arbetsförmedlingen

Tillsvidare avvaktar Arbetsförmedlingen regeringsbeslut om en huvudansvarig myndighet samt en reglering som underlättar elektroniskt informationsutbyte. Tillsvidare sker därför informationsutbytet mellan Arbetsförmedlingen och socialnämnderna manuellt via telefon, motringning och/eller brevledes, vilket genomförd förstudie visar tar mycket tid för handläggare.

6.6 Förslag på regelförändringar

Delprojektet rekommenderar att respektive myndighet ansvarar för att driva de eventuella förslag till regelförändringar som behövs för respektive informationsutbyte. Vid behov av regelförändringar som är av generell art bör dessa dock föreslås genom denna rapport.

6.7 Analys och det fortsatta arbetet

6.7.1 Kommunerna som samarbetspartner

Under arbetets gång har det konstaterats att det saknas en naturlig samarbetspartner när det gäller kommunerna. Komplexiteten består av att kommunernas socialnämnder har olika förutsättningar och är många till antalet. Sambruk är en aktör, en ideell förening, som har till uppgift att genom samverkan skapa förutsättningar för kommunal verksamhetsutveckling, baserad på e-tjänster. Sambruk har ett 80-tal medlemskommuner. Tieto och Logica är två andra aktörer. Tieto levererar verksamhetssystem till cirka 160 kommuner och Logica till cirka 80 kommuner. När det gäller frågor om elektroniskt informationsutbyte mellan myndigheter, organisationer och kommuner har SKL inte kunnat fungera som en samlade part för kommunerna. Sammantaget innebär det att respektive myndighet måste samarbeta med flera olika aktörer för att nyttjandet av de nya tjänsterna, som har utvecklats eller ska utvecklas i enlighet med propositionen, ska bli så stort som möjligt.

Delprojektet planerar att under 2011 genomföra ett arbete för att få fler kommuner att nyttja de realiserade tjänsterna. I detta arbete kan även externa systemintegratörer bjudas in att delta.

6.7.2 Implementeringen

Informationsutbyte enligt intentionerna i propositionen har i några fall slutförts, medan det i resterande fall pågår förberedelser i olika faser. I det implementeringsarbete som utförts har det inte kunnat påvisas några lagtekniska problem som omöjliggjort ett genomförande av ett informationsutbyte. Däremot har situationer uppstått där verksamhetsbehov har ändrats sedan författningstexterna skrevs varför behov av ändringar i texterna föreligger. Delprojektet rekommenderar respektive ansvarig myndighet att vid behov driva dessa frågor mot berört departement.

Vidare kan konstateras att det finns vissa juridiska spörsmål som försvårar realiseringsarbetet. Ett sådant är begreppet direktåtkomst, ett begrepp som delprojektet anser bör utredas.

Begreppet direktåtkomst har funnits i lagstiftningen under många år men har med teknikens utveckling blivit allt mer svårt att hantera på ett juridiskt adekvat sätt. Utredningen som ledde fram till prop. 2007/08:160 valde att inte utveckla sin syn på begreppet. Ett konkret exempel är behörighetsadministration där det i viss lagstiftning kring direktåtkomst anges att utlämnande av uppgifter ska ske efter att myndigheten har försäkrat sig om att handläggare hos mottagande part bara kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden hos mottagande part. Det finns en svårighet i att implementera en teknisk lösning för att säkerställa denna begränsning.

6.7.3 Kostnader och nyttor

Delprojektet är positiv till utökade möjligheter att utbyta information elektroniskt, men vill ändå peka på de utvecklingskostnader som framtagandet av tjänsterna medför. Myndigheterna och organisationerna finansieras på olika sätt, via anslag, skatter, avgifter eller en blandning av dessa. Förhållandet är inte jämställt och det kan komma att avspegla sig i den fortsatta utvecklingen och utvidgningen av det elektroniska informationsutbytet.

Synkroniseringsarbetet mellan olika parter i ett informationsutbyte är ytterligare en utmaning. Här behövs styrning från regeringen för att myndigheterna på bästa sätt hitta gemensamma prioriterings- och synkroniseringsrutiner. E-delegationen skulle också kunna vara ett stöd i detta.

7 Underrättelseskyldighet

7.1 Sammanfattning

Bedömningen är att antalet underrättelser enligt lagen om underrättelse vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet⁷³ skulle kunna vara större än den som redovisas för 2010. Bakgrunden till den bedömningen är att många handläggare saknar kunskap om lagen och dess tillämplighet.

Vi är överens om att en förnyad informationsinsats hos respektive myndighet behöver vara mer specifikt inriktad mot de olika handläggarnas situation. De behöver ha kunskap om i vilka situationer, inom sitt arbetsområde, det kan vara aktuellt att göra en underrättelse. Att skapa möjlighet till ett elektroniskt utbyte av underrättelser skulle också kunna vara ett stöd för att öka antalet underrättelser myndigheter emellan.

7.2 Uppdraget

Uppdraget är att följa upp implementeringen av Lag om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (2008:206). Det görs genom att redovisa en sammanställning av i vilken utsträckning underrättelser har mottagits och i vilken mån de har föranlett en åtgärd. Det ska vidare göras en utvärdering av det arbete som gjorts samt vilka åtgärder som bör göras för att tillvarata lagens möjligheter.

7.3 Hur arbetet har bedrivits

Arbetet har bedrivits i projektform med representanter både från de myndigheter och organisationer som är underrättelseskyldiga och de som är utbetalare av ekonomiska förmåner.

I projektet har Arbetsförmedlingen, Arbetslöshetskassornas samorganisation, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och Stockholms stad deltagit.

Förutom arbetet med att ta fram statistikunderlaget, har arbetet i gruppen handlat om erfarenhetsutbyte kring hur varje myndighet arbetar med underrättelser och att söka möjligheter till förbättringsåtgärder.

Inom projektets ram genomförde Försäkringskassan och Kronofogden under året en workshop för att hitta indikatorer till när handläggare hos Kronofogden ska vara

⁷³ Lag (2008:206) om underrättelse vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet

uppmärksamma på att det kan vara aktuellt att göra en underrättelse till försäkringskassan.

7.4 Mottagna underrättelser

Bedömningen är att antalet underrättelser enligt lagen skulle kunna vara större än den som redovisas för 2010. Bakgrunden till den bedömningen är att många handläggare saknar kunskap om lagen och dess tillämplighet. Man saknar även kunskap om vilka indikatorer som bör föranleda att denne skickar en underrättelse.

På samma sätt som i förra årets rapport har vi valt att redovisa underrättelseflödet utifrån mottagaren av underrättelsen. Orsaken till detta är att det ger en säkrare statistik. Lämnande av underrättelser sker normalt direkt av handläggare till mottagande myndighet. Det kan ske från olika funktioner inom myndigheten. Myndigheterna har dock en väg in, för underrättelserna (adresser i Rätt och riktigt), och i de flesta fall även en funktion som tar emot och utreder dessa. Då det även är mottagande myndighet som vet vilka åtgärder som vidtagits med anledning av underrättelsen har vi valt att sammanställa dessa i en tabell.

När det gäller kommunerna har vi enbart tagit in underlag från Stockholms stad.

I rapporten har inte tagits med de underrättelser som arbetsförmedlingen lämnar till arbetslöshetskassorna enligt förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Dessa underrättelser gäller arbetssökande som får eller ansöker om arbetslöshetsförsäkring. Anledningen till att vi valt att inte ha med dessa är, att de inte är en funktion av implementeringen av Lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (2008:206). Omfattningen av dessa underrättelser redovisas i halvårsvisa rapporter från IAF.

7.5 Åtgärder till följd av underrättelser

Uppgifterna i tabellerna avser kalenderåret 2010. Det innebär att en del av åtgärderna avser underrättelser från 2009, samt att en del av underrättelserna kommer att åtgärdas under 2011.

7.5.1 Försäkringskassan

Underrättande myndighet/organisation	Inkomna underrättelser, antal	Avslutade utredningar, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, kr	Polisanmälningar, antal	Andel polisanmälningar av avslutade utredningar, %	Ingen åtgärd, antal	Indragning + nedsättning, antal
Arbetsförmedlingen	54	43	15	344 856	9	21 %	28	7
Arbetslöshetskassa	535	432	182	4 149 889	58	13 %	250	8
CSN	17	9	4	201 886	4	44 %	5	0
Kronofogdemyndigheten	119	104	29	2 426 955	6	6 %	75	20
Migrationsverket	29	31	4	31 577	1	3 %	27	3
Skatteverket	581	662	165	24 653 096	81	12 %	497	99
Pensionsmyndigheten	14	10	0	0	0	0 %	10	0
Totalt	1 344	1 291	399	31 808 259	159	12 %	892	137

Vid en jämförelse mellan 2009 och 2010 kan man konstatera att antalet mottagna underrättelser ökat marginellt med ca 90 stycken på årsbasis. Det är framförallt underrättelser från arbetslöshetskassorna som har en noterbar ökning. Merparten av de underrättelser som Försäkringskassan har tagit emot från arbetslöshetskassorna handlar om att personer som har hel ersättning från Försäkringskassan samtidigt förvärvsarbetar. Skatteverket redovisar en minskning på 150 underrättelser.

Under 2010 avslutade Försäkringskassan 1 291 utredningar av misstänkt brott som startat med en underrättelse enligt lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet. Av dessa var det 399 utredningar som ledde till beslut om indragning, nedsättning och/eller återkrav. Försäkringskassan hittade felaktiga utbetalningar som tillsammans uppgår till drygt 31,8 miljoner kronor, en ökning jämfört med 2009 på 8,5 miljoner kronor. Polisanmälan har gjorts i 159 utredningar vilket motsvarar 12,3 procent av det totala antalet utredningar som startat med en underrättelse. Motsvarande siffra för samtliga kontrollutredningar som Försäkringskassan gjort under 2010 är 5,3 procent. Detta indikerar att inkomna underrättelser håller hög kvalitet.

7.5.2 CSN

Underrättande myndighet/organisation	Inkomna underrättelser, antal	Avslutade utredningar, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, kr	Polisanmälningar, antal	Andel polisanmälningar av avslutade utredningar, %	Ingen åtgärd, antal	Indragning + nedsättning, antal
Arbetslöshetskassa	11	10	6	110 566	6	60 %	4	0
Försäkringskassan	8	3	1	2 057	0	0 %	2	0
Skatteverket	1	1	0	0	0	0 %	1	0
Totalt	20	14	7	112 623	6	40 %	7	0

Merparten av de underrättelser som CSN har tagit emot har lämnats av olika a-kassor, vilka underrättar CSN om att studerande har arbetat vid sidan av studierna. I sex fall av tio avslutade ärenden har CSN återkrävt studiemedel utifrån dessa underrättelser på grund av att inkomsten varit för hög. Dessa felaktiga utbetalningar identifieras i många fall i efterhand när CSN kontrollerar att lämnade inkomstuppgifter är korrekta genom uppgifter från Skatteverket om enskilda personers taxerade inkomst. Underrättelserna leder dock till att CSN tidigare kan återkräva felaktigt utbetalade studiemedel på grund av för hög inkomst.

7.5.3 Pensionsmyndigheten

Underrättande myndighet/organisation	Inkomna underrättelser, antal	Avslutade utredningar, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, kr	Polisanmälningar, antal	Andel polisanmälningar av avslutade utredningar, %	Ingen åtgärd, antal	Indragning + nedsättning, antal
	0	0	0	0	0	0	0	0

Pensionsmyndigheten har under året inte fört någon statistik över mottagna eller lämnade underrättelser enligt lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet och vad underrättelserna lett till. Det har förekommit att myndigheten har mottagit respektive lämnat underrättelser men det är ännu inte i någon stor omfattning.

Pensionsmyndigheten delar utbetalningssystem med Försäkringskassan och köper tjänsten dataanalys av Försäkringskassan. Det ger Pensionsmyndigheten möjlighet att följa upp indikationer både på interna och externa oegentligheter. När

Pensionsmyndigheten får en sådan indikation beställs en dataanalys av Försäkringskassan som kontrollerar exempelvis om utbetalningar gått iväg och till vilket utbetalningskonto. Den kontrollen utförs oavsett förmån. Om den misstänkta oegentligheten rör även förmåner som Försäkringskassan ansvarar för utreder också Försäkringskassan om sådana förmåner betalats ut felaktigt eller inte.

Pensionsmyndigheten avser att för berörda handläggare genomföra en informationsinsats om underrättelseskyldighetslagen och dess tillämplighet samt att föra statistik över underrättelser och åtgärder till följd av underrättelser.

7.5.4 Migrationsverket

Underrättande myndighet/organisation	Inkomna underrättelser, antal	Avslutade utredningar, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, kr	Polisanmälningar, antal	Andel polisanmälningar av avslutade utredningar, %	Ingen åtgärd, antal	Indragning + nedsättning, antal
Skatteverket	1	1	0	0	0	0	1	0

Sedan lagens ikraftträdande har Migrationsverket hittills endast registrerat ett fåtal inkommande underrättelser. Detsamma gäller för antalet underrättelser som verket översänt till andra myndigheter.

Det är emellertid inte särskilt förvånande att Migrationsverket endast får eller översänder ett fåtal underrättelser enligt lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Verket lämnar i normala fall bistånd till utlänningar som inte är eller inte har varit bosatta i Sverige och som därför inte har rätt till bistånd från det ekonomiska trygghetssystemet för bosatta personer. De utlänningar som beviljats uppehållstillstånd får rätt till bosättningsbaserade förmåner först när deras rätt till bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) upphör.

7.5.5 Arbetsförmedlingen

Underrättande myndighet/organisation	Inkomna underrättelser, antal	Avslutade utredningar, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, kr	Polisanmälningar, antal	Andel polisanmälningar av avslutade utredningar, %	Ingen åtgärd, antal	Indragning + nedsättning, antal
	0	0	0	0	0	0	0	0

De stöd och bidrag som arbetsförmedlingen beslutar om och betalar ut och som berörs av lagen om underrättelseskyldighet är, flytt och pendlingsstöd, programresor och vissa särskilda insatser för personer med funktionshinder. Arbetsförmedlingen har inte fått in någon underrättelse under 2010 angående dessa stöd.

7.5.6 Arbetslöshetskassorna

Underrättande myndighet/organisation	Inkomna underrättelser, antal	Avslutade utredningar, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, kr	Polisanmälningar, antal	Andel polisanmälningar av avslutade utredningar, %	Ingen åtgärd, antal	Indragning + nedsättning, antal
Arbetsförmedlingen	23	16	3	2 130	0	0	10	5
Annan a-kassa	2	1	0	0	0	0	1	0
Kronofogdemyndigheten	1	1	1	87 505	1	100%	0	1
Polisen	1	1	0	0	0	0	1	0
Skatteverket	23	16	6	2 413 095	4	25%	11	4
Övriga myndigheter	10	7	4	23 066	0	0	4	0
Totalt	60	42	14	2 525 796	5	12%	27	10

Mellan arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingen har sedan länge funnits rutiner för underrättelser när Arbetsförmedlingen misstänker att den sökande inte uppfyller de krav som uppställs i arbetslöshetsförsäkringen för att ha rätt till ersättning. Arbetsförmedlingen sänder sådana underrättelser med stöd av förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Underrättelser från Arbetsförmedlingen till arbetslöshetskassorna med stöd av denna förordning är betydligt vanligare än underrättelser från andra myndigheter med stöd av lagen om underrättelse skyldighet. Sådana underrättelser ingår inte i underlaget över mottagna

underrättelser i denna rapport. Dessa underrättelser redovisas av IAF i halvårsrapporter, där också statistik bland annat över de sanktioner som underrättelserna föranlett ingår.

7.5.7 Stockholm Stad

Underrättande myndighet/organisation	Inkomna underrättelser, antal	Avslutade utredningar, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, antal	Felutbetalningar som lett till återkrav, kr	Polisanmälningar, antal	Andel polisanmälningar av avslutade utredningar, %	Ingen åtgärd, antal	Indragning + nedsättning, antal
Skatteverket	1	1	0	0	0	0 %	1	0
Kronofogdemyndigheten	2	2	0	0	0	0 %	2	0
Försäkringskassan	5	4	1	10 542	0	0 %	4	0
Arbetsförmedlingen	1	1	0	0	0	0 %	1	0
Totalt	9	8	1	10 542	0	0 %	8	0

7.6 Utvärdering av utfört arbete

I samband med att lagen trädde ikraft genomförde myndigheterna interna informationsinsatser genom att skicka ut informationsmeddelanden och publicera information om lagen på respektive myndighets intranät. Informationen beskrev bland annat lagens syfte och tillämpning. Myndigheterna tog även fram interna handläggningsrutiner och rapportmallar, handböcker och manualer med information om underrättelseskyldigheten.

SO genomförde motsvarande informationsinsatser och handläggarstöd för arbetslöshetskassorna.

Under 2009 och 2010 har myndigheterna genomfört viss revidering av rutiner och även kompletterande informationsinsatser har genomförts.

Några särskilda insatser när det gäller Lagen om underrättelseskyldighet (2008:206) återfinns inte i myndigheternas verksamhetsplaner för 2010.

En kvarstående uppfattningen hos projektgruppen är att det fortfarande finns många handläggare inom myndigheterna som inte alls, eller endast i ringa omfattning, har kunskap om lagens existens och dess tillämplighet. Vidare saknar många

handläggare kunskap om vilka indikatorer som bör föranleda att de skickar en underrättelse.

Försäkringskassan har under hösten 2010 påbörjat en intern informationsinsats om underrättelseskyldigheten, riktad mot samtliga förmånshandläggare. Informationen syftar bland annat till att hitta och höja motivationsfaktorerna hos handläggarna för att göra underrättelser.

Vi är överens om att en förnyad informationsinsats hos respektive myndighet behöver vara mer specifikt inriktad mot de olika handläggarnas situation. De behöver ha kunskap om i vilka situationer, inom sitt arbetsområde, det kan vara aktuellt att göra en underrättelse.

I september 2010 anordnade Försäkringskassan tillsammans med Kronofogdemyndigheten, en workshop om indikatorer till felaktiga utbetalningar. Medarbetare från respektive myndighet kartlade då sådana situationer och omständigheter som bör föranleda att Kronofogdens handläggare ska vara särskilt uppmärksam på att felaktiga utbetalningar av ersättningar från Försäkringskassan kan förekomma. Workshopen resulterade i att 13 olika indikatorer kartlades. Resultatet har därefter kommunicerats inom myndigheten.

Med erfarenhet från detta arbete, tror vi på att använda modellen med en workshop för att hitta indikatorer på när det kan vara aktuell med en underrättelse.

För att underlätta administrationen när handläggare ska lämna en underrättelse är det önskvärt med någon typ av gemensam elektronisk tjänst. Vi ser dock inte möjligheten att utveckla en sådan enbart för underrättelser.

7.7 Åtgärder som kvarstår

En viktig del i att skapa tilltro och legitimitet för välfärdssystemen är förmågan att kunna återkräva felaktigt utbetald ersättning. Det finns fortfarande en stor kunskapsbrist om den nya lagen. Myndigheter som berörs av Lagen om underrättelseskyldighet skulle behöva utföra en bred informationsinsats riktad mot samtliga handläggare inom respektive organisation. Det påbörjade arbetet med att identifiera vilka indikatorer som finns i samtliga förmånssystem behöver fortsätta och intensifieras.

Arbetet framöver bör därför syfta till att hitta och höja motivationsfaktorerna hos handläggarna att göra underrättelser. Samtidigt gäller det att undanröja uppfattningen att individuella och interna mål står i ett motsatsförhållande till de övergripande mål

som lagen syftar till att nå. Vidare bör former för en systematiserad återkoppling till handläggarna tas fram.

8 Omfattningsstudier

8.1 Sammanfattning

Inom Samverkansuppdraget har omfattningsstudierna av felaktiga utbetalningar genomförts med metoden Expert Elicitation. Genom metoden är det möjligt att på ett strukturerat sätt göra bedömningar inom områden där kunskapsläget är oklart även om det samtidigt innebär att osäkerheten i resultatet kommer att vara stor. Därmed kan bedömningen av mörkertalet av felaktiga utbetalningar göras. Samtidigt skapas ett osäkerhetsintervall som baserar sig på sammanvägda subjektiva sannolikhetsintervall. Det speglar den osäkerhet som bedömningen medför. Resultaten ger en bild av vilka felaktigheter som sker och hur mycket felen kostar under ett år. Dessutom ges en indikation om förmånernas kostnader i förhållande till varandra eftersom alla förmåner undersöks med en och samma enhetliga metod och praktiska tillvägagångssätt. Jämförs enskilda skattningar av förmåner över tid (det vill säga med tidigare undersökningar) gör dock den stora osäkerheten kring varje enskild skattning att det inte går att fastställa någon statistisk signifikant skillnad över tid. Det går därför inte att dra några slutsatser ifall de felaktiga utbetalningarna ökat eller minskat.

Med stöd av metoden Expert Elicitation har Samverkansprojektet bedömt att värdet av de felaktiga utbetalningarna år 2010 sammantaget kan uppskattas⁷⁴ till ett förväntat värde⁷⁵ av 3,3 procent, det vill säga omkring 16,5 miljarder kronor av 2009 års utbetalningar. Uppskattningen har ett osäkerhetsintervall⁷⁶ mellan 0,9 och 5,8 procent av de totala utbetalningarna för de aktuella förmånerna. Felen antas därmed ligga mellan ca 4 och 29 miljarder kronor av de totala utbetalningarna som uppgick till nära 500 miljarder⁷⁷.

8.2 Uppdraget

Enligt Samverkansuppdraget ska berörda myndigheter och organisationer genomföra så kallade omfattningsstudier. I uppdraget ingår att välja lämplig metod samt planera och genomföra dessa studier. Använd metod ska redovisas med avseende på felaktigheter som fångas med metoden och vilka som faller utanför metoden.

⁷⁴ Förväntat värde beräknat på en linjär aggregering av experternas individuella bedömningar.

⁷⁵ Det mest sannolika värdet av felaktiga utbetalningar utifrån de sammanvägda subjektiva sannolikhetsfördelningarna.

⁷⁶ 90 procents osäkerhetsintervall baserat på subjektiva sannolikhetsfördelningar.

⁷⁷ Totala utbetalningar år 2009, källa respektive myndighets och organisations årsredovisning. Experterna har bedömt omfattningen av felutbetalningar år 2010, men eftersom uppgift om de faktiska utbetalningarna för år 2010 inte finns tillgänglig under projektets gång görs beräkningarna på år 2009.

Studierna ska omfatta de bedömda totala felaktiga utbetalningarna per välfärdssystem, det vill säga både upptäckta fel och det så kallade mörkertalet. I första hand ska de välfärdssystem för vilka riskanalysen visar på väsentliga risker för felaktiga utbetalningar studeras. Mätningarna inom de olika välfärdssystemen ska, så långt det är möjligt, bygga på faktiska kontroller och ha en jämförbar kvalitet.

8.3 Metod för omfattningsstudier

Under 2009 genomfördes en studie inom ramen för Samverkansuppdraget i syfte att kunna ta ställning till lämplig metod för att genomföra omfattningsstudier. Metoden ska även fånga det så kallade mörkertalet. En möjlig metod är att genomföra omfattande djupstudier för respektive system. Detta bedömdes i studien som alltför omfattande och dyrt om det skulle genomföras med viss kontinuitet. Dessutom skulle denna metod inte fånga hela mörkertalet och därmed ändå behöva kompletteras. Eftersom det saknas tillförlitliga data för att kunna beräkna omfattningen inklusive mörkertal med klassiska statistiska metoder rekommenderade studien att omfattningsstudierna skulle genomföras med hjälp av expertbedömningar, vilket innebär att man baserar sina resultat på subjektiva bedömningar. Därmed beslutades att man skulle använda sig av ett strukturerat tillvägagångssätt och följa formella riktlinjer för Expert Elicitation. Detta tillvägagångssätt har även tidigare tillämpats.

Under år 2007 genomfördes omfattningsstudier inom ramen för FUT och resultatet presenterades i november 2007 i rapporten ”Vad kostar felen?”. Det finns flera faktorer som gör det svårt att jämföra olika studier vilket framgår nedan. Det kan ändå nämnas att FUT redovisade en omfattning om den totala volymen felaktiga utbetalningar för 16 förmåner. Av totalt utbetalt belopp år 2005 på sammanlagt 245 miljarder kronor, bedömdes sammanlagt 16 miljarder kronor ha betalats ut för mycket på felaktiga grunder. Detta motsvarade 6,6 procent i andel fel. FUT angav osäkerhetsintervallet till mellan 3,2 och 10,5 procent eller mellan 8 och 26 miljarder kronor. Försäkringskassan har även använt Expert Elicitation för omfattningsstudier såväl år 2008 som 2009, och redovisat resultatet i rapporter till regeringen.

8.3.1 Expert Elicitation

Expert Elicitation är en formell metod att extrahera kunskap från experter. Metoden används vanligtvis då det råder stor osäkerhet i syfte att reducera och karakterisera osäkerheten i de delar där det saknas validerad kunskap.

Ur en transparent (helst replikerbar) urvalsprocess väljs en heterogen expertgrupp ut där man försöker balansera olika ”skolor av synsätt” och om möjligt inkludera även experter med åsikter och synsätt som representerar minoriteter.

Experterna ges genom seminarium möjlighet till kunskapsutbyte och får träna sig i att uttrycka sig med hjälp av sannolikheter. Avgränsningar och definitioner klargörs och experterna uppmärksammas på vanliga psykologiska felkällor som kan uppstå vid intuitiva bedömningar.

Experterna får lämna in individuella bedömningar. Ett sammanvägt resultat skapas som baseras på experternas ackumulerade erfarenhet och expertis inkluderat deras insikt i de styrkor och svagheter som finns i publicerad kunskap och data. Detta aggregerade resultat ger normalt en bättre uppskattning än enskilda experters bedömningar och skapar ett osäkerhetsintervall som är större, men speglar den osäkerhet som råder bättre.

8.3.2 Expert Elicitation tillämpad på omfattningsstudier

Metoden används för att fånga fel, inklusive mörkertal, som genererar felaktiga utbetalningar. Alla fel som experterna kan tänka sig existera och som ska bedömas enligt given definition är alltså möjliga att fånga med metoden. Att metoden just kan fånga mörkertalet är metodens fördel även om det också innebär betydande svårighet eftersom det finns kunskapsluckor kring detta. Om det funnits god kunskap hade det heller inte funnits behov av att använda denna metod.

Det finns en risk att bedömningarna inte blir korrekta på grund av psykologiska fallgropar⁷⁸. Experterna kan göra tanke- och slarvfel när de ska summera ihop alla olika feltyper och sätta kostnad på dessa, samt göra fel när de tolkar givna definitioner och förutsättningar. Detta har experterna uppmärksammas på och fått kunskap om vid seminarierna men det innebär ändå att problematiken och risken kvarstår.

Metoden resulterar inte i konfidensintervall ur en snäv klassisk statistisk definition utan osäkerhetsintervall tillämpas som baserar sig på sammanvägda subjektiva sannolikhetsintervall.

8.3.3 Synpunkter på den valda metoden

Metoden är i denna undersökning inte optimal för att mäta förändringar över tid utan syftar främst till att reducera och karakterisera osäkerheten av de felaktiga utbetalningar som sker inom varje förmån. Resultaten ger en bild av vilka felaktigheter som sker och hur mycket felen kostar under ett år. Dessutom ges en indikation om förmånernas kostnader i förhållande till varandra eftersom alla förmåner undersöks med en och samma enhetliga metod och praktiska

⁷⁸ Se exempelvis Inferences, heuristics, and biases : New directions in judgment under uncertainty, Gilovich, T., Griffin, D. W., & Kahneman, D. (2002)

tillvägagångssätt. Jämförs enskilda skattningar av förmåner över tid (det vill säga med tidigare undersökningar) gör den stora osäkerheten kring varje enskild skattning att det inte går att fastställa någon statistisk signifikant skillnad över tid. Det går därför inte att dra några slutsatser ifall de felaktiga utbetalningarna ökat eller minskat. Dessutom har olika praktiska tillvägagångssätt tillämpats vid de olika mättillfällena vilket försvårar tolkning vid jämförelser.

Inom ramen för samverkansprojektet har synpunkter lyfts om att metoden för att fånga mörkertal avseende felaktiga utbetalningar bör utredas och utvärderas vidare. Det pekas på att den nu använda metoden för att genomföra omfattningsstudier är relativt resurskrävande och har brister som gör att resultatet från arbetet inte kan anses ge ett tillförlitligt underlag att använda vid beslutsfattande. Det ifrågasätts också om metoden uppnår uppdragets mål där resultaten från omfattningsstudierna ska kunna användas för jämförelser över tiden och rangordning mellan välfärdssystem. Det har diskuterats om att den valda metoden i större utsträckning borde bygga på verklig data och fallstudier som genomförs vid respektive myndighet samt att resultatet av omfattningsstudierna bör redovisa vilka faktiska fel som upptäckts och konstaterats och vad som kan uppskattas vara mörkertal. Ett sådant förfarande har dock, i enlighet med resonemanget ovan, se avsnitt 8.3, bedömts som alltför omfattande och dyrt om det skulle genomföras med viss kontinuitet. Metoden skulle inte heller fånga hela mörkertalet och därmed ändå behöva kompletteras.

8.3.4 Definition av felaktiga utbetalningar

Delprojektet har utgått från den gemensamma definitionen som beskrivs i det inledande avsnittet men gör vissa avgränsningar.

I bedömningen av omfattningen av felaktiga utbetalningar ingår mörkertalet, det vill säga de felaktiga utbetalningar som inte upptäcks, utöver de felaktiga utbetalningar som upptäcks.

Avgränsning sker gentemot:

- För lite utbetalt Inom ramen för FUT bedömdes det vara ett mindre problem eftersom dessa fel i regel korrigeras då den sökande uppmärksammar detta
- Interna oegentligheter det vill säga avsiktliga fel från myndigheten. Anledningen är att det är andra typer av åtgärder som vidtas för att möta sådana risker

Bedömningen är gjord inom tre olika delar, anledningen är att åtgärderna kan skilja sig åt beroende på vem som är orsak till den felaktiga utbetalningen.

Avsiktligt fel från allmänhet. När en person/företag medvetet försöker skaffa sig felaktig ersättning.

Oavsiktligt fel från allmänhet. Kan exempelvis bero på skrivfel, räknefel, okunskap eller missförstånd utan avsikt att kringgå gällande regler. I flera fall är det svårt att avgöra huruvida ett fel från allmänheten är avsiktligt eller oavsiktligt. Skälet kan exempelvis vara att långtgående krav på personen eller företaget att lämna fullständiga uppgifter och meddela ändrade förhållanden, skapar situationer som i lika hög grad bedöms möjliggöra avsiktliga som oavsiktliga fel.

Oavsiktligt fel från myndighet. Kan exempelvis bero på svårigheter att tillämpa regler i bedömningstunga förmåner, stress, missförstånd, okunskap, skrivfel, räknefel, slarv eller brister i IT-stöd. I förmåner där inslagen av bedömning är stort finns ett bedömningsutrymme. Det vill säga en bedömning är inte fel eftersom den är just en bedömning vid ett givet tillfälle utifrån tillgängliga underlag. Samtidigt kan det uppstå fel då ovidkommande hänsyn tas som inte omfattas av villkoren eller att det finns brister i underlagen utifrån de villkor som gäller för förmånen.

8.4 Genomförande

Under 2010 har arbetet med omfattningsstudierna skett i två steg. Först fokuserade respektive myndighet och organisation på att ta fram relevant underlag inför bedömningarna av de olika förmånssystemen. Det handlade om att genomföra riskanalyser, riktade studier och andra mätningar. Det handlade också om att ta fram redan befintligt material som skulle kunna ge viktig kunskap inför bedömningarna. Sedan genomfördes omfattningsstudier i form av förmånsspecifika seminarier.

- *Pensionsmyndigheten* har bedömt efterlevandepension och ålderspension.⁷⁹
- *Arbetsförmedlingen* har bedömt nystartsjobb och ersättning till kompletterande aktörer.
- *Centrala studiestödsnämnden* har bedömt studiemedel.
- *Migrationsverket* har bedömt ersättning till asylsökande.
- *Försäkringskassan* har bedömt arbetsskadelivränta, assistansersättning, barnbidrag, bostadsbidrag, föräldrapenning, sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning, tandvårdsstöd, tillfällig föräldrapenning, underhållsstöd och vårdbidrag.
- *Pensionsmyndigheten* och *Försäkringskassan* har gemensamt bedömt bostadstillägg⁸⁰ till pensionärer och personer med sjuk- och aktivitetsersättning.

⁷⁹ Pensionsmyndigheten förordar att i kommande omfattningsstudier för ålderspension görs en uppdelning mellan inkomstgrundande ålderspension och garantipension, risken för felaktiga utbetalningar är väsentligt större inom garantipension än inom inkomstgrundad ålderspension.

⁸⁰ Pensionsmyndigheten förordar att i kommande omfattningsstudier görs en uppdelning mellan BTP till ålderspensionärer och till personer med sjuk- och aktivitetsersättning eftersom de bostadstillägg som Pensionsmyndigheten administrerar har en annan målgrupp än de som Försäkringskassan ansvarar för.

- *Arbetsförmedlingen* och *Arbetslöshetskassorna* (med *Arbetslöshetskassornas samorganisation* som samordnare) har gemensamt bedömt arbetslöshetsersättning.
- *Arbetsförmedlingen*, *Arbetslöshetskassorna* (med *Arbetslöshetskassornas samorganisation* som samordnare) och *Försäkringskassan* har gemensamt bedömt aktivitetsstöd.

Omkring 115 experter har deltagit i omfattningsstudierna från sex olika myndigheter och organisationer. Det har varit mellan fem och nio experter per förmån. Experterna har exempelvis varit handläggare, specialister, chefer, jurister och personer med kunskap om IT-systemen.

Alla experter fick först delta på en förmånsgemensam metodföreläsning. Professor i psykologi Peter Juslin från Uppsala universitet föreläste och under denna föreläsning fick experterna lära sig mer om metoden, dess brister och fallgropar.

Sedan hölls förmånsspecifika seminarier. Lektor i praktisk filosofi Kalle Grill från Uppsala universitet ledde samtliga seminarier. Inför detta seminarium skulle experterna göra en första bästa bedömning av omfattningen av felaktiga utbetalningar för aktuell förmån utifrån sin kompetens och med stöd av utskickat underlag. Bedömningen skulle anges i procent. Till skillnad från när bedömningarna inom FUT genomfördes så diskuterades inte den första bedömningen under det andra seminariet. Anledning till det var att experterna snarare skulle förhålla sig till sin egen bedömning och inte i för stor grad påverkas av de andras bedömningar. På seminariet fick experterna också träna sig i att tillämpa sannolikhetsfördelningar och med hjälp av övningsexempel uppmärksammades experterna på brister och fallgropar i samband med subjektiva bedömningar. Vidare diskuterades olika feltyper och experterna fick föra resonemang kring hur de bedömer dessa feltyper.

Inom en vecka efter det förmånsspecifika seminariet fick experterna göra en ny bedömning. Experten skulle fördela felen mellan avsiktliga fel från allmänheten, oavsiktliga fel från allmänheten och oavsiktliga fel från myndigheter. För den totala omfattningen i respektive förmån skulle experten även beskriva sin bedömning med hjälp av en subjektiv sannolikhetsfördelning, därmed beskrev experten osäkerheten i sin bedömning. Subjektiv sannolikhet är en metod för att uppskatta sannolikhet då det finns lite eller ingen tidigare information om sannolikheter. Subjektiv sannolikhet innebär att en individ utifrån tillgänglig information tilldelar en händelse en sannolikhet. Subjektiv sannolikhet innebär att utifrån erfarenhet och kompetens utvärdera tillgänglig information för att uppskatta sannolikheten för händelser.

I några fall där oklarheter funnits har ytterligare en avstämning gjorts med experterna. Syftet har då inte varit att nå konsensus utan avstämningen har varit en kvalitetssäkringsåtgärd för att klarlägga eventuella missförstånd.

De genomförda omfattningsstudierna omfattar endast statliga myndigheter eftersom kommunerna har valt att inte delta i arbetet på grund av att de har bedömt att den valda metoden, mot bakgrund av de specifika förutsättningarna som föreligger för kommunerna, inte ger möjlighet att på ett korrekt sätt spegla omfattningen av felaktiga utbetalningar inom ramen för deras välfärdssystem. Med nuvarande upplägg bedöms inte omfattningsstudierna ge det underlag som behövs för att ge en heltäckande bild av felaktiga utbetalningar inom ekonomiskt bistånd.

8.5 Resultatet av genomförda omfattningsstudier

Med stöd av metoden Expert Elicitation har samverkansprojektet bedömt att värdet av de felaktiga utbetalningarna år 2010 sammantaget kan uppskattas⁸¹ till 3,3 procent, det vill säga omkring 16,5 miljarder kronor av 2009 års utbetalningar. Uppskattningen har ett 90 procents osäkerhetsintervall baserat på subjektiva sannolikhetsfördelningar⁸² mellan 0,9 och 5,8 procent av de totala utbetalningarna för de bedömda förmånerna. Felen antas därmed ligga mellan 4 och 29 miljarder kronor av de totala utbetalningarna som uppgick till nära 500 miljarder⁸³.

Av de bedömda felaktiga utbetalningarna består 1 procent av avsiktliga fel från allmänheten, 1 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 1 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Bedömd omfattning av felaktiga utbetalningar 2010 i miljoner kronor av 2009 års utbetalningar

Förmån	Totala utbetalningar, mnkr ⁸⁴	Bedömda felaktiga utbetalningar, förväntat värde	
		mnkr	Andel av totala utbetalningar, procent
Ålderspension ⁸⁵	237 304	165	0,07%
Sjuk- och aktivitetsersättning	67 840	4 683	6,9%
Föräldrapenning	25 230	908	3,6%
Barnbidrag	23 365	380	1,6%
Studiemedel	22 950	981	4,3%
Sjukpenning	19 606	2 629	13,4%
Arbetslöshetsersättning	19 328	498	2,6%

⁸¹ Förväntat värde beräknat på en linjär aggregering av experternas individuella bedömningar.

⁸² 90 procents osäkerhetsintervall baserat på subjektiva sannolikhetsfördelningar.

⁸³ Totala utbetalningar år 2009, källa respektive myndighets och organisations årsredovisning. Experterna har bedömt omfattningen av felutbetalningar år 2010, men eftersom uppgift om de faktiska utbetalningarna för år 2010 inte finns tillgänglig under projektets gång görs beräkningarna på år 2009.

⁸⁴ Totala utbetalningar år 2009, källa respektive myndighets och organisations årsredovisning.

⁸⁵ Vid bedömningen av ålderspension angav experterna andel fel i promille. Därför redovisas andelen med två decimaler.

Assistansersättning	17 636	2 147	12,2%
Efterlevandepension ⁸⁶	16 863	47	0,41%
Bostadstillägg till pensionärer ⁸⁷	11 870	908	7,6%
Aktivitetsstöd	10 301	1 487	14,4%
Tandvårdsstöd	5 323	557	10,5%
Tillfällig föräldrapenning	4 639	274	5,9%
Arbetskadelivränta	4 081	233	5,7%
Bostadsbidrag ⁸⁸	3 361	116	3,4%
Vårdbidrag	2 789	172	6,2%
Underhållsstöd	2 258	93	4,1%
Nystartsjobb	1 760	121	6,9%
Ersättning till kompletterande aktörer	783	31	4,0%
Ersättning till asylsökande	730	51	7,0%
Totalt	498 017	16 504	3,3

8.5.1 Förmånsspecifik redovisning

Orsaker till fel anges utan inbördes prioriteringsordning.

Ålderspension⁸⁹

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 0 – 0,22 procent, vilket motsvarar 12 – 534 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetald ålderspension är 0,07 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 165 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 0,03 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 0,02 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 0,02 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att pension fortsätter att betalas ut till en person som bott utomlands men som har avlidit. Pensionsmyndigheten har inte fått besked om dödsfallet.
- Att personer som har en utländsk pension inte uppger dessa och därmed blir beräkningen av den svenska pensionen fel.
- Att personer med garantipension flyttar utanför EU.

⁸⁶ Vid bedömningen av efterlevandepension angav experterna andel fel i promille. Därför redovisas andelen med två decimaler.

⁸⁷ I beloppet inkluderas BTP till AP 6 907 mnkr, BTP till SA 4 467 mnkr och ÅFS 497 mnkr.

⁸⁸ I bostadsbidrag ingår inte de återkrav som uppstår vid den avstämning av inkomst som sker enligt regelverket för att slutgiltigt fastställa belopp för bostadsbidrag. Detta skiljer sig alltså från den generella definition av felaktiga utbetalningar som anges i inledningen. I tidigare bedömningar har inte dessa återkrav räknats med då dessa är en konsekvens av regelverket.

⁸⁹ Ett generellt tillägg avseende väsentliga orsaker till felaktiga utbetalningar av Pensionsmyndighetens förmåner är följande. Försäkringskassans utbetalningssystem stänger i början av utbetalningsmånaden (s.k. brytdatum) och att det därefter inte går att påverka utbetalning som sker den 18 eller 19 i varje månad. Detta får till följd att inkomna anmälningar om t.ex. nytt konto, ändrat skatteuttag, ändrad bostadskostnad, eller ändrat civilstånd inte hinner beaktas utan därför leder till en felaktig utbetalning. Pensionsmyndigheten har begärt att Försäkringskassan ska senarelägga dessa så kallade brytdatum för att på så sätt kunna komma till rätta med felaktiga utbetalningar.

Sjuk- och aktivitetsersättning

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 4,1 – 11,2 procent, vilket motsvarar 2 748 – 7 564 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetald sjuk- och aktivitetsersättning är 6,9 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 4 683 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 2,6 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 2,1 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 2,2 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att bedömningen av rätten till ersättning är komplicerad och det kan vara svårt för handläggaren att avgöra vilken grad av ersättning personen ska vara berättigad till. Experterna framhöll dock att bedömningarna troligen blivit bättre på senare tid tack vare åtgärder i form av lika-seminarier och möjlighet att ta del av aktuella domar.
- Att felaktigheter kan uppstå vid samordning av utländska förmåner, exempelvis att de försäkrade inte anmäler ändrade inkomster.
- Att en person arbetar för mycket i förhållande till partiell ersättning. Detta fel kan vara såväl avsiktligt som oavsiktligt.

Studiemedel

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 2,2 – 6,4 procent, vilket motsvarar 493 – 1 457 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetalt studiemedel är 4,3 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 981 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 1,1 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 2,2 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 1,0 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att studerande lämnar felaktiga uppgifter om inkomst eller studier som underlag för ansökan eller utbetalningen av studiemedel.
- Att studerande inte anmäler studieavbrott, ändrad studieomfattning eller ändrad inkomst.
- Att studerande lämnar felaktiga uppgifter om tidigare utbildning vid ansökan om studiemedel för grund- och gymnasiestudier, vilket leder till att studiemedel

betalas ut för fler veckor än studerande har rätt till och med annan, högre bidragsnivå.

- Att myndigheten gör oavsiktliga fel exempelvis vid bedömning av tidigare utbildning.
- Att skolor brister i information om studietid, studieomfattning, studieaktivitet eller studieavbrott.

Studiemedel som består av både bidrag och lån betalas ut i förskott och besluten baseras därför på den studerandes avsikter och planer att studera. Den studerande gör flera antaganden i samband med sin ansökan om studiemedel, exempelvis om vilken tid och med vilken takt han eller hon ska studera och vilka inkomster han eller hon kommer att ha. Det är därför inte möjligt att vid utbetalningstillfället kontrollera om den studerande har rätt till hela det beviljade beloppet. Dessa förhållanden kan förändras, till exempel om studierna inte bedrivs i den omfattning som avsetts eller om inkomsten skiljer sig från den som beräknats. Det beviljade beloppet kan därför krävas tillbaka i samband med att studerande anmält ändrade förhållande eller i samband med att CSN kontrollerar om den studerande har rätt till utbetalat belopp.

Sjukpenning

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 4,1 – 21,6 procent, vilket motsvarar 794 – 4 225 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetald sjukpenning är 13,4 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 2 629 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 3,7 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 3,7 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 6,0 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att bedömningen mot den reguljära arbetsmarknaden inte görs rätt. Begreppet är otydligt och svårt för handläggarna att utreda och bedöma.
- Att sjukpenninggraden inte utreds i tillräcklig omfattning vid deltidssjukskrivning, och därmed kan ärendena tolkas för generöst.
- Att försäkrade lämnar felaktiga SGI-uppgifter.

Arbetslöshetsersättning

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 0,2 – 5,7 procent, vilket motsvarar 29 – 1 092 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetald arbetslöshetsersättning är 2,6 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 498 miljoner kronor år 2010.

Av detta bedöms 1,1 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 0,7 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 0,8 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att det är svårt att bedöma de grundläggande kraven för att kunna uppbära arbetslöshetsersättning, det vill säga vilka krav som ska ställas på arbetssökande för att stå till arbetsmarknadens förfogande och vara aktivt arbetssökande.
- Att arbete (vitt respektive svart) utförs samtidigt som utbetalning av arbetslöshetsersättning begärs.
- Att underrättelser och avanmälan inte skickas alternativt skickas för sent från Arbetsförmedlingen till arbetslöshetskassan.
- Att den arbetssökande både avsiktligt och oavsiktligt lämnar felaktiga uppgifter om inkomstförhållanden, arbetad tid, samt uppgörelser som avgångsvederlag, vilket innebär en felaktig grund för bestämmande av ersättningens storlek.

Assistansersättning

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 1,8 – 27,6 procent, vilket motsvarar 309 – 4 859 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetald assistansersättning är 12,2 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 2 147 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 7,0 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 1,7 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 3,5 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att behovet av assistans överdrivs av assistansanordnaren på grund av vinstintresse. Det finns kommuner som avsiktligt uppskattar att behovet överstiger 20 timmar för att kunna lämna över det ekonomiska ansvaret. Även brukaren kan överdriva vårdbehovet.
- Att tidrapporterna fylls i och täcker upp beviljade timmar, trots att man inte lämnat så mycket assistans. Det är svårt för Försäkringskassan att kontrollera hur mycket assistans som har utförts.
- Att det inte finns formella krav på läkarutlåtanden vid ansökan vilket kan leda till att läkarutlåtandet endast skrivs utifrån den försäkrades berättelse och inte efter objektiva fynd.
- Att tiden för omprövning inte alltid följs av Försäkringskassan. Nyansökningar prioriteras före omprövningar.

Efterlevandepension

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 0,02 – 0,11 procent, vilket motsvarar 35 - 183 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetald efterlevandepension är 0,41 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 70 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 0,17 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 0,11 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 0,14 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att det förekommer falska dödsfallsintyg och släktskapsutredningar när den avlidne varit bosatt utanför EU/EES.
- Att civilståndsändringar inte anmäls om den efterlevande bor utomlands.
- Att barn som uppbär förlängd barnpension inte anmäler om de avbryter sina studier.

Bostadstillägg

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 3,4 – 11,6 procent, vilket motsvarar 398 – 1 371 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetalt bostadstillägg till pensionärer och personer med sjuk- och aktivitetsersättning är 7,6 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 908 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 3,4 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 1,4 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 2,8 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att försäkrade både avsiktligt och oavsiktligt utelämnar uppgifter om boendeförhållanden (inneboende/sammanboende) i samband med ansökan. Under tiden med bostadstillägg gäller även att försäkrade underlåter att anmäla ändrade boendeförhållanden och ändrad bostadsadress.
- Att försäkrade både avsiktligt och oavsiktligt lämnar felaktiga uppgifter om inkomstförhållanden (inkomster/förmögenhetstillägg) i samband med ansökan. Under tiden med bostadstillägg gäller även att försäkrade underlåter att anmäla ändrade inkomstförhållanden.
- Att hög arbetsbelastning och produktionstakt gör att kvalitet och kontroll brister i handläggningen.

Lagstiftningen angående BTP är mycket komplex vilket gör att risken att tolka inkomna handlingar felaktigt och att göra felaktiga bedömningar är relativt stor för handläggarna. Det kan i sammanhanget nämnas att under 2010 var cirka 70 procent av förstagångsansökningarna och cirka 40 procent av fortsättningsansökningarna inte kompletta. Detta tyder på att förfarandet för att ansöka om BTP är onödigt krångligt och att det är svårt att göra rätt, vilket i sin tur leder till långa handläggningstider med risk för felaktiga utbetalningar.

För att försöka komma tillrätta med detta och för att förenkla handläggningen och samtidigt höja kvaliteten i den har Pensionsmyndigheten påbörjat ett arbete med automatisk överföring av uppgifter från tjänstepensionsbolag och Skatteverket. För att uppnå största möjliga effekterna av detta arbete, behöver reglerna ändras så att BTP kan beviljas tills vidare istället för att besluten tidsbegränsas. Försäkringskassan föreslog därför redan 2008 och 2009 en regeländring i detta syfte, vilket också Pensionsmyndigheten gjort under 2010. Hittills har dessa förslag inte resulterat i något lagstiftningsärende.

Aktivitetsstöd

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 5,9 – 31,4 procent, vilket motsvarar 603 – 3 229 miljoner kronor år 2010. Den stora osäkerheten beror till viss del på experternas olika bedömning av hur aktiv deltagaren är i sitt arbetssökande under tiden för fria aktiviteter relaterat mot hur aktiv man ska vara enligt regelverket för att få ersättning.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetalt aktivitetsstöd är 14,4 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 1 487 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 2,5 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 6,9 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 5,0 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att det är svårt att hantera och kontrollera närvarorapporteringen vid fria aktiviteter på grund av att deltagaren själv får styra när och var aktiviteten ska utföras.
- Att det skett en kraftig ökning av ärendevolymer som skapar tidspress hos handläggarna. Dessutom sker en stor del av hanteringen manuellt vilket ger utrymme för oavsiktliga fel. De oavsiktliga felen kan också uppstå på grund av de många specialregler som finns i lagstiftningen.
- Att ersättning för arbetslivsintroduktion görs i form av förskottsutbetalning och därmed innan alla slutliga omständigheter är kända.

- Att arbetslöshetskassorna av misstag skickar fel uppgifter om dagpenning till Försäkringskassan. Detta bedöms inte ske ofta, men om det sker blir den felaktiga utbetalningen stor eftersom ersättningen kan betalas ut felaktigt under lång tid innan den stoppas.
- Att medlemskapet upphör och det blir en fördröjning innan ersättningen stoppas.

Tandvårdsstöd

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 4,5 – 25,3 procent, vilket motsvarar 237 – 1 344 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetalt tandvårdsstöd är 10,5 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 557 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 6,2 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten och 4,3 procent oavsiktliga fel från allmänheten. Experterna har inte bedömt oavsiktliga fel från myndigheten då 99 procent av handläggningen sker maskinellt.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att vårdgivaren lägger till åtgärder som inte utförts eller redovisar en dyrare åtgärd när det finns ett val. Dessa risker är i första hand avsiktliga, men det kan också uppstå liknande oavsiktliga risker på grund av ett komplicerat regelverk.
- Att lagstiftaren medvetet har valt ett öppet system där den part som har ekonomiskt intresse av ersättningen även fått ansvaret att göra bedömningen av rätten till ersättning.

Arbetskadeliivränta

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 4,5 – 7,4 procent, vilket motsvarar 182 - 300 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetald arbetskadeliivränta är 5,7 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 233 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 0,9 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 3,5 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 1,3 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att den försäkrade tror att det är skadan som ger rätt till kompensation och därmed inte gör koppling till inkomstförhållandet.
- Att den försäkrade börjar arbeta mer än hon eller han gjorde vid beviljandet.

- Att den försäkrade inte anmäler ändrad inkomst, eller att hon eller han har anmält ändrad inkomst men för annan förmån och detta inte har förmedlats till livräntehandläggare.
- Att det är svårt att kontrollera uppgifter som lämnas av egna företagare.

Vårdbidrag

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 0,8 – 10,3 procent, vilket motsvarar 21 - 286 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetalt vårdbidrag är 6,2 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 172 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 2,8 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 1,4 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 1,9 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att den försäkrades beskrivning av barnets hjälpbehov och merkostnader gör att vårdbidrag betalas ut med för hög nivå
- Att den försäkrade inte anmäler ändrade behov eller förhållanden. Allmänheten tror att beviljandet bygger på diagnos och inte på vårdbehov.
- Att Försäkringskassan har brister i sin utredning samt inte gör efterkontroller.

Nystartsjobb

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 1,6 – 11,2 procent, vilket motsvarar 27 – 196 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetald ersättning för nystartsjobb är 6,9 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 121 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 2,5 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 2,2 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 2,1 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att beslut tas på personer som inte uppfyller ålderskriteriet för nystartsjobb.
- Att arbetsgivaren redovisar fel (för mycket) lön på rekvisitionsblanketten vilket innebär att en felaktig utbetalning görs.
- Att Arbetsförmedlingen inte gör arbetsgivarkontrollen vilket kan innebära att stöd betalas till företag som inte uppfyller kriterierna.

- Att ramtidens längd är svår att bedöma för vissa sökande. För dessa beslut krävs att många dokument måste finnas för att göra bedömningen. Beräkningen av ramtiden blir därför komplicerad att göra. Störst är dock risken att ramtiden blir för kort.

Ersättning till kompletterande aktörer

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 0,6 – 7,1 procent, vilket motsvarar 4 - 55 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetald ersättning till kompletterande aktörer är 4,0 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 31 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 0,5 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 1,2 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 2,2 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Tjänsterna inom kompletterande aktörer är sinsemellan olika, vilket kan innebära att fel som kan uppkomma skiljer sig mellan tjänsterna. Det finns två beslutsnivåer för kompletterande aktörer. Dels en nivå där myndigheten tecknar avtal med olika leverantörer, samt myndighetens beslut för enskilda personer. Rutinen runt avbrott är också komplicerad eftersom i vissa fall betyder ett avbrott att inga ytterligare betalningar ska ske. I andra fall innebär ett avbrott att betalning av ett steg kan ske under förutsättning att vissa kriterier är uppfyllda.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att personer som anvisas är från fel målgrupp, därmed blir beslutet felaktigt.
- Att personer anvisas men börjar aldrig och Arbetsförmedlingen tar tillbaka beslutet (tillbakadaterar perioden) och coachen rekviderar ersättningen. Dessa fel kan både bero på myndigheten och allmänheten.
- Att ersättning betalas trots att inte villkoren för att utbetalning ska ske är uppfyllda. Utbetalning har skett på ett ofullständigt eller felaktigt underlag.
- Att anordnare byter juridisk form och organisationsnummer innebär att Arbetsförmedlingen måste avbryta befintliga beslut och skapa nya på den nya juridiska personen. Risken är att det sker dubbla utbetalningar.

Ersättning till asylsökande

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 1,4 – 13,6 procent, vilket motsvarar 11 - 99 miljoner kronor år 2010.

Experternas sammanvägda bedömning av för mycket utbetald ersättning till asylsökande är 7 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 51 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 3,3 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 1,2 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 2,6 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar har bland annat följande väsentliga orsaker till fel framhållits:

- Att utbetalningar görs i förskott. Ofta ändras förhållandena efter utbetalning och det som var en korrekt utbetalning när den gjordes blir i slutändan felaktig. Det finns ingen i lag reglerad skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Dessutom saknar Migrationsverket lagstöd för att återkräva felutbetalt belopp.
- Att Migrationsverket inte har möjlighet att kontrollera om den som ansöker om dag ersättning har tillgång till egna medel.

8.5.1.1 *Bedömningar från 2009*

I vissa av Försäkringskassans förmåner gjordes en bedömning att förhållandena var oförändrade sedan Försäkringskassans bedömning 2009. Omfattningsbedömningarna bedöms fortfarande vara giltiga varför Försäkringskassan valt att uppdatera bedömningarna utifrån förmånernas kostnadsutveckling.

Föräldrapenning

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 0,5 – 7,0 procent, vilket motsvarar 126 – 1 766 miljoner kronor år 2010.

Bedömningen från år 2009 att 3,6 procent av alla utbetalningar är fel kvarstår. Detta innebär att 908 miljoner kronor bedöms ha gått fel år 2010. Av detta bedöms 1,2 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 0,8 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 1,6 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Det har under år 2010 inte bedömts ha hänt något väsentligt som kan påverka omfattningen av felaktiga utbetalningar avseende föräldrapenning. Regeländringen gällande egna företagare som innebär att man under en uppbyggnadstid om två år av företaget får en SGI motsvarande vad en anställd skulle få i inkomst för liknande arbete beräknas inte påverka resultatet förrän år 2011.

Vid experternas bedömningar år 2009 framhölls bland annat oavsiktliga fel från myndigheten i form av ett felaktigt beslut om sjukpenninggrundande inkomst eller rättningar vid manuell hantering.

Barnbidrag

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 0,0 – 4,0 procent, vilket motsvarar 0 -935 miljoner kronor år 2010.

Bedömningen från år 2009 att 1,6 procent av alla utbetalningar är fel kvarstår. Detta innebär att 380 miljoner kronor bedöms ha gått fel år 2010. Av detta bedöms 0,6 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 0,4 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 0,5 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Det har under år 2010 inte förekommit några var sig externa eller interna väsentliga åtgärder, såsom exempelvis förändringar inom regelverket, organisationen eller processen, som bedöms påverka omfattningen av felaktiga utbetalningar avseende barnbidrag.

Vid experternas bedömningar år 2009 framhölls att det är svårt för allmänheten att begå medvetna fel. Vidare är en stor del av handläggningen automatiserad vilket leder till få oavsiktliga fel av myndigheter.

Tillfällig föräldrapenning

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 2,5 – 10,0 procent, vilket motsvarar 116 – 464 miljoner kronor år 2010.

Bedömningen från år 2009 att 5,9 procent av alla utbetalningar är fel kvarstår. Detta innebär att 274 miljoner kronor bedöms ha gått fel år 2010. Av detta bedöms 2,5 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 1,8 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 1,6 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Det har under år 2010 inte hänt något väsentligt som bedöms påverka omfattningen av felaktiga utbetalningar avseende tillfällig föräldrapenning. Regeländringarna gällande ändrad beräkningsgrund för egna företagare och utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning för ensamstående förälder som själv blir sjuk beräknas inte påverka resultatet.

Vid experternas bedömningar år 2009 framhölls att de avsiktliga felen från allmänheten, exempelvis att personen har arbetat samma dag som hon eller han begärt ersättning, väger tyngst som felkälla. Denna typ av fel anses dock ha minskat som en följd av riktad information till barnfamiljer samt löpande kontroller före och efter utbetalning.

Underhållsstöd

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 0,5 – 8,0 procent, vilket motsvarar y miljoner kronor år 2010.

Bedömningen från år 2009 att 4,1 procent av alla utbetalningar är fel kvarstår. Detta innebär att 93 miljoner kronor bedöms ha gått fel år 2010. Av detta bedöms 2,5 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 0,8 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 0,8 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Det har under år 2010 inte förekommit några var sig externa eller interna väsentliga åtgärder, såsom exempelvis förändringar inom regelverket, organisationen eller processen, som bedöms påverka omfattningen av felaktiga utbetalningar avseende underhållsstöd.

Vid experternas bedömningar år 2009 framhölls bland annat att den sökande sammanbor med den andra föräldern.

Bostadsbidrag

I bedömningen av bostadsbidrag ingår inte de återkrav som uppstår vid den avstämning av inkomst som sker enligt regelverket för att slutgiltigt fastställa belopp för bostadsbidrag. Detta skiljer sig alltså från den generella definition av felaktiga utbetalningar som anges i inledningen. I tidigare bedömningar har inte dessa återkrav räknats med då dessa är en konsekvens av regelverket. Med utgångspunkt i detta redovisas bedömningarna utifrån förmånernas kostnadsutveckling från 2009 års bedömning.

Osäkerhetsintervallet för experternas bedömning uppgår till 0,5 – 10,0 procent, vilket motsvarar 17 – 336 miljoner kronor år 2010.

Bedömningen från år 2009 att 3,4 procent av alla utbetalningar är fel kvarstår. Detta innebär att 116 miljoner kronor bedöms ha gått fel år 2010. Av detta bedöms 1,6 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 1,1 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 0,8 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Vid experternas bedömningar framhölls att en väsentlig orsak till fel kan vara att anmälningsskyldigheten inte efterlevs, exempelvis när bidragstagaren byter bostad, ändrar inkomst, eller har ett barn över 18 år som inte längre har studiehjälp. Det är svårt att avgöra om dessa fel är avsiktliga eller oavsiktliga. Ett fel som alltid är avsiktligt är dock när ett par skenseparerar. Som oavsiktligt fel från myndighet framhölls att det inte ställs samma krav på handläggningen vid en

fortsättningsansökan som vid en förstahandsansökan. Exempelvis kräver handläggaren inte in något kontrakt vid fortsättningsansökan.

9 Informationsinsatser

9.1 Sammanfattning

I denna rapport fastslås att med tanke på respektive myndigheters olika uppdrag när det gäller hantering av kontrollfrågan att den mest framkomliga vägen i det fortsatta arbetet är att ha ett kontinuerligt erfarenhetsutbyte mellan myndigheterna. Det kan handla om att delge varandra råd och idéer för aktiviteter, dra nytta av varandras budskap och kommunikationsformer och lyfta fram goda exempel på lyckad kommunikation. Det innebär att i mer eller mindre formaliserad form fortsätta på de utarbetade kanaler som är etablerade mellan myndigheterna och att ha ett kontinuerligt nätverk med utsedda kontaktpersoner (kommunikatörer, presstjänster och andra). Vi ser inte att det är vare sig rimligt eller relevant att föreslå någon myndighetsgemensam informationsinsats utifrån detta.

9.2 Uppdraget

Uppdraget, som gruppen tidigare preciserat, kan sammanfattas enligt följande

- Samordna information om bidragsbrott och svartarbete
- Samarbeta kring informationsinsatser, till exempel verka för enhetliga budskap
- Verka för att information om likartade regler har en enhetlig utformning
- Generellt verka för att höja allmänhetens förtroende för välfärdssystemen

9.3 Hur arbetet har bedrivits

Projektgruppen har under året haft fyra mötestillfällen. Som tidigare konstaterats är uppdraget med informationsinsatser komplext, inte minst med hänsyn taget till de i grunden olika uppdrag som respektive myndighet och organisation i projektgruppen har relaterat till kontrollarbetet. Det får till följd att det blir komplicerat att ta fram konkreta förslag som skulle kunna mynna ut i gemensamma informationsinsatser. Detta har också gruppen belyst i föregående delrapport.

I stället har därför förhållningssättet i gruppen präglats av att ha erfarenhetsutbyte och föra diskussioner kring hur varje myndighet arbetar i vardagen med information, kommunikation, budskap, blanketter och internutbildning. De handlar då ytterst om att delge goda erfarenheter och användbara praktiska exempel och idéer som kan återanvändas och anpassas inom respektive berörd myndighet/organisation. Detta bedömer projektgruppen också vara den mest framkomliga vägen framgent.

Myndigheterna har därför utifrån ovanstående gjort en uppdatering och beskrivning av hur situationen och planeringen ser ut inom respektive organisation i arbetet med

kontrollfrågorna. Dessa beskrivningar bedömer projektgruppen utgör grunden för hur det fortsatta erfarenhetsutbytet kan gå vidare (se under avsnitt 9.4).

För att få en bild av allmänhetens syn på fuskfrågor har SIFO International research på gruppens uppdrag genomfört en attitydundersökning som i princip är helt likvärdig med den som gjordes i FUT 2007. Dessutom har SIFO parallellt med attitydundersökningen genomfört en studie av mediabilden relaterad till fusk och missbruk. Resultatet av undersökningarna redovisas i korthet närmare under pkt. 9.5.

Undersökningarna i sin helhet finns i bifogade bilagor.

9.4 Samarbete kring informationsinsatser

För att få en bild av hur myndigheterna arbetar med kontrollfrågorna beskrivs under denna punkt respektive myndighets planering, strategier och förhållningssätt utifrån det uppdrag man har.

9.4.1 CSN

Styrdokument och organisation

CSN har två styrdokument som stöd för hantering av misstänkta brott; Rutiner för misstänkta brott ochHandledning för misstänkta brott.

”Rutiner för misstänkta brott” är en kortfattad beskrivning av i vilka ärenden en utredning ska inledas och vad man bör tänka på vid utredningen. I dokumentet finns också rutinbeskrivningar och exempel på hur en kommunikering kan formuleras.

”Handledning vid misstänkta brott ” ger fördjupad information om vilka gärningar som kan vara brottsliga, de vanligaste brotten mot studiestödssystemet och hur man uppmärksammar misstänkta brott och vad man ska tänka på vid utredning och polisanmälan. Rutinerna vänder sig till dem som handlägger ärenden om studiestöd och återbetalning och som har till uppgift att utreda felaktiga utbetalningar och andra beslut som kan vara misstänkta brott mot studiestödssystemet.

Om en utredning tyder på att brott kan misstänkas finns tydliga rutiner för hur långt handläggaren ska agera innan ärendet ska överlämnas till enheten för handläggarstöd som har ansvar för att utreda ärendet vidare och eventuellt göra polisanmälan.

Attitydundersökning

För att kunna sätta in rätt typ av informationsinsatser som ger högsta möjliga effekt och måluppfyllelse, behövs kunskap om vilka attityder och värderingar till fusk som finns bland våra kunder. Därför kommer CSN nu under hösten att genomföra en attitydundersökning bland ett urval av kunderna. Undersökningen kommer till stor

del att bygga på samma frågor som användes i FUT-delegationens undersökning i maj 2007 men frågorna kommer att ha större fokus på attityder till fusk inom studiestödsområdet. Enkäten ska genomföras som en webbenkät.

Texter och budskap

Under hösten kommer vi att se över alla informationstexter i processen ansökan – försäkrans – beslut – utbetalning. Syftet med översynen är att ge tydligare och mer målgruppsanpassad information om våra kontroller och den studerandes ansvar. En viktig utgångspunkt i arbetet med att formulera dessa texter är att balansera informationen om kontroll och ansvar med vårt uppdrag att göra studier möjligt.

CSN:s efterkontroll av studerande på högskolor och universitet visar tydligt att studerande inte är klar över sina skyldigheter när det gäller att till exempel meddela ändrade förhållanden. Vi har analyserat hur detta ansvar kan tydliggöras och vad det innebär samt hur CSN kan skapa bättre förutsättningar för den studerande att kunna fullgöra sitt ansvar.

Utifrån det har vi gått igenom de kontakttillfällen CSN har med kunden och då framgår det att vi inte utnyttjar alla möjligheter att informera kunden om sitt ansvar. Vi har därför gått igenom respektive kontakttillfälle och tagit fram förslag på vad som kan åtgärdas för att tydliggöra kundens ansvar.

Exempel på åtgärder som ska genomföras direkt

Förstärka, förtydliga och förankra budskapet om ansvar och kontroller på webbplatsen och i den personliga tjänsten Mina Sidor.

Integrera budskapet om ansvar och kontroller i det personliga mötet med kunden.

Förbättra målgruppsingång och nyhetsbrevstjänst för vägledare och rapportörer.

Exempel på åtgärder på sikt

Använda kortfilmer för att bredda tillgängligheten av budskapet på vår webbplats www.csn.se.

Påminna kunden om ansvaret att kontrollera sina lämnade uppgifter till CSN. Förtydliga detta på manuella blanketter och i Mina sidor, samt i beslutsutskick.

Utveckla simuleringstjänsten ”Räkna ut” på webbplatsen, så att den tydligare visar konsekvenser av ändringar och stödjer vägledare och rapportörer på ett bättre sätt.

Se över flödena i Mina sidor och möjligheterna att lägga till generella och personliga meddelanden

Media

Media är en viktig kanal för att nå ut med information om kontroller så vi kommer så långt det är möjligt att vara proaktiv och beskriva kontrollerna när de startar och dess syfte. Det är viktigt att inte hamna i offerställning. Det måste vara lätt att göra rätt. Alltså - vi måste bädda för och förklara varför vi gör kontroller.

9.4.2 Arbetsförmedlingen

Organisation

Från 1 juni 2008 har Arbetsförmedlingen en sektion i Östersund som jobbar med frågor kring felaktiga utbetalningar. I samband med en pågående organisationsöversyn tittar man nu på uppgifter, ansvar och mandat för sektionen.

Insatser

Följande insatser har genomförts för att motverka felaktiga betalningar:

- Utbildningsinsatser och seminarier har genomförts för chefer och verksamhetssamordnare inom alla marknads- och arbetsmarknadsområdena samt för alla avdelningar på huvudkontoret. Syftet har varit att implementera förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll och få en gemensam syn och förståelse för vad arbetet med intern styrning och kontroll innebär för att därigenom förhindra felaktiga utbetalningar från våra välfärdssystem.
- Kontrollåtgärder baserade på såväl myndighetsövergripande riskanalyser som på lokala riskanalyser har fastställts för samtliga arbetsmarknadsområden och för avdelningarna på huvudkontoret. Syftet har varit att få en systematik i arbetet och därmed minska riskerna för hela verksamheten.
- Revidering av riskanalys i relation till felaktiga utbetalningar har genomförts som en separat åtgärd.
- Översyn av befintliga kontrollåtgärder i relation till felaktiga utbetalningar har genomförts som en separat åtgärd. Syftet har varit att säkerställa såväl rätt underlag för beslut i förmedlingsverksamheten som att säkerställa relevant kontrollåtgärd före utbetalning av ersättning.

Arbetet med riskanalys och kontrollåtgärder har bland annat medverkat till följande specifika insatser: (Insatser med mer kommunikationskaraktär är i fetstil)

- Ändrad utbetalningsmodell och handläggningsrutiner i syfte att motverka att arbetsgivare får dubbla bidrag

- En genomgång av registren för arbetsgivare och arbetssökande inom samtliga arbetsmarknadsområden för att härmed säkerställa rättssäkra underlag vid beslut om programinsatser och arbetsgivarstöd.
- Löpande systematiska stickprov av ärendehandläggningen på arbetsförmedlingskontoren baserat på lokala riskanalyser för att härigenom fånga upp eventuella avvikelser i förhållande till regelverket.
- **Genomförande av metoddagar på arbetsförmedlingarna för att säkerställa att identifierade brister i handläggningen kopplat till programbeslut åtgärdas**
- Ett nytt system för arbetsgivarkontroll som innebär att arbetsgivare ska kontrolleras före beslut
- Ett systemstöd som ska säkerställa att ramtidsberäkningen och rätt underlag för Nystartsjobb är korrekta före beslut
- **Översyn av webbstöd och rutiner för att säkerställa en enhetlig och kvalitetssäker hantering av beställning och upphandling samt betalning till externa leverantörer**
- Översyn av de administrativa föreskrifterna för handläggning av arbetsförmedlingsärenden
- **Ett samarbete med Skatteverket för att förhindra att arbetsgivare som inte har anställda kommer i åtnjutande av arbetsgivarstöd**
- **Rutinbeskrivning för polisanmälan tillgänglig på Arbetsförmedlingens intranät**
- **Ett handläggarstöd som anger hur rapporteringen ska ske till andra myndigheter vid misstanke om felaktigt beslut hos dessa**
- **Regler för anmälningar och rapporteringar till andra myndigheter**

Ökat fokus på kontrollfunktionen i arbetslöshetsförsäkringen

Arbetsförmedlingen har från april 2010 initierat en särskild satsning med ökat fokus på kontrollfunktionen i arbetslöshetsförsäkringen. Satsningen tillkännagavs marknadsområdena genom ett meddelande från generaldirektören vilket underströk fokuseringen på arbetslöshetsförsäkringen som ett prioriterat område under 2010. Satsningen innebär att särskilda insatser genomförs under 2010 och 2011 i syfte att stärka arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring samt att fokusera på enhetligheten i tillämpningen av regelverket i arbetslöshetsförsäkringen.

Satsningen består av flera delar:

- Under 2010 har handlingsplaner för arbetet med arbetslöshetsförsäkringen utformats på de lokala arbetsförmedlingskontoren. Aktiviteterna i handlingsplanerna kommer att följas upp under 2011.
- Stödmaterial har utarbetats för att chefer ska kunna följa upp handläggningskvalitet avseende tillämpningen i uppdraget i

arbetslöshetsförsäkringen i enlighet med de resultatdialoger och kvalitetsuppföljningar som ska göras inom myndigheten.

- Stickprov har planerats som ska genomföras under 2011 för att kontrollera att underrättelser lämnas vid underlåtenhet att söka anvisat lämpligt arbete
- Som underlag för förmedlingskontorens aktiviteter har material för sju olika workshops avseende olika delar av Arbetsförmedlingens uppdrag i arbetslöshetsförsäkringen utarbetats och tillställts marknadsområdena.

Satsningen fortgår med ytterligare aktiviteter under 2011.

Arbetsförmedlingen har under året också påbörjat ett utvecklingsarbete avseende indikatorer. Syftet med att utveckla indikatorer är att på ett relevant sätt kunna följa utvecklingen av kontrollfunktionen och att kunna se resultat av genomförda åtgärder. I detta arbete med indikatorer har IAF medverkat i diskussioner med Arbetsförmedlingen och på så sätt bistått Arbetsförmedlingen i enlighet med uppdrag i sitt regleringsbrev. Under 2011 kommer Arbetsförmedlingen att ytterligare resursförstärka genom rekrytering till sakområdet arbetslöshetsförsäkring vid huvudkontoret.

Under året har de cirka 500 underrättelseansvariga/resurspersoner som finns på förmedlingskontor i riket samlats till nätverksträffar för att genom huvudkontorets specialister få uppdatering om aktuella förändringar i arbetslöshetsförsäkringen, utbyta erfarenheter och diskutera tillämpning av regelverket i arbetslöshetsförsäkringen. Mellan träffarna lämnas också information via ett nyhetsbrev från sakenheten på huvudkontoret till de underrättelseansvariga.

Kontrollfunktionen i arbetslöshetsförsäkringen

Satsning på information på flera språk.

Under 2010 har material om arbetslöshetsförsäkringen översatts till 13 språk. Informationen finns publicerad på arbetsformedlingen.se. Arbetsförmedlingen ser detta som ett steg i ledet att minska skillnaderna i kunskap om arbetslöshetsförsäkringen mellan svensk- och utrikesfödda. Kunskap om arbetslöshetsförsäkringens regler och de krav som ställs på den som får eller söker ersättning är ett led i att minska antalet felaktiga utbetalningar som orsakas av okunskap från den sökandes sida.

I augusti i år kom den nya broschyren *Fyra arbetsförmedlare om arbetslöshetsförsäkringen* som riktar sig till all personal inom Arbetsförmedlingen som har kontakt med arbetssökande.

I broschyren delar fyra erfarna arbetsförmedlare med sig av sina erfarenheter av att förklara arbetslöshetsförsäkringens villkor för arbetssökande. De berättar om frågor de fått och situationer de upplevt i mötet med sökande.

Broschyren kan användas exempelvis vid workshops eller andra aktiviteter som genomförs lokalt på Arbetsförmedlingen utifrån handlingsplanen för att förbättra tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen.

9.4.3 Skatteverket

Skatteverkets strategi

Skatteverkets strategi för att minska skattefelet är sedan många år att i första hand förebygga fel så det blir rätt från början. Kommunikation är ett viktigt verktyg för att skapa förtroende och hög medverkan från medborgare och företag. Genom att i ett tidigt skede aktivt informera om kommande och pågående kontroller och andra åtgärder kan vi uppnå preventiva effekter och öka förtroendet för Skatteverket.

Skatteverkets utgångspunkt och vision är ett samhälle där alla vill göra rätt för sig. Budskapen i Skatteverkets kommunikation bygger på visionen och vi arbetar på olika sätt för att det ska vara lätt att göra rätt. Samtidigt agerar vi offensivt och kraftfullt mot dem som inte vill göra rätt för sig och vi visar att vi inte accepterar fusk.

Mer om Skatteverkets strategier går att läsa i ”Verksamhetens inriktning 2006-2012” som finns på Skatteverkets webbplats.

Kommunikationsinsatser med anknytning till Samverkansuppdraget.

Skatteverket är oftast inte en utbetalande myndighet. Det finns dock två viktiga undantag som har fått stor uppmärksamhet under åren 2009-2010.

Det första är införandet av den så kallade fakturamodellen för husarbete som infördes den 1 juli 2009. Fakturamodellen innebär att de privatpersoner som har köpt ROT- eller hushållstjänster får skattereduktionen avdragen direkt på fakturan. Företagen som har utfört tjänsterna ansöker sedan till Skatteverket och får beloppet utbetalat till sig. Under det första året (1 juli 2009 - 31 juni 2010) betalade Skatteverket ut sammanlagt över 10 miljarder kronor till cirka 67 000 företag. Över 800 000 svenskar utnyttjade skatteavdraget för husarbete under perioden. Fakturamodellen har fått stor uppmärksamhet i media som tillsammans med Skatteverkets webbplats har varit den huvudsakliga kommunikationskanalen för frågor om utbetalningarna.

Inledningsvis var fokus i kommunikationen att förklara hur företagen på enklast sätt kan administrera och ansöka om utbetalningarna. En stor andel av ansökningarna var i början felaktigt ifyllda vilken ledde till långa handläggningstider och lång väntan på att få pengarna. I januari 2010 infördes en ny e-tjänst som gör att företagen kan få utbetalningarna snabbare och som minskar risken för felaktigt ifyllda ansökningar. Under våren 2010 började medierapporteringen att istället handla allt mer om

bedrägerier och felaktiga utbetalningar för ROT-avdrag. Sedan Skatteverket den 28 maj 2010 gick ut och berättade om att kontrollerna för ROT-avdraget skärps så har medierapporteringen minskat. Skatteverket har sammanlagt skickat nio pressmeddelanden om fakturamodellen. Media har löpande kunnat ta del av uppdaterad statistik, även kommun för kommun, över utbetalade belopp och antal personer som utnyttjat avdraget. Vi har även uppdaterat statistiken på antal upptäckta och stoppade bedrägerifall.

Informationen riktad både till företag och medborgare om husavdraget har kontinuerligt uppdaterats på Skatteverkets webbplats. Intresset och frågorna från allmänheten har varit så stort att det tidvis har skapat långa telefonköer och begränsad framkomlighet till Skatteupplysningen och växel.

Momsutbetalningar

Skatteverket betalar varje år ut stora belopp till företag som har högre ingående moms än utgående moms och därmed ska ha tillbaka pengar på sitt skattekonto. I januari 2010 polisanmälde Skatteverket ett momsbedrägeri där en skattehandläggare misstänktes ha godkänt felaktiga momsutbetalningar på över 120 miljoner kronor. Handläggaren avskedades i april och dömdes i september i tingsrätten till åtta års fängelse. Eftersom händelsen hotade att skada förtroendet för Skatteverket var mediehanteringen viktig. Skatteverket gick självt ut med pressmeddelande och berättade om häktning, åtal och dom. I samband med att åtalet väcktes meddelade Skatteverket att de interna säkerhetsrutinerna för momshanteringen kommer att skärpas.

Planering

Skatteverket samordnar sina kontroller och övrig initiativverksamhet i en övergripande riksplan som tas fram varje år. Skatteverkets kommunikationsstab medverkar i planeringen av främst medieinsatser för större projekt och aktiviteter i planen. Skatteverket genomför i början av varje år ett presseminarium där utvalda insatser och kontroller som kommer att ske under året presenteras. Formerna för mediearbetet utvärderas och förändras löpande. Inriktningen för 2011 är att mediearbetet ska bli offensivare.

9.4.4 Försäkringskassan

Kommunikationsplan - Kontroller och bidragsbrott

Under hösten 2009 har Försäkringskassan tillsammans med TNS SIFO genomfört en statistisk mätning, samt under våren 2010 tillsammans med AUGUR genomfört en kvalitativ undersökning med fokusgrupper för att öka kunskapen kring om allmänhetens attityd och kunskap om socialförsäkringen och bidragsbrott. Under hösten 2010 har en uppföljande mätning med TNS SIFO genomförts. I dessa kan

man se att mer kunskap om bidragssystemen och socialförsäkringen leder till lägre acceptans för bidragsbrott. Denna kunskap kan fås både genom information och genom egna erfarenheter, till exempel när man blir förälder och nyttjar föräldraförsäkringen.

Mot bakgrund av kunskaperna från de genomförda undersökningarna är det här en plan för kommunikationsaktiviteter inom området.

En viktig utgångspunkt vid kommunikation om dessa frågor är hitta en balans mellan att bygga upp grundläggande kunskap om socialförsäkringen och dess syfte, och det allvarliga med bidragsbrott (utan att för den sakens skull överdriva omfattningen).

Syfte med kommunikationsplanen

Försäkringskassan ska ha ett gemensamt, välgrundat förhållningssätt till hur vi kommunicerar kring frågor om kontroller och misstänkt bidragsbrott. Insatserna ska bidra till att antalet felaktiga utbetalningar och misstänkta bidragsbrott minskar.

En vägledande princip för att minska avsiktliga fel och bidragsbrott från allmänheten är;

Genom att stärka allmänhetens förtroende för myndigheten och öka kunskapen om socialförsäkringssystemet minskar allmänhetens benägenhet att medvetet göra fel.

Kommunikationsmål

- Allmänheten ska ha uppfattningen att Försäkringskassan hjälper kunden att göra rätt från början.
- Allmänheten ska ha kunskap om socialförsäkringen och syftet med den.
- Allmänheten ska känna till att Försäkringskassan genomför kontroller både i handläggningen och i efterhand och att misstanke om bidragsbrott leder till polisanmälan.
- Försäkringskassans medarbetare ska ha god kunskap om arbetet med och kommunikationen om kontroller och bidragsbrott.

Målgrupper

Allmänheten

Målgruppen är mycket bred och omfattar alla personer som kan komma i kontakt med försäkringskassans förmåner. Med beaktande av resultat från indexmätning bör dock information riktas till yngre målgrupper, gymnasister och unga vuxna då dessa grupper i hög grad inte ser allvarligt på bidragsbrott. Resultatet av

fokusgruppsundersökning av denna målgrupp visar att fokus då bör vara att sätta trygghetssystemen och socialförsäkringen i sitt sammanhang.

Mottagare av specifika förmåner till exempel tillfällig föräldrapenning

Försäkringskassan informerar om de vanligaste misstagen för att hjälpa den enskilde att göra rätt från början.

Försäkringskassans medarbetare

Medarbetare ska få information om informationsaktiviteterna som riktar sig till allmänheten i god tid och ska få information om hur vi informerar olika målgrupper i olika kanaler. Är mottagare av information om det övergripande budskapet.

Media – både målgrupp och kanal

Media ska informeras om kommande och genomförda kontroller på lämpligt sätt. Resultatredovisning och rapporter inom området ska presenteras löpande.

Strategi

Mot bakgrund av tidigare genomförda undersökningar bör socialförsäkringen vid kommunikationsinsatser sättas i en historisk kontext, det ökar förståelsen för vad socialförsäkringen är, vilket i sin tur leder till att allmänhetens benägenhet att medvetet göra fel minskar. Fokus ska vara att sätta trygghetssystemen och socialförsäkringen i sitt sammanhang.

Kommunikation kring kontroller och misstänkt bidragsbrott ska vara en del av den löpande verksamheten och aktiviteter genomförs på både kort och lång sikt.

Resultat av kontroller informeras via media med en analys och ordval kopplad till kommunikationsmålen.

Strävan på sikt bör vara att också göra myndighetsgemensamma insatser då det bättre skulle kunna beskriva helheten och vilken roll olika myndigheter har för trygghetssystemen.

9.4.5 Migrationsverket

Migrationsverket strävar efter att förbättra servicen till allmänhet och sökande radikalt. Vi gör löpande undersökningar, både när det gäller förtroende och service, i syfte att utvärdera och förbättra Migrationsverkets relationer och service till omvärlden.

Utbetalningar enligt LMA

Samverkansuppdraget handlar om att myndigheter ska betala ut rätt bidrag till den som söker. När det gäller utbetalningar direkt till sökande handlar det för Migrationsverkets del om utbetalningar till asylsökande som är inskrivna enligt Lagen om mottagande av asylsökande (LMA). Det vill säga de asylsökande som har rätt till ersättning under tiden de väntar på besked i asylärendet. För närvarande rör det sig om cirka 35 000 personer.

Bidraget för en vuxen är 61 eller 71 kr per person och dag beroende på om man är ensamstående eller om man bor tillsammans med andra. Vi kan också betala ut särskilt bidrag exempelvis till vinterkläder eller för utrustning till spädbarn.

Ersättningar endast från Migrationsverket

Eftersom de asylsökande inte omfattas av andra trygghetssystem, som a-kassa, sjukpenning eller liknande, är risken liten att de kan uppbära dubbla ersättningar från flera myndigheter samtidigt.

Vi arbetar kontinuerligt med att säkerställa att korrekta ersättningar utbetalas till asylsökande. Det gör vi bland annat genom förbättrad information och enhetlig tillämpning av biståndsbestämmelserna. Vi är angelägna att göra det enklare för den sökande att göra rätt. I de få fall där den sökande medvetet har lämnat fel uppgifter anmäler vi bidragsbrottet till polisen.

För att säkerställa att praxis inom LMA är känd för alla som arbetar med frågorna finns sedan hösten 2010 vägledande domar tillgängliga i rättsdatabasen Nordstets Juridik/Zeteo.

Samverkan viktig

Migrationsverket kan konstatera att arbetet i Samverkansprojektet kostar mer för verket än vad uppdagade missgrepp ”inbringar”. Verkets roll i arbetet har därför varit av mer myndighetssamverkande karaktär.

Vi hoppas att samverkan med övriga myndigheter ska få politiska effekter för samhället i stort. Ett exempel är att vi sedan hösten 2009 ger Försäkringskassan möjlighet att elektronisk få tillgång till vissa uppgifter i verkets dataregister som ett led i strävan att förhindra felaktiga utbetalningar. Det har dock dragit ut på tiden då utvecklingsarbetet på Försäkringskassan inte har prioriterats.

Blanketter

Under det senaste året och åren dessförinnan har Migrationsverket reviderat och förenklat de flesta ansökningsblanketter inom vårt område, både i elektronisk- och i pappersform. Vår grundidé är att blanketterna ska vara så enkla och självklara så man inte behöver några anvisningar för att kunna fylla i. Vi är också tydliga med vem blanketten vänder sig till.

Migrationsverket välkomnar ett fortsatt samarbete med andra myndigheter för att förhindra felaktiga utbetalningar.

9.4.6 Pensionsmyndigheten

Pensionsmyndigheten startade sin verksamhet den 1 januari 2010. En av Pensionsmyndighetens huvuduppgifter är att betala ut pensioner och andra pensionsrelaterade förmåner på ett korrekt sätt, det vill säga med rätt belopp till rätt mottagare och i tid. I det ligger att myndigheten ska säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och att bidragsbrott motverkas.

Pensionsmyndighetens arbete med kontroller

Under 2010 har kontroller avseende kvalitet i myndighetens pensionsförmåner genomförts på ett likartat sätt som i tidigare PPM och Försäkringskassan. Arbetet pågår därför med att anpassa kontrollstrukturen till Pensionsmyndighetens uppdrag och att säkerställa en mer systematisk kvalitetsuppföljning, såsom krav på dokumentation av kontrollers utformning, genomförande och hantering. Arbetet bedrivs dels i form av ett projekt Kvalitet och kontroll, dels igenom pågående utvecklingsinsatser och dels genom framtagandet av en kontroll och kvalitetsplan för 2011.

Projektet Kvalitet och kontroll

Under de första månaderna har myndigheten initierat projektet Kvalitet och kontroll. Två av projektets effektmål är att säkerställa att förutsättningar finns för att felaktiga utbetalningar inte görs samt att säkerställa att förutsättningar finns för likformig rättstillämpning. Projektet kommer ta fram en övergripande kvalitets och kontrollprocess där myndighetens arbete med dessa frågor beskrivs och hanteras

Pågående utvecklingsinsatser

Bostadstillägg till pensionärer - BTP.

- Ett projekt arbetar med regelförenklingar inom BTP samt automatisk inhämtning av uppgifter från Skatteverket och tjänstepensionsbolagen, vilket i förlängningen också kommer att minska felaktiga utbetalningar.
- För att förenkla och underlätta för myndighetens kunder och minimera risken för felaktiga utbetalningar har Pensionsmyndigheten produktionssett en

webbansökan för BTP i november som underlättar för kunden att fylla i ansökan.

Ålderspension

Inom Pensionsmyndigheten pågår ett utvecklingsarbete inom ålderspension EÄH (effektiviserad ärendehantering) som har som ambition att automatisera och förenkla hanteringen av pensionsansökningar. En effekt av detta arbete blir att de manuella inslagen minskar och därmed minskar risken för felaktig hantering från myndighetens sida.

Kontroll- och kvalitetsplan 2011

En kontroll- och kvalitetsplan kommer att utvisa vilka insatser som kommer att göras under 2011 avseende den kontinuerliga och riktade kvalitetskontrollen samt vilka utbetalningskontroller som ska utföras.

Kontinuerlig kvalitetskontroll

Syftet med den kontinuerliga kvalitetskontrollen är att på en övergripande nivå mäta kvaliteten i ärendehandläggningen. Den kontinuerliga kvalitetskontrollen sker genom att ett slumpmässigt urval ärenden tas fram och granskas utifrån att ett antal frågor besvaras för respektive process. Resultatet används som underlag för utvärdering och åtgärder för att säkerställa att ärendehandläggning uppfyller kraven på god kvalitet. Hittills har kontrollerna genomförts inom ålderspension, efterlevandepension och bostadstillägg till pensionärer. Under 2011 kommer antalet processer för den kontinuerliga kontrollen att utökas och anpassning ske av det verktyg som används för kontrollerna.

Riktad kvalitetskontroll

Syftet med den riktade kvalitetskontrollen är dels att möjliggöra en djupare analys av kvalitetsbrister, dels att upptäcka brister som inte framkommer i den kontinuerliga kvalitetskontrollen.

Riktade kvalitetskontroller sker genom att en särskild granskning beslutas och genomförs utifrån de utgångspunkter som bestäms för det enskilda granskningsuppdraget.

Urvalet sker bland annat utifrån resultatet av genomförda riskanalyser, lämnade kundsynpunkter, resultaten från omprövningar eller den kontinuerliga kvalitetskontrollen.

Den riktade kvalitetskontrollen 2011 kommer bland annat omfatta kontroller av levnadsintyg avseende pensionärer bosatta utomlands över en viss ålder.

Utbetalningskontroll

Pensionsmyndigheten genomför utbetalningskontroller för att förebygga och upptäcka oavsiktliga fel och oegentligheter. Kontrollen görs efter verkställd betalning med fokus på att säkerställa tillförlitligheten i utbetalningen.

Utbetalningskontrollen görs dels utifrån ett slumpmässigt urval av utbetalningar, dels riktat för transaktioner som ur ett riskperspektiv bedöms som känsliga (höga belopp). Ett utvecklingsarbete pågår bland annat beträffande urval, arbetsrutiner och dataanalys av kontouppgifter.

Det är Försäkringskassan som tillhandahåller tjänsten utbetalning åt Pensionsmyndigheten. En viktig del i arbetet för att säkra god kvalitet på utbetalningarna är därför en ständig dialog med Försäkringskassan.

Myndighetens övriga arbeten som berör kvalitet och kontroll

Förutom ovanstående ansvarar myndigheten för en rad andra områden som i vid bemärkelse kan röra kvalitet hos Pensionsmyndigheten, till exempel myndighetens process för intern styrning, kontroll samt riskhantering, i enlighet med förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll.

9.4.7 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen**IAF:s tillsyn verkar för att arbetslöshetsförsäkringen ska vara rättssäker och effektiv**

Under 2010 har Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen arbetat med att utvecklingsarbete i linje med regeringens skrivelse En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn (2009/10:79). Diskussionerna resulterade i en renodling och definition av IAF:s uppdrag i fyra delar: Tillsyn, uppföljning, förvaltningsuppgifter och förtydligande av regelverket.

IAF får uppdrag av regeringen i regleringsbrevet och genomför också granskningar på eget initiativ. För att kunna göra strategiska prioriteringar har en modell för riskanalys utvecklats där alla medarbetare löpande fångar upp riskmoment. När riskerna har värderats beslutas den årliga granskningsplanen, vars uppdrag kan utföras som större och i tiden längre uppdrag eller som löpande granskningar.

Inom försäkringsjuridiken medverkar IAF till att regelverket förtydligas genom att utfärda föreskrifter i vissa fall, driva ärenden till domstol eller föreslå lagändringar till regeringen.

Under 2010 kan följande granskningar, kartläggningar och analyser som har betydelse för utbetalningarna från arbetslöshetsförsäkringen nämnas:

- Löpande granskningar av ett antal arbetslöshetskassors hantering av ärenden om arbetslöshetsersättning till företagare.
- Löpande granskningar av ärenden vid samtliga arbetslöshetskassor där rätten till arbetslöshetsersättning behandlas för första gången.
- Arbetslöshetskassornas system och rutiner för internkontroll och informationssäkerhet.
- Arbetsförmedlingens kontrollfunktion i samarbetet med kompletterande aktörer.
- Arbetsförmedlingens underrättelser till arbetslöshetskassorna om ifrågasatt ersättningsrätt. Rapporten innehåller också en mörkertalsstudie över antalet underrättelser som borde ha lämnats enligt regelverket.
- Breddad och fördjupad ekonomigranskning av arbetslöshetskassorna 2009.
- Arbetsförmedlingens tillämpning av regelverket för avanmälan.
- Analys med förslag till ändringar av arbetsgivarintyget.
- Granskning av informationssäkerheten i arbetslöshetskassornas medlemssystem.

Insatser som kommer under 2010 och 2011

- Uppföljning av IAF:s granskningar 2009 av Arbetsförmedlingens utbetalning av statsbidrag till arbetslöshetskassorna 2008.
- Återkrav av felaktigt utbetald ersättning och återbetalning av statsbidrag.
- En översyn av föreskriften om lämpligt arbete som förtydligar ett av grundvillkoren för ersättningsrätt i § 9 Lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Dessutom pågår en kartläggning av regelinformationen på arbetslöshetskassornas webbplatser.

9.4.8 Arbetslöshetskassornas samorganisation

Arbetslöshetskassorna

A-kassorna, idag 32 stycken, är specialiserade inom olika bransch- eller yrkesområden. De samverkar genom Arbetslöshetskassornas Samorganisation, som har representerat a-kassorna i detta samverkansuppdrag.

Arbetslöshetskassorna är inte myndigheter utan är föreningar. A-kassorna bedriver myndighetsutövning när de handhar arbetslöshetsförsäkringen. Rätten att utföra myndighetsutövning har de fått genom lagen om arbetslöshetsförsäkring (ALF) och lagen om arbetslöshetskassor (LAK).

Arbetslöshetskassornas Samorganisation

SO är dokumentägare till flera av de blanketter som a-kassorna använder. SO ser kontinuerligt över informationen i blanketterna samt medföljande instruktioner som finns till blanketterna.

På flera av blanketterna finns information om vikten av att lämna rätt uppgifter och konsekvensen om man lämnar oriktiga uppgifter. Det gäller bland annat blanketterna kassakort, studieintyg och ansökan om deltidsstudier jämsides med ersättning från a-kassan. Samtliga blanketter finns att hämta för den arbetslöse på SO:s webbplats. Vid signering av elektroniska kassakort har informationen ändrats under hösten 2009 för att förtydliga för den sökande vad det innebär att lämna felaktiga uppgifter. På SO:s webbplats finns också informationsbroschyren Bra att veta om arbetslöshetsförsäkringen, där finns bland annat information om oriktig och vilseledande information.

För hjälp till a-kassornas handläggare kommer SO att arbeta fram ett handläggarstöd om Bidragsbrott. Det finns sedan tidigare ett handläggarstöd för a-kassornas hantering av felaktigt utbetald ersättning.

9.5 Attitydundersökningar om effekter av informationsinsatser

Projektgruppen beslutade att genomföra en webbenkät under våren 2010 för att få en analys av hur situationen ser ut nu jämfört med den undersökning som gjordes i FUT-arbetet 2007. För att få ytterligare en dimension på frågan beslutade gruppen att komplettera webbenkäten med undersökning om mediabilden beträffande fusk och missbruk.

Undersökningarna genomfördes av SIFO Research International, som också utförde webbenkäten 2007. Undersökningen finansierades gemensamt av alla myndigheter i projektgruppen.

Resultatet av undersökningarna har presenterats för projektgruppen, projektledargruppen och för referensgruppen. Undersökningarna biläggs denna rapport.

9.5.1 Sammanfattande resultat:

Attitydundersökningen

Resultatet av webbenkäten ger i stort sett samma bild som 2007 års FUT-mätning, nämligen att de allra flesta ställer sig avvisande till bidragsfusk. Det är färre idag än

det var 2007 som har en accepterande attityd. Det är till exempel bara 19 % som håller med om att det är acceptabelt att arbeta svart, jämfört med 28 % för tre år sedan. Resultaten indikerar dessutom att man upplever att det har blivit svårare att bidragsfuska, till exempel håller 34 % med om att det är lätt att få ut mer bidrag och ersättningar än vad man har rätt till, mot 39 % våren 2007. Det är dessutom färre som menar att det görs för lite kontroller, vilket med tanke på att det görs mer kontroller än förut, kan tolkas som att detta är något som upplevs positivt.

Ändå är en av de stora skillnaderna mellan de två mätningarna att det är fler idag som tycker att det är ett större problem att människor inte får de bidrag de har rätt till än att man försöker fuska till sig pengar. Förra gången låg dessa på samma nivå. Det är inte osannolikt att detta är en effekt av den starka fokuseringen på sådana frågor i de senaste årens politiska debatt och i mediebevakningen.

9.5.2 Mediebilden

Mediebilden av fusk i välfärdssystemen kan sammanfattas enligt följande.

Mediebilden påverkar allmänhetens förtroende för såväl nämnda system och för de myndigheter som ansvarar för dem. För att öka förtroendet hos allmänheten behöver myndigheterna försöka påverka mediebilden. Bäst möjlighet att påverka har den som får en aktiv roll, det vill säga den som uttalar sig eller tar initiativ till publiciteten.

Idag är det i stor utsträckning andra aktörer än myndigheterna själva som påverkar mediebilden av fusk i välfärdssystemen, bland annat märks politiker, journalister och privatpersoner. Utmärkande är också den dialog som pågår kring välfärdssystemen. Dialogen pågår såväl på tidningarnas webbplatser, modererade av redaktionen, som i kommentarsfälten i anslutning till artiklar eller i bloggar. Välfärdssystemen väcker engagemang och det är i dessa kanaler engagemanget tar sig uttryck. Här kan myndigheterna dels följa inställningen hos allmänheten och andra aktörer, dels fånga möjligheten att bemöta rena faktafel och därmed stärka bilden av närvarande, aktiva och sakkunniga myndigheter.

Det finns fler möjligheter för myndigheterna att påverka budskap och innehåll i publiciteten när nyheten rör förebyggande och kontroller, än när nyheten handlar om upptäckten av fusk eller påföljden av detsamma. Vi ser även en tydlig skillnad mellan det underliggande budskapet från privatpersoner och journalister (ledare, krönika) som uttrycker en önskan om att det ska vara lättare att göra rätt, och det underliggande budskapet från myndigheter där man snarare ger uttryck för att försvåra fusk. Undantaget är Skatteverket.

Trots att myndigheterna inte gjorde några gemensamma informationsinsatser mellan 2007 och 2010 för att minska fusk (eller förändra attityden till det) ser vi ändå två tydliga förändringar som kopplar mediebild till resultatet i attitydundersökningen:

1. Den mediala debatt som förändringarna i sjukförsäkringen väckte återspeglas sannolikt i den ökande andelen i attitydundersökningen som anser att det allvarligaste problemet är att människor inte får det bidrag de borde ha.
2. Det finns även en koppling mellan attityden att myndigheternas kontroller uppskattas mer idag än 2007 och det gillande som olika aktörer i mediebilderna uttrycker för kring myndigheternas kontroller och upptäckten av fusk.

9.6 Analys och det fortsatta arbetet

Den sammantagna analysen ger vid handen att en framgångsfaktor i kontrollarbetet är en proaktiv hållning och att beskriva kontrollerna när de startar, och dess syfte, det vill säga att inte hamna i ”offerställning.” Det måste vara lätt att göra rätt, tycker många. Alltså – det är viktigt att bädda för och förklara varför kontroller görs. Detta är ett förhållningssätt som bör präglade myndigheternas fortsatta arbete

Det är positivt ur ett kommunikationsperspektiv att attitydundersökningen visar att de allra flesta är negativa till bidragsfusk och att man upplever att det blivit svårare att bidragsfuska. Utifrån det kan slutsatsen dras, att det fokus som funnits på dessa frågor i de senaste årens politiska debatt och i mediebevakningen påverkar allmänhetens attityd till bidragsfusk.

Intressant att höginkomsttagare och heltidsarbetande är de som oftast upplever att det finns ett omfattande bidragsfusk, de som sannolikt inte nyttjar bidragen i så hög utsträckning. Detta är ett inspel att ha med när vid planering av åtgärder och prioriterade målgrupper.

Halva befolkningen tycker att det görs för lite kontroller, något som man kan ta fasta på och tala om att vi gör kontroller, när och varför. Flera olika kanaler; media webbplatsen kan användas kanske riktade utskick till de som berörs.

Att 53 % anser att det är ett större problem att folk inte får de bidrag de har rätt till än att människor får bidrag de inte har rätt till är bra input till kommunikativa budskap; ”Vi kontrollerar för att de som har rätt till bidrag ska få rätt bidrag”.

Det faktum att de som är mer tillåtande gentemot fusk med bidrag är män och mycket unga och arbetslösa ger en indikation om vilka målgrupper man skulle kunna rikta informations- och kontrollinsatser till.

Det är viktigt att poängtera att kommunikation inte som ensam åtgärd kan minska de felaktiga utbetalningarna. Kommunikation ska ingå som en del i en bred satsning som också innefattar andra åtgärder, till exempel ökade/fortsatta kontroller. Kommunikationen kan då bidra till att öka kunskap kring regelverk, förenkla blanketter, ge målgruppsanpassad information och så vidare. Det kan i förlängningen bidra till att minska de felaktiga utbetalningarna.

Till målgruppen unga (15-20 år) bör en gemensam informationsinsats övervägas. Denna målgrupp är viktig att nå med tanke på dess alltmer tillåtande inställning till fusk och att de efter utträdet ur grund- och gymnasieskola för första gången kommer i kontakt med välfärdssystemen.

Med tanke på respektive myndigheter olika uppdrag när det gäller hantering av kontrollfrågan bedömer projektgruppen att den mest framkomliga vägen i det fortsatta arbetet är att ha ett kontinuerligt erfarenhetsutbyte mellan myndigheterna. Det kan handla om att delge varandra råd och idéer för aktiviteter, dra nytta av varandras budskap och kommunikationsformer och lyfta goda exempel. Sålunda kan det innebära att i mer eller mindre formaliserad form fortsätta på de utarbetade kanaler som är etablerade mellan myndigheterna och att ha ett kontinuerligt nätverk med utsedda kontaktpersoner (press, kommunikatörer och andra).

Vi ser inte att det är vare sig rimligt eller relevant att föreslå någon myndighetsgemensam informationsinsats. Möjligen utifrån vad som ovan sagts med undantag för gruppen 15-20 år där en förstudie eller liknande skulle kunna göras för att hitta fortsatta utgångspunkter för en bred och i grunden tidig attitydpåverkande kommunikation om vikten av att ”göra rätt från början”.

Resonemanget ovan är sammanfattningsvis i mångt och mycket i linje vad som redan lades fast i FUT-rapporten 2007. Nätverk, erfarenhetsutbyte, ta vara på goda exempel, viktigt att ge och ta impulser mellan myndigheter och se vad som är relevant att återvändas i respektive myndighets kommunikationsarbete kring kontrollfrågorna – sålunda ett fortsatt arbete i vardagen med respektive myndighets kontrollstrategier som utgångspunkt och gemensamma nämnare.

Bilaga 1

Företrädare för medverkande myndigheter och organisationer

Riskanalys

Andersson, Per Martin	Arbetsförmedlingen
Berggren, Jonas	Pensionsmyndigheten
Bergström, Björn	Centrala studiestödsnämnden
Freedman, Patrick	Ekonomistyrningsverket
Jansson, Pierre	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen
Jarnryd, Joakim	Försäkringskassan
Johansson, Nils	Skatteverket
Kellgren, Aleksandra	Landskrona kommun
Kjerf, Tomas	Ekonomistyrningsverket
Koren, Alena	Kronofogdemyndigheten
Larsson, Ulrika	Försäkringskassan
Lindh, Monica	Arbetsförmedlingen
Mandl, Jeanette	Unionens arbetslöshetskassa
Nersing, Lena	Migrationsverket
Svenson, Ingemar	Arbetsförmedlingen
Tegefjord, Karin	Försäkringskassan
Wahlfridsson, Anne	Inspektionen för socialförsäkringen

Statistik och indikatorer

Anderson, Britt-Marie	Försäkringskassan
Bjurström, Simon	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen
Bondeson, Michaela	Försäkringskassan
Ekholm, Hans	Sveriges Kommuner och Landsting
Forss, Magnus	Centrala studiestödsnämnden
Göransson, Annika	Arbetsförmedlingen
Oderbeck, Lars	Pensionsmyndigheten
Pettersson, Jennie	Centrala studiestödsnämnden
Rudander, Helena	Socialstyrelsen
Söderberg, Joakim	Inspektionen för socialförsäkringen
Westerling Greer, Anneli	Migrationsverket
Ödebrink, Melker	Arbetslöshetskassornas Samorganisation

Kostnadseffektivitet

Arnek, Magnus	Inspektionen för socialförsäkringen
Bengtson Ekström, Katarina	Akademikernas a-kassa
Dutrieux, Jon	Inspektionen för socialförsäkringen
Eriksson, Kristina	Pensionsmyndigheten
Högås, Carl-Göran	Försäkringskassan
Nordström, Håkan	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen
Nyström, Krystyna	Migrationsverket
Pantzar, Toomas	Jönköpings kommun
Persson, Håkan	Arbetsförmedlingen
Petersson, Jan	Centrala studiestödsnämnden
Westerling Greer, Anneli	Migrationsverket
Wiklund, Peter	Arbetsförmedlingen
Wiksholm, Carina	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Utökat elektroniskt informationsutbyte

Axelsson, Hans Erik	Skatteverket
Bill, Markus	Försäkringskassan
Bjurström, Simon	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen
Fransson, Rikard	Migrationsverket
Kallin, Ulf	Arbetsförmedlingen
Larsson, Bent	Migrationsverket
Lundberg, Anna-Carin	Statens tjänstepensionsverk
Mattsson, Katarina	Arbetslöshetskassornas samorganisation
Nilsson, Ulrika	Centrala studiestödsnämnden
Rundström, Alf	Pensionsmyndigheten
von Wowern, Peter	Kronofogdemyndigheten

Lag om underrättelseskyldighet

Agenmark, Anette	Stockholms stad
Berglund, Patrik	Kronofogdemyndigheten
Clas, Lind	Migrationsverket
Engvall, Göran	Arbetsförmedlingen
Falk, Thomas	Försäkringskassan
Isaksson, Carina	Centrala studiestödsnämnden
Kojer, Kay	Skatteverket
Rundström, Alf	Pensionsmyndigheten
Sjöstedt, Markus	Arbetslöshetskassornas samorganisation

Omfattningsstudier

Andersson, Margareta	Pensionsmyndigheten
Anderzon, Gunnar	Sveriges kommuner och landsting
Berggren, Jonas	Pensionsmyndigheten
Bunner, Charlotta	Försäkringskassan
Clas, Lind	Migrationsverket
Cronqvist, Stefan	Arbetslöshetskassornas samorganisation
Ekstedt, Johan	Försäkringskassan
Eriksson, Jonas	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen
Clas-Göran, Gustafsson	Försäkringskassan
Isaksson, Carina	Centrala studiestödsnämnden
Johansson, Daniel	Försäkringskassan
Juvas, Per-Erik	Arbetsförmedlingen
Kjerf, Tomas	Ekonomistyrningsverket
Modin, Maria	Pensionsmyndigheten
Reimer, Monica	Arbetsförmedlingen
Söderberg, Joakim	Inspektionen för socialförsäkringen
Westerling Greer, Anneli	Migrationsverket

Informationsinsatser

Boman, Erik	Skatteverket
Ericsson, Lars	Arbetsförmedlingen
Hägglund, Patric	Inspektionen för socialförsäkring
Jansson, Bo	Arbetsförmedlingen
Karlsson, Staffan	Försäkringskassan
Lagerström, Inger	Migrationsverket
Lundgren, Kajsa	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen
Lövling, Ann-Cathrine	Arbetslöshetskassornas samorganisation
Prine, Annika	Skatteverket
Solander, Agneta	Centrala studiestödsnämnden
Sylvén, Olle	Pensionsmyndigheten

Projektledargruppen

Anderson, Britt-Marie	Försäkringskassan
Ambroson, Peter	Statskontoret
Bunner, Charlotta	Försäkringskassan
Engvall, Göran	Arbetsförmedlingen
Ericson, Jonas	Statskontoret
Fransson, Rikard	Migrationsverket
Freedman, Patrick	Ekonomistyrningsverket
Jarnryd, Joakim	Försäkringskassan

Johansson, Daniel	Försäkringskassan
Kjerf, Tomas	Ekonomistyrningsverket
Karlsson, Staffan	Försäkringskassan
Larsson, Susanna	Finansdepartementet
Lindberg, Martina	Ekonomistyrningsverket
Persson, Håkan	Arbetsförmedlingen
Sundgren, Sara	Statskontoret
Sylvén, Olle	Pensionsmyndigheten

*Representanter*⁹⁰

Anderzon, Gunnar	Sveriges Kommuner och Landsting
Fröling, Annika	Pensionsmyndigheten
Kain, Maria	Inspektionen för socialförsäkringen
Lövling, Ann-Cathrine	Kommunals a-kassa HK
von Wowern, Peter	Kronofogdemyndigheten
Ödebrink, Melker	Arbetslöshetskassornas samorganisation
Ögren, Anne-Marie	Ekonomistyrningsverket

Referensgruppen⁹¹

Ambrosion, Peter	Statskontoret
Andersson, Per-Arne	Sveriges Kommuner och Landsting
Anderzon, Gunnar	Sveriges Kommuner och Landsting
Freedman, Patrick	Ekonomistyrningsverket
Fröling, Annika	Pensionsmyndigheten
Heyman, Pia	Ekonomistyrningsverket
Holland, Susanne	Socialstyrelsen
Holmlund, Margaretha	Centrala studiestödsnämnden
Idbrant, Jessica	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen
Johansson, Gunnar	Försäkringskassan
Johansson, Nils	Skatteverket
Kain, Maria	Inspektionen för socialförsäkringen
Leth, Karin	Arbetsförmedlingen
Norling, Thomas	Pensionsmyndigheten
Persson, Kristian	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring
Potter, Åsa	Centrala studiestödsnämnden
Reimer, Monica	Arbetsförmedlingen
Sellin, Anna	Socialstyrelsen
Skowron, Stanislav	Arbetsförmedlingen

⁹⁰ Deltog i projektledargruppen som representanter för sina organisationer. När referensgruppen bildades begränsades deltagandet i projektledargruppens möten till projektledare och observatörer från Statskontoret.

⁹¹ Lotta Karle, Finansdepartementet deltog i inledande möte men är inte deltagare i gruppen.

Sundgren, Sara
Söderberg, Susanne
Wessel, Anna
von Wowern, Peter
Ödebrink, Melker

Statskontoret
Statens tjänstepensionsverk
Migrationsverket
Kronofogdemyndigheten
Arbetslöshetskassornas samorganisation

Bilaga 2 a Myndigheternas identifierande systemövergripande risker

Välfärdssystem (kategori)	Risk nr (tidigare nr)	Myndighet ⁹² Vem löper risk?	Har gränssnitt mot Vem ger risk?	Identifierade gemensamma gränssnitt och områden	Beskrivning av händelsen Vad är det som kan hända?	Konsekvensbeskrivning Vad medför händelsen?	Risken ⁹³ (klassificering)	Hantera risk Acceptera Begränsa Dela Eliminera
Arbetslöshetsersättning (informationsutbyte)	1	A-kassan	Arbetsförmedlingen	Informationsöverföring om arbetslöshet	Underrättelse sker inte eller underrättelse sker men kommer inte fram till arbetslöshetskassan	Sker ingen prövning av ersättningsrätten. Risk för felaktig utbetalning av arbetslöshetsersättning	(3)	Begränsa
Arbetslöshetsersättning (informationsutbyte)	2	A-kassan	Försäkringskassan	Informationsöverföring inför utbetalning av arbetslöshetsersättning	Frysning av ersättningsdagar vilket leder till att arbetslöshetsersättning inte betalas ut, då p.g.a. brister i återrapportering av dagar med aktivitetsstöd från Försäkringskassan.	Risk för utebliven eller dubbel ersättning	(1)	Acceptera <i>Risken är uppdaterad efter vidtagen åtgärd.</i>
Arbetslöshetsersättning	3	Arbetsförmedlingen	A-kassan	Återföring: A-kassans beslut med avseende av en underrättelse	Besluten återförs inte rutinmässigt utan behöver sekretessprövas av A-kassan, som inte har skyldighet att återföra beslut	Beslut om felaktigt arbetsmarknadspolitiskt program kan leda till en felaktig utbetalning	(1)	Acceptera <i>Risken är uppdaterad efter vidtagen åtgärd.</i>

⁹² Myndighet eller organisation med myndighetsutövning (arbetslöshetskassorna)

⁹³ Metoden för att bestämma ett riskvärde kan skilja sig åt mellan myndigheterna varför riskvärdena inte alltid är jämförbara mellan myndigheter. Riskvärdet är därför ersatt med myndighetens klassificeringen efter hur myndigheten kommer att agera med anledning av en risk. (1 ingen åtgärd, 2 samverkan med annan myndighet, 3 hanteras av myndighetsledningen, 4 informera regeringen)

BILAGA 2 A MYNDIGHETERNAS IDENTIFIERANDE SYSTEMÖVERGRIPANDE RISKER

Arbetsgivarstöd (informations- utbyte)	4	Arbetsför- medlingen	Skatteverket	Kontroll av arbetsgivare	Ingen enkel tillgång till uppgifter från arbetsgivarregister (arbetsgivare)	Färre kontrolleras vilket medför fler felaktiga beslut, t.ex. icke-arbetsgivare får stöd. Uppgifterna hämtas från en andrahandskälla (UC) som kan ha osäkra uppgifter	(1)	Acceptera <i>Riskanalysen är uppdaterad efter vidtagen åtgärd.</i>
Arbetsgivarstöd	5 (36, 37, 38)	Arbetsför- medlingen	Skatteverket	Kontroll av arbetsgivare	Kontrolluppgifter (lön, arbetsgivaravgifter) sammanställs i efterhand vilket gör att Arbetsförmedlingen saknar uppgift om Arbetsgivaren har anställda i den omfattning som motsvarar arbetsgivarstöd som utgår	Arbetsgivare får stöd för icke anställda	(1)	Acceptera <i>Riskanalysen är uppdaterad efter vidtagen åtgärd.</i>
Arbetslöshets- ersättning	6	A-kassan	Försäkrings- kassan	Tillämpning av regelverket för att åstadkomma rätt utbetalning.	Försäkringskassans handläggare avviker från rutinen för handläggning bl.a. av tidsbrist. Informationsöverföring till a-kassan om kommande utbetalningar för att samordna ersättningar (17:1 AFL) innan utbetalning av sjukpenning. T.ex. sjukpenning tillerkänns för retroaktiv tid, alternativt först efter omprövning och arbetslöshetsersättning kan redan ha hunnit utbetalats för samma tid.	Risk för dubbel ersättning. Även retroaktiva utbetalningar.	(1)	Acceptera <i>Riskanalysen är uppdaterad efter vidtagen åtgärd.</i>

Assistansersättning Ekonomiskt bistånd (lagstiftning)	9 (21)	Försäkringskassan	Kommun	Brist i samverkan kring samhällsstöd till personer med funktionshinder. Risk för olika bedömning av så kallad grundläggande behov av assistans för 20 timmar per vecka.	Otydligt regelverk vad gäller 20 timmarsregeln (LSS och LASS) vilket leder till felaktig utbetalning av assistansersättning	Felaktig utbetalning Omöjligt att planera för vilka kostnader kommunen får ersättning för i efterhand, p.g.a. olika bedömning av grundläggande behov.	(2)	Begränsa
		Kommun	Försäkringskassan		Kommuner meddelar inte Försäkringskassan att samhällsstöd som utgår vilket leder till felaktig utbetalning av assistansersättning. Kommunen måste gå in med LSS-beslut i avvaktan på Försäkringskassan beslut. Brist i samordning mellan kommunen och Försäkringskassan		(1)	Acceptera
Ersättning till asylsökande enligt lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (informationsutbyte)	10 (10, 11, 12)	Försäkringskassan	Migrationsverket	Informationsutbyte saknas mellan Försäkringskassan och Migrationsverket uppgifter om uppehållstillstånd för att förhindra felaktig utbetalning hos annan myndighet	Registrering av asylansökan av folkbokförd utlänning med tillfälligt uppehållstillstånd eller uppehållstillstånd som har löpt ut. Försäkringskassan får inte information om upphört/indraget uppehållstillstånd vilket leder till felaktig utbetalning av bosättningsbaserade förmåner.	Risk för dubbla utbetalningar av bostadsbaserade förmåner/ underhållsstöd och barnbidrag	(2)	Begränsa
Flera system	13 (32, 40)	Pensionsmyndigheten Centrala studiestödsnämnden	Skatteverket	Brister i tillhandahållna uppgifter i folkbokföringen. Folkbokföringsuppgifter är ej uppdaterade och Skatteverket saknar författningsstöd för att lämna ut historiska uppgifter	Skatteverket utreder uppehållsrätten bristfälligt vilket leder till felaktig utbetalning av bosättningsbaserade förmåner. Felaktiga uppgifter registrerade i folkbokförings; fel bostad, felaktigt folkbokförd i Sverige, felaktiga uppgifter om	Risk för felaktig utbetalning av förmån/bidrag t.ex. bosättningsbaserade förmåner och fel beslut om studiemedel och återbetalning.	(2)	Acceptera <i>Riskanalysen är färdigställd med hur risken ska hanteras.</i>

		Försäkringskassan Kommun		via elektronisk informationsöverföring ⁹⁴	vårdnadshavareperiod.			Begränsa <i>Riskanalysen är färdigställd med hur risken ska hanteras.</i>
Flera system (lagstiftning)	14 (7, 54)	Försäkringskassan Arbetsförmedlingen A-kassan Centrala studiestödsnämnden Migrationsverket Pensionsmyndigheten	Försäkringskassan Arbetsförmedlingen A-kassan Centrala studiestödsnämnden Migrationsverket	Regelverket avseende tidsperioder för ersättningar är komplicerat. Informationsutbyte saknas för att förhindra felaktig utbetalning hos annan myndighet	Tidsperioderna beräknas på olika grunder, ej samtidigt och utredningstiden är lång för myndigheterna En person ansöker om/begärd ersättning för samma tidsperiod från flera myndigheter, ansökan inkommer och behandlas vid olika tidpunkter Olika handläggningstider och tidpunkter för beslut inom respektive myndighet kan leda till dubbelutbetalningar trots befintligt IT-stöd för informationsutbyte. Svårigheter att hitta information i det IT-stödet för informationsutbyte och att tolka informationen korrekt, vilket kan leda till att dag ersättning utgår felaktigt till följd av en felaktig bedömning/bristfällig utredning om SGI-skydd. Arbetsförmedlingen använder inte sökandekategorierna på ett enhetligt	Samordningen försvåras vilket leder till felaktiga utbetalningar	(1)	Acceptera <i>Riskanalysen är uppdaterad efter en förnyad bedömning av händelsen som inte motiverar någon åtgärd.</i>

⁹⁴ NAVET

					<p>sätt i det IT-stödet för informationsutbyte vilket kan leda till att Försäkringskassan felaktigt bedömer att en person har SGI-skydd eller är aktivt arbetssökande och därmed beviljas sjukpenning fr o m första dagen istället för dag 15.</p> <p>Arbetsförmedlingen avbryter inte programdeltagande efter 30-dagars sjukfrånvaro då person uppbär aktivitetsstöd/utvecklingsersättning</p> <p>Bedömningen för Centrala studiestödsnämnden av överlappande stöd svår p.g.a. olika beslutsperioder samt sätt att redovisa omfattning. Försäkringskassan skickar nytt beslut om sjukpenning och här saknas samordning för förlängning</p>			
<p>Flera system (lagstiftning)</p>	<p>15 (7)</p>	<p>Försäkringskassan</p> <p>Arbetsförmedlingen</p> <p>A-kassan</p> <p>Centrala studiestödsnämnden</p> <p>Migrationsverket</p>	<p>Försäkringskassan</p> <p>Arbetsförmedlingen</p> <p>A-kassan</p> <p>Centrala studiestödsnämnden</p> <p>Migrationsverket</p>	<p>Regelverket avseende tidsperioder för ersättningar är komplicerat och begreppen inte enhetliga</p> <p>Informationsutbyte saknas för att förhindra felaktig utbetalning hos annan myndighet</p>	<p>Olika tillämpning av begreppsapparaten t.ex. anmälan, ansökan osv.</p> <p>En person ansöker om/begärd ersättning för samma tidsperiod från flera myndigheter, ansökan inkommer och behandlas vid olika tidpunkter</p> <p>Olika handläggningstider och tidpunkter för beslut inom respektive myndighet kan leda till dubbelutbetalningar trots befintligt IT-stöd för informationsutbyte.</p>	<p>Samordningen försvåras vilket leder till felaktiga utbetalningar</p>	<p>(1)</p>	<p>Acceptera</p> <p><i>Riskanalysen är uppdaterad efter en förnyad bedömning av händelsen som inte motiverar någon åtgärd.</i></p>

BILAGA 2 A MYNDIGHETERNAS IDENTIFIERANDE SYSTEMÖVERGRIPANDE RISKER

		Pensions- myndigheten			<p>Svårigheter att hitta information i det IT-stödet för informationsutbyte och att tolka informationen korrekt, vilket kan leda till att dagersättning utgår felaktigt till följd av en felaktig bedömning/bristfällig utredning om SGI-skydd.</p> <p>Arbetsförmedlingen använder inte sökandekategorierna på ett enhetligt sätt i det IT-stödet för informationsutbyte vilket kan leda till att Försäkringskassan felaktigt bedömer att en person har SGI-skydd eller är aktivt arbetssökande och därmed beviljas sjukpenning fr.o.m.första dagen istället för dag 15.</p> <p>Arbetsförmedlingen avbryter inte programdeltagande efter 30-dagars sjukfrånvaro då person uppbär aktivitetsstöd/utvecklingsersättning.</p>			
Ekonomiskt bistånd	16 (29)	Kommun	Arbetsför- medlingen Migrations- verket	<p>Arbetsförmedlingen inkluderar inte försörjningsstödstagare i Jobb och utvecklingsgaranti.</p> <p>Information om klassificering (kodning) för nystartsjobb och instegsjobb m m behövs för beslut om ersättning</p>	<p>Alla arbetslösa är inte kodade på rätt sätt för att godkännas i nya system med t.ex. jobb- och utvecklingsgaranti eller motsvarande. Olika kontor funkar olika bra i samverkan.</p> <p>Är den sökande berättigade till insats, instegsjobb eller klassade för ersättnings kod.</p> <p>Alla arbetslösa är inte kodade på rätt sätt för att godkännas i nya system</p>	Långtidsberoende av försörjningsstöd fortsätter. Individerna kan gå mista om insatser. De som inte kvalificerar sig in i försäkringssystemet omfattas inte av insatser ur trygghetssystemen på lika villkor.	(2)	<p>Begränsa</p> <p><i>Riskanalysen är uppdaterad efter en förnyad bedömning av händelsen som motiverar annan hantering av risken.</i></p>

					med t.ex. jobb-utvecklingsgaranti eller motsvarande. Olika kontor fungerar olika bra i samverkan			
					Klassificeringskoden hos migrationsverket kan vara otydlig för Arbetsförmedlingen. Automatisk informationsöverföring saknas.			
Ekonomiskt bistånd (informationsutbyte)	18	Kommun	Migrationsverket	Bristande informationsutbyte för att förhindra felaktig utbetalning hos annan	Utlänning med beviljat uppehållstillstånd med anknytning som grund åberopar därefter asylskäl som grund för ansökan och ändrar därmed status	Risk för dubbel utbetalning (Migrationsverket och Socialförvaltning) på grund av bristfällig information	(2)	Begränsa <i>Riskanalysen är färdigställt med hur risken ska hanteras.</i>
Ersättning till asylsökande enligt lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (informationsutbyte)	22	Migrationsverket	Försäkringskassan	Avsaknad av automatisk informationsöverföring.	Migrationsverket saknar information om asylsökande som beviljats undantag från skyldigheten att ha arbetstillstånd.	Risk för felaktig dag ersättning från Migrationsverket samtidigt som ersättning utbetalas från Försäkringskassan	(1)	Acceptera <i>Riskanalysen är uppdaterad efter en förnyad bedömning av händelsen som motiverar annan hantering av risken.</i>
Ekonomiskt bistånd (informationsutbyte)	23	Kommun	Migrationsverket	Informationsutbyte saknas	Kombination av utvisningsbeslut och beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd kan leda till felaktiga utbetalningar när uppehållstillståndet löper ut.	Risk för felaktig utbetalning av försörjningsstöd och/eller introduktionsersättning	(2)	Begränsa <i>Riskanalysen är uppdaterad efter en förnyad bedömning av händelsen som motiverar annan hantering av risken.</i>

BILAGA 2 A MYNDIGHETERNAS IDENTIFIERANDE SYSTEMÖVERGRIPANDE RISKER

Arbetslöshets- ersättning (informations- utbyte)	24 (25, 36)	A-kassan	Arbetsför- medlingen	Informationsöverföring om arbetslöshet. Anmälan/avanmälan sker inte med automatik. Arbetsförmedlingen har fel personnummer (uppdateringsrutin saknas) eller avanmälan sker till fel arbetslöshetskassa	Avanmälan sker inte med automatik, Arbetsförmedlingen har fel personnummer (uppdateringsrutin saknas) eller avanmälan sker till fel arbetslöshetskassa. Fel personnummer hos Arbetsförmedlingen, dvs. uppdaterar inte samordningsnummer och nya personnummer, saknar rutin för detta	Avanmälan kommer inte fram och ersättning stoppas inte av den anledningen. Risk för felaktig utbetalning av arbetslöshetsersättning.	(2)	Begränsa <i>Riskanalysen är uppdaterad efter en förnyad bedömning av händelsen som motiverar annan hantering av risken</i>
Arbetslöshets- ersättning (informations- utbyte)	26	A-kassan	Centrala studiestöds- nämnden	Information om arbetslöshetsersättning och studiemedel.	Ändringar av studieförhållanden uppmärksammas inte.	Risk för felaktiga utbetalningar av arbetslöshetsersättning.	(1)	Acceptera <i>Riskanalysen är färdigställt med hur risken ska hanteras.</i>
Arbetslöshets- ersättning (lagstiftning)	27	A-kassan	Försäkrings- kassan	Tillämpning av regelverket för att åstadkomma rätt utbetalning.	Försäkringskassan tillämpar inte halva dagar vid återrapportering vid redovisning av aktivitetsstöd. Det medför risk för felaktig utbetalning med för lågt belopp	Risk för felaktig utbetalning t.ex. för lite utbetalning till den sökande.	(2)	Begränsa <i>Riskanalysen är färdigställt med hur risken ska hanteras.</i>
Arbetslöshetsersätt- ning (informations- utbyte)	33	A-kassan	Pensions- myndigheten	Elektroniskt informationsutbyte med Pensionsmyndigheten saknas för att förhindra felaktig utbetalning hos annan myndighet. Arbetslöshetskassan får inte information om att den sökande uppbär premiepension	Arbetslöshetskassan får ingen uppgift om att den sökande uppbär premiepension.	Risk för utbetalning av arbetslöshetsersättning med för hög nivå, då p.g.a. bristande samordning.	(2)	Begränsa <i>Riskanalysen är färdigställt med hur risken ska hanteras.</i>

Ekonomiskt bistånd (informationsutbyte)	34	Kommun	Migrationsverket	Bristfälligt informationsutbyte	Registrering av asylansökan av folkbokförd utlänning med tillfälligt uppehållstillstånd eller uppehållstillstånd som löpt ut	Risk för felaktig utbetalning av försörjningsstöd och/eller introduktionsersättning	(2)	Begränsa <i>Riskanalysen är färdigställt med hur risken ska hanteras.</i>
Studiestöd (handhavande)	39	Centrala studiestödsnämnden	Försäkringskassan	Information om avräknat aktivitetsstöd	Manuell rutin för utredning och beslut om avräkning, krånglig rutin som behöver åtgärdas	Risk för felaktig utbetalning eller återkrav	(1)	Acceptera <i>Riskanalysen är uppdaterad efter en förnyad bedömning av händelsen som inte motiverar någon åtgärd.</i>
Studiestöd (lagstiftning)	41	Centrala studiestödsnämnden	Försäkringskassan	Beslutade sjukperioder	När en studerande sjukanmäler sig till försäkringskassan görs en bedömning om personen är studieoförmögen och dessa uppgifter vidarebefordras till Centrala studiestödsnämnden. Om den studerande däremot har ett arbete vid sidan om studierna gör FK istället en bedömning om arbetsförmåga. Dessa uppgifter kommer då inte Centrala studiestödsnämnden tillhanda, när en student kontaktar CSN angående sin sjukperiod måste handläggaren då ringa FK för att bekräfta uppgifterna.	Centrala studiestödsnämnden får inte information om sjukperiod och kan betala ut för mycket studiestöd.	(1)	Acceptera <i>Riskanalysen är färdigställt med hur risken ska hanteras.</i>

BILAGA 2 A MYNDIGHETERNAS IDENTIFIERANDE SYSTEMÖVERGRIPANDE RISKER

Socialförsäkringen (informations- utbyte)	43	Försäkrings- kassan	A-kassan	Brister i informationsutbytet mellan a-kassorna och Försäkringskassan	*Olika handläggningstid och tidpunkter för beslut inom respektive myndighet kan leda till dubbelutbetalningar trots befintligt IT-stöd för informationsutbyte * A-kassans avisering om sänkt dagbelopp eller utträde kommer sent vilket leder till felaktig utbetalning av aktivitetsstöd/utvecklingsersättning. * A-kassan rapporterar för högt dagbelopp vilket leder till felaktig utbetalning av aktivitetsstöd/utvecklingsersättning.	Risk för dubbla och felaktiga utbetalningar.	(1)	Acceptera <i>Riskanalysen är färdigställt med hur risken ska hanteras.</i>
Arbetslöshets- ersättning (handhavande)	45	Arbetsför- medlingen	A-kassan, Inspektionen för arbetslöshets- försäkringen	Informationsutbyte U2/ E303	Felaktig information på ansökan (sökande, AF, A-kassorna)	Felaktigt beslut på IAF som beror på felaktigt underlag från den sökande, AF eller A-kassa som i sin tur leder till felaktig utbetalning för personer som söker jobb i utlandet	(1)	Acceptera <i>Riskanalysen är färdigställt med hur risken ska hanteras.</i>
Ekonomiskt bistånd	46	Kommun	Försäkrings- kassan	Framställan - Kommunen ersätter i vissa fall klienter som inväntar beslut om bidrag från Försäkringskassan, dessa pengar ska åter till kommunen från Försäkringskassan och för att detta ska ske görs en framställan. Det som ofta	Försäkringskassans föreskrifter begränsar ansvar att göra korrekta utbetalningar till kommunen. Se 2 § FKFS 2007:5 (problem med informationsutbyte)	Kommun måste i detalj bevaka vilka beslut som gäller. Överklagande kan föranleda nya beslut som kräver ny framställan. Framställan lämnas utan avseende och de retroaktiva pengarna betalas ut till den försäkrade	(2)	Begränsa <i>Riskanalysen är färdigställt med hur risken ska hanteras.</i>

				händer att Försäkringskassan inte uppmärksammar att kommunen har gjort en framställan och istället betalar ut bidraget direkt till klienten).				
Studiestöd (handhavande)	55	Centrala studiestödsnämnden	Migrationsverket	Information ang. utländsk medborgares rätt till svenskt studiestöd	Fel beslut eller klassning, d.v.s. status t.ex. flykting av utländsk medborgare	Risk för felaktiga utbetalningar	(1)	Acceptera <i>Förleder ingen åtgärd</i>
Arbetslöshetsersättning (handhavande)	58	A-kassan	Arbetsförmedlingen	Informationsöverföring om arbetslöshet.	Anmälan till fel arbetslöshetskassa, d.v.s. Alfa-kassan	Risk för utbetalning av arbetslöshetsersättning med för låg nivå.	(2)	Begränsa <i>Riskanalysen är färdigställt med hur risken ska hanteras.</i>
Studiestöd (handhavande)	60	Centrala studiestödsnämnden	Försäkringskassan	Informationsutbyte om beslutade sjukperioder	Sena godkända sjukperioder måste hanteras manuellt p.g.a. Försäkringskassans gallring, d.v.s. preskribering efter 10 år	Centrala studiestödsnämnden missar skuldreducering.	(1)	Acceptera <i>Riskanalysen är färdigställt med hur risken ska hanteras.</i>
Flera system (lagstiftning)	64	Pensionsmyndigheten Arbetsförmedlingen	Skatteverket	Avsaknad av aktuella uppgifter om inkomst och arbetsgivare per månad.	Gränssnitt saknas och gammal information, dvs. inkomst per månad vore bättre. Ersättningar från Försäkringskassan och Migrationsverket som grundas på persons inkomst kan inte kontrolleras mot reell beskattad	Intygade inkomster går ej att kontrollera månadsvis Risk för felaktig utbetalning då person inte haft inkomster att grunda ersättning på	(2)	Begränsa

		<p>Centrala studiestödsnämnden</p> <p>Migrationsverket</p> <p>Försäkringskassan</p> <p>A-kassa</p> <p>Kommunen</p>			inkomst i nutid			
<p>Pension</p> <p>Ekonomiskt bistånd</p>	<p>65</p> <p>(78)</p>	<p>Pensionsmyndigheten</p> <p>Kommun</p>	<p>Skatteverket</p> <p>Försäkringskassan</p> <p>Kommun</p>	<p>Informationsöverföring - lämna underlag för kontrolluppgifter och folkbokföring</p>	<p>Leder till felaktiga kontrolluppgifter. Det saknas månadsuppgifter från arbetsgivarna per månad.</p> <p>Myndigheten får inte uppgifter från Skatteverket, Försäkringskassan eller kommunen. Myndigheter ska enligt "Lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet meddela uppgifter som påverkar andra myndigheter i deras myndighetsutövning". Rutinen om hur en handläggare ska hantera detta efterlevs inte alltid. (tex om PM får uppgifter om en annan adress än den folkbokföringen har)</p>	<p>Risk för felaktigt beslut om taxering hos Skatteverket som leder till felaktig pensionsutbetalning osv.</p>	<p>(1)</p>	<p>Acceptera</p> <p><i>Riskanalysen är uppdaterad efter en förnyad bedömning av händelsen som inte motiverar någon åtgärd.</i></p>

Flera system	66	Pensionsmyndigheten	Skatteverket	Information om taxerad inkomst	Redovisning av faktisk inkomst saknas (inkomst från svartjobb saknas).	Risk för beslut om felaktig utbetalning	(1)	Acceptera
		Arbetsförmedlingen			Ändringsinformation om exempelvis skönstaxering när inte Försäkringskassan p.g.a. stor tidsmässig eftersläpning som följer av rätten till omprövning under fem år.			<i>Riskanalysen är uppdaterad efter en förnyad bedömning av händelsen som inte motiverar någon åtgärd.</i>
		Centrala studiestödsnämnden			Kontakter har tagit med Skatteverket och där det konstateras att uppgiften ligger inom Skatteverkets huvuduppdrag. Risken som sådan är mycket vid och är svår att samverka kring i avsaknad av precisering.		(2)	Begränsa
		Migrationsverket			Tyvärr är svårt för arbetslöshetskassorna att finna indikatorer på oredovisade inkomster och det är därför svårt/omöjligt att precisera risken på så sätt som krävs.			
Arbetslöshetsersättning	69	Försäkringskassan	Försäkringskassan	Tillämpning av regelverket för att åstadkomma rätt utbetalning.	Från och med 1 juli 2009 ska vissa socialförsäkringsförmåner medräknas i de ersättningsgrundande uppgifterna. Då kontrollrutinen inte tillhandahåller tillräckligt med information får uppgifter beställas via en tillfällig manuell rutin, vilket är tidskrävande. Uppgifterna som arbetslöshetskassorna får är printbilder från Försäkringskassans handläggningssystem, ÄHS, som	Risk att printbilderna dels feltolkas, dels att det uppstår missförstånd kring arbetslöshetskassornas beställning avseende tidsperioder m.m. Risk för utbetalning av arbetslöshetsersättning med fel nivå d.v.s. såväl för låg som hög.	(2)	Begränsa
		A-kassa Kommunen		Överföring av uppgifter om olika ersättningar från socialförsäkringar.				

					genomgår skanning hos arbetslöshetskassorna innan tolkning, och där bildkvaliteten på mottagen handling ofta är mycket dålig.			
Flera system	70	Centrala studiestödsnämnden	Arbetsförmedlingen	Tillämpning av regelverket - Lagen om underrättelseskyldigheten	Det saknas tydliga och gemensamma regler kring lämnandet, mottagandet samt behandlingen av information som lämnas enligt Lagen om underrättelseskyldighet. Det är även problematiskt att fastställa var den felaktiga utbetalningen har skett samt att erhålla förtydligande uppgifter p.g.a. sekretess.	Att inte lämnad information blir korrekt utredd vilket resulterar i att felaktig ersättning utgår eller inte återkrävs.	(1)	Acceptera <i>Riskanalysen är uppdaterad efter en förnyad bedömning av händelsen som inte motiverar någon åtgärd.</i>
		Försäkringskassan	Försäkringskassan					(2)
		Arbetsförmedlingen	Migrationsverket					
		Migrationsverket	Centrala studiestödsnämnden					
		A-kassan	Kommun					
		Pensionsmyndigheten						
		Kommun						
Arbetslöshetsersättning	71	A-kassan	Försäkringskassan	Tillämpningen av regelverket att stå till arbetsmarknadens förfogande enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring ⁹⁵ och	Från och med 1 juli 2008 infördes nya omställningskrav i sjukförsäkringen. Försäkringskassan bedömer huruvida individen har arbetsförmåga medan	Detta kan innebära att Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna skiljer sig i sin bedömning, vilket kan medföra att den sökande	(2)	Begränsa <i>Riskanalysen är uppdaterad efter en förnyad bedömning</i>

⁹⁵ Lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring 9 §

				enligt Socialförsäkringsbalken ⁹⁶ som görs av Försäkringskassan sammanfaller inte med den bedömning som görs av arbetslöshetskassan	arbetslöshetskassorna bedömer huruvida individen står till arbetsmarknadens förfogande. A-kassan uppfattar det som att Försäkringskassan gör en mycket snäv bedömning av vad som krävs för att ha arbetsförmåga och att denna bedömning inte alltid sammanfaller med kraven i 9 § ALF.	felaktigt erhåller arbetslöshetsersättning eller varken är berättigad till arbetslöshetsersättning eller ersättning från Försäkringskassan.		<i>av händelsen som motiverar annan hantering av risken</i>
Arbetslöshetsersättning	73	A-kassan	Kommun	Tillämpning av regelverket – åstadkom rätt utbetalning	Vårdnadsbidraget går inte att samköra med arbetslöshetsersättning. Under tid då individen uppbär vårdnadsbidrag är denna inte berättigad till arbetslöshetsersättning.	Att individen felaktigt erhåller arbetslöshetsersättning/vårdbidrag.	(1)	Acceptera <i>Risikanalysen är uppdaterad efter en förnyad bedömning av händelsen som inte motiverar någon åtgärd.</i>
Pensionssystemen (bosättning)	74	Pensionsmyndigheten	Statistiska centralbyrån Skatteverket	Folkbokföringsfrågor	Den försäkrade anger inte flytt utanför EU/EES (under pensionstiden) Utländska myndigheter anmäler inte dödsfall. Fel uppgifter om civilstånd eller i levnadsintyg. Uppgifter som påverkar pensionen kommer in för sent eller är bristfälliga. Efterlevandepension beviljas felaktigt p.g.a. att den sökande är folkbokförd i Sverige men bor utomlands.	Felaktiga utbetalningar	(1)	Acceptera <i>Förleder ingen åtgärd</i>

⁹⁶ Socialförsäkringsbalk (2010:110)

BILAGA 2 A MYNDIGHETERNAS IDENTIFIERANDE SYSTEMÖVERGRIPANDE RISKER

Pensionssystemen	75	Pensionsmyndigheten	Centrala studiestödsnämnden	personuppgifter	Ändrade levnadsförhållanden under utbetalningstiden av efterlevandepension	Felaktig utbetalning	(1)	Acceptera <i>Föranleder ingen åtgärd</i>
Etableringsersättning	80	Arbetsförmedlingen	Migrationsverket	Besked om datum för beslut om ersättning betalas ut tillsvidare.	Enligt Lag om mottagande av asylsökande kan asylsökande, i vissa fall, få behålla ersättning och ska därför ha inte etableringsersättning. Arbetsförmedlingen kan ha svårigheter att fastställa detta. Slutdatum är svårare att få eftersom ersättningen betalas ut tillsvidare eller kan förlängas?	Dubbel utbetalning kan förekomma	(1)	Acceptera <i>Föranleder ingen åtgärd</i>
Aktivitetsstöd/utvecklingsersättning	81	Försäkringskassan	Arbetsförmedlingen	Oklar rättstillämpning av Arbetsförmedlingen	Grunderna för Arbetsförmedlingens beviljande av ledighet för enskild angelägenhet är otydliga då person uppstår aktivitetsstöd/utvecklingsersättning Arbetsförmedlingen har allmänna råd för tillämpning av förordningen om aktivitetsstöd som beskriver när kortvarig ledighet medges.	Risk för felaktiga utbetalningar av aktivitetsstöd/utvecklingsersättning	(1)	Acceptera <i>Föranleder ingen åtgärd</i>
Assistansersättning	82	Försäkringskassan	Skatteverket	Bristande information om indragna F-skattsedlar	Försäkringskassan betalar ut assistansersättning till anordnare som saknar F-skattsedel. Lagen om underrättelseskyldighet.	Risk för felaktig utbetalning	(1)	Acceptera <i>Föranleder ingen åtgärd</i>

Ekonomiskt bistånd (lagstiftning)	83	Kommun	Migrationsverket	Informationsutbyte om tillgångar från hemlandet.	Medföljande inkomster, pensionsrätt, efterlevandepension samt andra tillgångar i hemlandet.	Risk för felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen	(2)	Begränsa
Ekonomiskt bistånd	84	Kommun	Migrationsverket	Informationsutbyte om kommuner och landsting har rätt till särskild ersättning från staten till vissa av de kostnader de har för asylsökande utlänningar m.fl.	Utbetald dagersättning	Risk för felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen	(2)	Begränsa
Ekonomiskt bistånd	85	Kommun	Migrationsverket	Informationsutbyte om EU medborgarnas status hos migrationsverket.	EU medborgare som är arbetssökande i Sverige i 6 månader och utländskt medborgarskap	Risk för felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen	(2)	Begränsa
Ekonomiskt bistånd	86	Kommun	A-kassan	I Informationsutbyte saknas för att förhindra felaktig och dubbla utbetalningar.	Om personen har ersättning och i så fall vilken period ersättningen avser.	Risk för felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen	(1)	Acceptera <i>Föranleder ingen åtgärd</i>
Ekonomiskt bistånd	87	Kommun	A-kassan	Informationsutbyte saknas för att förhindra felaktig och dubbla utbetalningar.	Beslutsmotivering, samt orsak påverkar kommunens beslut om ekonomiskt bistånd.	Risk för felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen	(2)	Begränsa
Ekonomiskt bistånd	88	Kommun	Arbetsförmedlingen	Direkt informationsåtkomst saknas för att förhindra felaktiga och dubbla	Aktualiseringar och avaktualiseringar når inte kommunen eftersom kommunen inte kan fråga	Risk för felaktig utbetalning	(2)	Begränsa

BILAGA 2 A MYNDIGHETERNAS IDENTIFIERANDE SYSTEMÖVERGRIPANDE RISKER

				utbetalningar	per ärende då det är för tidskrävande.			
Ekonomiskt bistånd	90	Kommun	Arbetsförmedlingen	Informationsutbyte saknas för att förhindra felaktig och dubbla utbetalningar.	Anvisning till aktivitet och ersättning, eventuell utbetalning reseersättning. AMU syns i RFV men registreras inte direkt, vi önskar en indikation om att de är i en insats.	Risk för felaktig utbetalning	(2)	Begränsa
Ekonomiskt bistånd	93	Kommun	Centrala studiestödsnämnden	Informationsutbyte saknas för att förhindra felaktig och dubbla utbetalningar.	Kommunen saknar tillgång till att kunna kontrollera om en sökande har ansökt och fått -utbetalning. Vad studenten har rätt till; lån, bidrag, föräldrar tillägg samt övriga tillägg. Vad ligger till grund för avbrott för utbetalningar (inte avbrott av studier) från Centrala studiestödsnämnden.	Risk för felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen	(2)	Begränsa
Ekonomiskt bistånd	94	Kommun	Centrala studiestödsnämnden	Informationsutbyte saknas för att förhindra felaktig och dubbla utbetalningar.	Information om skolan har skickat bekräftelse på att studenten har påbörjat utbildningen, samt att studenten har skickat bekräftelse på att de har startat sin utbildning.	Risk för felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen	(2)	Begränsa
Ekonomiskt bistånd	95	Kommun	Försäkringskassan	Informationsutbyte saknas för att förhindra felaktig och dubbla utbetalningar.	Information om den hela begärda/ansökta perioden samt berättigade dagar.	Risk för felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen	(2)	Begränsa

Ekonomiskt bistånd	96	Kommun	Pensionsmyndigheten	Informationsutbyte saknas för att förhindra felaktig och dubbla utbetalningar.	Underrättelse om pensionsrätt, samt indikation när de ansöker om pension. Hur fungerar det, får de utskick när de fyller 65?)	Risk för felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen	(1)	Acceptera <i>Föranleder ingen åtgärd</i>
Ekonomiskt bistånd	97	Kommun	Pensionsmyndigheten	Informationsutbyte saknas för att förhindra felaktig och dubbla utbetalningar.	Underrättelse om de har rätt till pension i utlandet, EU, Norden och övriga världen	Risk för felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen	(2)	Begränsa
Ekonomiskt bistånd	98	Kommun	Pensionsmyndigheten	Informationsutbyte saknas för att förhindra felaktig och dubbla utbetalningar.	Avsaknad av information om utbetalningar, för de hushåll som även uppbär ekonomiskt bistånd.	Risk för felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen	(1)	Acceptera <i>Föranleder ingen åtgärd</i>

Bilaga 2 b Myndigheternas vidtagna och planerade åtgärder för systemövergripande risker

Risk Nr	Planerad åtgärd, ansvarig och tidpunkt för införande	Avvägning av kostnad för åtgärden mot nyttan av åtgärden	Vidtagen åtgärd	Uppföljning av vidtagen åtgärd Är risken accepterad?
1	Stickprovskontroller kommer att genomföras under 1:a kvartalet 2011 av ärenden där sökande inte sökt anvisat arbete och där underrättelse inte lämnats.	Inte beräknad	Arbetsförmedlingen har under 2010 genomfört särskilda satsningar för att öka fokus på kontrollfunktionen, enhetlig tillämpning av regelverket och uppföljning av insatser. Samtliga Af kontor har fått ett uppdrag att ta fram lokala handlingsplaner som ett led i förbättringsarbetet	Accepterad
2	Försäkringskassan har lämnat in ett beslutsunderlag för en förstudie angående nyutveckling av ett IT-stöd som ska säkerställa handläggarnas behov i handläggningen och förhoppningsvis lösa problemen med informationsutbytet, i första hand mot arbetslöshetskassorna. Införandet kommer troligtvis att ske under november 2011.	Inte beräknad	Arbetslöshetskassorna har vidtagit förändringar i sina handläggningssystem. Vidare har manuella rutiner upprättats med möjlighet till korrespondens via e-post och telefon, till speciella adresser och nummer.	Accepterad <i>Riskanalysen uppdaterad med anledning av uppföljningen.</i>
3	Elektroniska beslut är en planerad åtgärd.	Inte beräknad	Den planerade åtgärden är vidtagen. Lagändring har skett som innebär att A-kassan nu har skyldighet att återföra besluten.	Accepterad <i>Riskanalysen uppdaterad med anledning av uppföljningen.</i>

4	Nytt system för arbetsgivarkontroll.	Inte beräknad	Nytt system för arbetsgivarkontroll har anskaffats, stickprov tas på att arbetsgivare kontrolleras före beslut.	Accepterad <i>Riskanalysen uppdaterad med anledning av uppföljningen.</i>
5	Löpande samverkan med Skatteverket, Arbetsförmedlingen får en fil varje månad	Inte beräknad	I samarbete med skattemyndigheten görs en rimlighetsbedömning utifrån storlek på arbetsgivaravgifter etc. grundat på månadsvisa körningar. Genom att myndigheter nu kan begära offentliga uppgifter på enstaka eller i fil kan vi få bättre underlag.	Accepterad <i>Riskanalysen uppdaterad med anledning av uppföljningen.</i>
6	Försäkringskassan har i handlägningsprocessen tydliggjort att kontroll mot arbetslöshetskassorna ska göras i ärenden, både i nya och pågående ärenden. Vidare ska Försäkringskassan enligt 17 kap. 1 § AFL samordna vissa ersättningar vid sammanträffande av förmåner. Arbetslöshetskassornas samorganisation har den 7 december 2007 utfärdat ett meddelande SO 26/2007 som drar upp riktlinjer för ett kontaktförfarande mellan Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna vid retroaktiva beslut. Detta borde ha begränsat risken till accepterad nivå.	Inte beräknad	Åtgärderna är vidtagna	Accepterad <i>Riskanalysen uppdaterad med anledning av uppföljningen.</i>
9	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd
10	Elektroniskt informationsutbyte årsskiftet 2009/10	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd

BILAGA 2 B MYNDIGHETERNAS VIDTAGNA OCH PLANERADE ÅTGÄRDER FÖR SYSTEMÖVERGRIPANDE RISKER

13	Interna riktlinjer om folkbokföring av EES medborgare och deras familjemedlemmar	Inte beräknad	Skatteverket har utfärdat interna riktlinjer om folkbokföring av EES medborgare och deras familjemedlemmar 2010-06-01. Detta har skett i samråd med Försäkringskassan och Migrationsverket. Samarbete mellan CSN och Skatteverket (TIFOS).	Inte uppföljd
16	Alla arbetslösa är inte rätt kodade för att godkännas i nya system men t.ex. jobb- och utvecklingsgarantin eller motsvarande.	Inte beräknad	Åtgärden vidtagen hos Arbetsförmedlingen med rätt koder	Inte uppföljd
17	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd
18	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd

24	<p>Arbetsförmedlingen har övervägt att införa en automatiserad funktion för avanmälan, men efter genomförd riskanalys är slutsatsen att den inte kan genomföras p.g.a. vissa negativa konsekvenser. Arbetsförmedlingen arbetar dock vidare med frågan och undersöker andra metoder.</p> <p>Det finns ett pågående projekt mellan Arbetslöshetskassornas samorganisation och Arbetsförmedlingen rörande sökande som felaktigt står anmälda som arbetssökande i kassornas ärendehanteringssystem, men som inte är anmälda hos Arbetsförmedlingen. Som en utkomst av projektet kommer arbetslöshetskassorna fr.o.m. december 2010 kunna göra kvalitetsavstämningar gentemot Arbetsförmedlingen när det gäller kontroll av om en sökande är anmäld hos båda parter eller ej.</p>	Inte beräknad	Arbetslöshetskassornas samorganisation har deltagit i en workshop hos Arbetsförmedlingen i inledningen av 2010, då med anledning av den automatiserade avanmälningsfunktionen.	Inte accepterad
27	De olika sätten att beräkna tid d.v.s. att aktivitetsstöd avräknas per hel dag även om det avser en aktivitet på deltid torde inte förenligt med 39 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Risken är känd och påtalad av Riksrevisionen RiR 2010:18 sid. 37 samt av IAF i sin redovisningen av regeringsuppdrag för utökat elektroniskt informationsutbyte den 26 februari 2009 Dnr 2009/261 Mo.	Inte beräknad	Arbetslöshetskassorna har sökt samverka med Försäkringskassan som har förståelse för problemet men som p.g.a. resursbrist inte har kunnat tillhandahålla lösningar. Möjligen kan det vara så att de olika avräkningssätten beror på skillnader i hur den materiella lagstiftningen är utformad jfr. RIR 2010:18 sid. 37. Problemet är redovisat till Regeringen.	Inte accepterad
29	Ingen planerad åtgärd.	Inte beräknad	Det finns systemstöd för detta idag, går direkt in i Ais.	Accepterad

33	En kravspecifikation kommer att skickas av Arbetslöshetskassornas Samorganisation till Pensionsmyndigheten, samt med kopia till Försäkringskassan.	Inte beräknad	Kontakter har tagits med Pensionsmyndigheten. Sedan 1 januari 2010 finns sekretessbrytande regler i 22 a § förordningen (1997:835) som torde möjliggöra denna typ av informationsöverföring. Sekretessbrytande regler finns även i Pensionsmyndighetens författningar.	Inte accepterad
34	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd
39	<i>Accepterad i riskanalysen. Åtgärd genomförs ändå, trots att sådan inte är påkallad.</i> <i>Ett samarbete mellan Centrala studiestödsnämnden och Försäkringskassan pågår. Ansvarig för åtgärden Centrala studiestödsnämnden.</i>	<i>Inte beräknad</i>	<i>Handläggningen av dessa ärenden har koncentrerats till ett kontor. Detta bör begränsa risken att det blir fel eftersom färre handläggare tar hand om dessa arbetsuppgifter oftare.</i> <i>Ev felaktigheter bör kunna fångas i de kvalitetsgranskningar som CSN gör löpande</i>	<i>Accepterad</i>
41	<i>Accepterad i riskanalysen. Åtgärd genomförs ändå, trots att sådan inte är påkallad.</i> <i>Ett samarbete mellan Centrala studiestödsnämnden och Försäkringskassan pågår. Ansvarig för åtgärden Centrala studiestödsnämnden.</i>	<i>Inte beräknad</i>	<i>Under 2008 och 2009 pågick ett samarbete mellan CSN och FK i syfte att utreda möjligheterna till säkrare beslutsunderlag i ärendehantering och om arbetssättet kunde effektiviseras. Samarbetet fick dock avbrytas eftersom det inte fanns tid hos Fk för detta</i>	<i>Accepterad</i>
46	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd

54	<p><i>Accepterad i riskanalysen. Åtgärd genomförs ändå, trots att sådan inte är påkallad.</i></p> <p><i>Ett samarbete mellan Centrala studiestödsnämnden och Försäkringskassan pågår. Ansvarig för åtgärden Centrala studiestödsnämnden.</i></p>	<i>Inte beräknad</i>	<p><i>Under 2008 och 2009 pågick ett samarbete mellan CSN och FK i syfte att utreda möjligheterna till säkrare beslutsunderlag i ärendehanteringens samt om arbetsstätt kunde effektivisera. Samarbetet fick dock avbrytas eftersom det inte fanns tid hos FK för detta</i></p>	<i>Accepterad</i>
58	<p>Arbetsförmedlingen kan sakna eller ha fel uppgifter om vilken arbetslöshetskassa den sökande tillhör, vilket medför att information kan skickas till fel kassa. Sekretess regler hindrar emellertid Arbetsförmedlingen från att själv inhämta uppgifter om tillhörighet till arbetslöshetskassa.</p>	Inte beräknad	<p>Arbetslöshetskassorna har sökt samverka med Arbetsförmedlingen, men där lagstiftningsåtgärder är påkallade. Problemet är redovisat till Regeringen. Arbetsförmedlingen har lämnat en framställan till Regeringen med förslag till förändringar (Försäkringskassans var på regeringsuppdrag den 30 september 2008 Dnr 033844-2007.</p> <p>Från och med 5 november 2007 har arbetslöshetskassorna infört en funktion med möjlighet att begära in elektroniskt övergångsbevis. Även om inte problemet är helt löst så borde det minimera risken att den sökande får ersättning från fel kassa dvs. Alfa-kassan.</p>	Inte uppföljd
60	<p><i>Accepterad i riskanalysen. Åtgärd genomförs ändå, trots att sådan inte är påkallad.</i></p> <p><i>Ett samarbete mellan Centrala studiestödsnämnden och Försäkringskassan pågår. Ansvarig för åtgärden Centrala studiestödsnämnden.</i></p>	<i>Inte beräknad</i>	<i>Inte vidtagen</i>	<i>Accepterad</i>

64	<p>Regeringen har tillsatt en utredning som ska föreslå förändrade inkomstredovisningsrutiner (Elektroniska inkomstuppgifter per individ och månad dir 2009:91). Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2010. Inom ramen för uppdraget ska det tas fram ett förslag om att arbetsgivare med flera ska lämna uppgift om lön och skatteavdrag på arbetstagarnivå varje månad (månadsuppgift) till den myndighet som befinns vara lämplig. Syftet med systemet avseende inkomstuppgifter ska vara att ge Försäkringskassan och Skatteverket med flera bättre kontrollmöjligheter, att arbetsgivarnas uppgiftslämnande till olika myndigheter effektiviseras genom att uppgiftslämnandet samordnas i en inrapporteringsfunktion samt att korrekta inkomstrelaterade ersättningar lämnas från välfärdssystemen. Vidare har IAF publicerat en rapport 2010:15 rörande arbetsgivarintygen som används i arbetslöshetskassornas bedömning av ersättningsrätt. I rapporten har lämnats förslag till förändringar på längre sikt (två år och uppåt) innebärande en månadsvis elektronisk inrapportering av uppgifter om arbetad tid.</p>	Inte beräknad	Inte vidtagen. Åtgärder är påkallade dock bör resultatet av utredningen inväntas.	Inte uppföljd
----	--	---------------	---	---------------

69	Initialt framarbetades en manuell rutin där den sökande skulle inhämta nödvändig informationen från Försäkringskassan, genom beställning på en för ändamålet särskilt framtagen blankett. Därefter skulle den sökande skicka blanketten till sin arbetslöshetskassa (SO med 15/2009). Rutinen driftsattes emellertid inte. En ny och tillfällig rutin bestämdes sedan där arbetslöshetskassorna i vissa fall kan inhämta uppgifterna per telefon genom att kontakta Försäkringskassans kundcenter för partners. I andra fall får arbetslöshetskassorna beställa registerutdrag i form av printbilder från Försäkringskassans ärendehanteringssystem, ÄHS (SO med 17 2009).	Inte beräknad	Samverkan har kontinuerligt skett kring såväl manuell rutiner samt elektroniskt informationsutbyte, men där de åtgärder som vidtagits och som är gällande avser en manuell rutin d.v.s. överföring har inte gått att lösa på elektronisk väg. För närvarande finns inga planerade åtgärder.	Accepterad
70	Frågeställningarna hanteras av projektgrupp.. Åtgärder är påkallade dock bör projektgruppens resultat inväntas.	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd
71	Arbetslöshetskassornas Samorganisation kommer att lyfta frågan vid ett möte med Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen samt andra berörda.	Inte beräknad	Parterna har tagit fram en gemensam information om omställningskrav och villkor för arbetslöshetsersättning. I de fall en arbetslöshetsersättning lämnas under tjänstledighet ligger Försäkringskassans beslut om arbetsförmåga till grund för arbetslöshetskassans bedömning (SO med 04/2009).	Inte accepterad

80	<p><i>När Migrationsverket ska stoppa LMA då sökande får EE.</i></p> <p>Detta blir manuell hantering till en början, men från 1/2 2011 kommer Migrationsverket att aviseras detta elektroniskt.</p> <p><i>När Arbetsförmedlingen inte ska ta beslut pga pågående LMA.</i></p> <p>Startdatum för LMA får Arbetsförmedlingen från Migrationsverket. Slutdatum är tydligen svårare att få eftersom ersättningen betalas ut tillsvidare? eller kan förlängas?</p> <p>Det förefaller svårt att få elektronisk avisering på detta men manuella rutiner håller på att tas fram för att säkra att inga felaktiga utbetalningar görs.</p>	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd
83	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd
85	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd
87	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd
88	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd

90	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd
93	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd
94	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd
95	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd
97	Ingen planerad åtgärd	Inte beräknad	Inte vidtagen	Inte uppföljd

Bilaga 3 Dokumentation från "test" av beräkningsmodell för kostnadseffektivitet

Myndighet/Organisation:

Datum för genomförande:

Beskrivning av trygghetssystemet

"Här ska vi kortfattat beskriva det trygghetssystem t ex arbetslöshetsersättning som test av beräkningsmodellen tillämpas på. Vad är viktigt att veta för att en utomstående ska kunna förstå problematiken kring systemet, t ex vilka förutsättningar ska vara uppfyllda för att kunna erhålla ersättning etc."

Beskrivning av kontrollen

"Hur ser den kontroll ut som beräkningsmodellen ska tillämpas på, beskriv vilken typ av kontroll, hur den tillämpas, omfattning etc."

Metod och tillvägagångssätt för tillämpning av beräkningsmodellen

"Hur används beräkningsmodellen, beskriv metoden för att tillämpa modellen. Hur har t ex stoppad betalning beräknats, beslut om återkrav, hur beräkning av eventuella investeringar i IT-stöd och personalkostnader görs etc."

Resultat av beräkning

"Här ska resultatet av testet redovisas genom att ange felaktiga beloppen som kontrollinsatsen hittar samt kostnader för kontrollinsatsen."

Period beräkningen avser

"Ange vilken period som kostnader respektive felaktiga belopp avser."

Felaktiga belopp

Fördelas på för mycket respektive för lite utbetalt

Beslutade återkrav

Stoppade betalningar

Kostnader för kontrollinsatsen

Personalkostnad

Kostnad för investering i IT-stöd

Orsaker till fel

”Om det är möjligt anges orsakerna till felaktig utbetalning. Vi kan ta med detta i testet för att senare bedöma om uppgiften tillför något för beräkningen av kostnadseffektivitet eller tolkning av resultatet.”

Övriga effekter av kontrollinsatsen

”Finns det utöver beslutade återkrav och stoppade betalningar effekter av kontrollinsatsen som kan sättas kronor på eller bör omnämnas, t ex preventiva effekter? Beskriv i så fall detta här.”

Beräkning av kostnadseffektivitet

$$\frac{\text{Summa felaktigt belopp}}{\text{Kostnad för kontrollinsats}} = \text{Effektivitet}$$

Kommentar till resultatet av kostnadseffektivitet

”Behöver resultatet av beräkningen av kostnadseffektivitet kommenteras för tolkningen av resultatet?”

Kommentarer och problemområden

”Beskriv erfarenheterna av att tillämpa beräkningsmodellen på din myndighet/organisation.”

Vad fungerade bra?

Vad fungerade mindre bra?

Bilaga 4 Fördelning utifrån vem som har orsakat felutbetalningen

Tabellen visar bedömningen för hela förmånen samt fördelningen utifrån vem som bedöms orsaka felutbetalningen. I flera fall är det svårt att avgöra huruvida ett fel från allmänheten är avsiktligt eller oavsiktligt. Skälet kan exempelvis vara att långtgående krav på personen att lämna fullständiga uppgifter och meddela ändrade förhållanden, skapar situationer som i lika hög grad bedöms möjliggöra avsiktliga som oavsiktliga fel.

Förmån	Totala utbetalningar, mnkr ⁹⁷	Bedömda felaktiga utbetalningar, mnkr (andel av totala utbetalningar, procent)		Fördelning utifrån vem som bedöms orsaka felet, mnkr		
		Förväntat värde	Nedre intervall-övre intervall	Avsiktliga fel, allmänheten	Oavsiktliga fel, allmänheten	Oavsiktliga fel, myndigheter
Ålderspension	237 304	165 (0,07%)	12-534 (0-0,22%)	69 (0,03%)	53 (0,02%)	43 (0,02%)
Sjuk- och aktivitetsersättning	67 840	4 683 (6,9%)	2 748-7 564 (4,1-11,2%)	1 787 (2,6%)	1 421 (2,1%)	1 476 (2,2%)
Föräldrapenning	25 230	908 (3,6%)	126-1 766 (0,5-7,0%)	315 (1,2%)	200 (0,8%)	394 (1,6%)
Barnbidrag	23 365	380 (1,6%)	0-935 (0-4,0%)	147 (0,6%)	105 (0,4%)	128 (0,5%)
Studiemedel	22 950	981 (4,3%)	493-1 457 (2,2-6,4%)	260 (1,1%)	502 (2,2%)	219 (1,0%)
Sjukpenning	19 606	2 629 (13,4%)	794-4 225 (4,1-21,6%)	732 (3,7%)	722 (3,7%)	1 176 (6,0%)
Arbetslöshetsersättning	19 328	498 (2,6%)	29-1 092 (0,2-5,7%)	221 (1,1%)	127 (0,7%)	150 (0,8%)
Assistansersättning	17 636	2 147 (12,2%)	309-4 859 (1,8-27,6%)	1 235 (7,0%)	302 (1,7%)	610 (3,5%)
Efterlevandepension	16 863	70 (0,41%)	35-183 (0,02-0,11%)	28 (0,17%)	18 (0,11%)	23 (0,14%)
Bostadstillägg till pensionärer ⁹⁸	11 870	908 (7,6%)	398-1 371 (3,4-11,6%)	408 (3,4%)	170 (1,4%)	330 (2,8%)
Aktivitetsstöd	10 301	1 487 (14,4%)	603-3 229 (5,9-31,4%)	259 (2,5%)	714 (6,9%)	514 (5,0%)
Tandvårdsstöd ⁹⁹	5 323	557 (10,5%)	237-1 344 (4,5-25,3%)	330 (6,2%)	227 (4,3%)	-
Tillfällig föräldrapenning	4 639	274 (5,9%)	116-464 (2,5-10,0%)	117 (2,5%)	83 (1,8%)	73 (1,6%)
Arbetskadellivränta	4 081	233 (5,7%)	182-300 (4,5-7,4%)	38 (0,9%)	141 (3,5%)	54 (1,3%)
Bostadsbidrag ¹⁰⁰	3 361	116 (3,4%)	17-336 (0,5-10,0%)	52 (1,6%)	37 (1,1%)	26 (0,8%)
Vårdbidrag	2 789	172 (6,2%)	21-286 (0,8-10,3%)	79 (2,8%)	40 (1,4%)	53 (1,9%)
Underhållsstöd	2 258	93 (4,1%)	11-181 (0,5-8,0%)	56 (2,5%)	19 (0,8%)	18 (0,8%)
Nystartsjobb	1 760	121 (6,9%)	27-196 (1,6-11,2%)	44 (2,5%)	39 (2,2%)	37 (2,1%)
Ersättning till kompletterande aktörer	783	31 (4,0%)	4-55 (0,6-7,1%)	4 (0,5%)	10 (1,2%)	17 (2,2%)
Ersättning till asylsökande	730	51 (7,0%)	11-99 (1,5-13,6%)	24 (3,3%)	9 (1,2%)	19 (2,6%)
Totalt	498 017	16 504 (3,3%)	4 337-28 672 (0,9-5,8%)	6 206 (1,2%)	4 938 (1,0%)	5 407 (1,1%)

Bedömd omfattning av felaktiga utbetalningar 2010 i miljoner kronor av 2009 års utbetalningar, fördelat utifrån vem som bedöms orsaka felutbetalningen¹⁰¹

⁹⁷ Totala utbetalningar år 2009, källa respektive myndighets och organisations årsredovisning. Experterna har bedömt omfattningen av felutbetalningar år 2010, men eftersom uppgift om de faktiska utbetalningarna för år 2010 inte finns tillgänglig under projektets gång görs beräkningarna på år 2009.

⁹⁸ I beloppet inkluderas BTP till AP 6 907 mnkr BTP till SA 4 467 mnkr och ÄFS 497 mnkr.

⁹⁹ Experterna har inte bedömt oavsiktliga fel från myndigheten då 99 procent av handläggningen sker maskinellt.

¹⁰⁰ I bostadsbidrag ingår inte de återkrav som uppstår vid den avstämning av inkomst som sker enligt regelverket för att slutgiltigt fastställa belopp för bostadsbidrag. Detta skiljer sig alltså från den generella definition av felaktiga utbetalningar som anges i inledningen. I tidigare bedömningar har inte dessa återkrav räknats med då dessa är en konsekvens av regelverket

¹⁰¹ Summorna är framräknade utifrån andelar som har fler decimaler än vad som anges i tabellen, därför kan det i vissa fall vara olika summor trots samma angivna andel.

Bilaga 5 Attitydundersökning om bidragsfusk 2010

Se separat dokument

Bilaga 6 Mediebilden av fusk i välfärdssystemen

Se separat dokument.

Bilaga 7 Avvikande mening

Försäkringskassan skriver sig skiljaktig mot den gemensamma skrivelsen

DATUM

2011-02-11

VÅR BETECKNING

DNR 24514-2009

EKONOMISTYRNINGSVERKET
ESV DNR 10-152/2009

Synpunkter på rapport om rätt utbetalningar 2010

Försäkringskassan vill tillföra följande skrivning inför slutlig uppdatering av rapport om rätt utbetalningar.

Förutsättningarna för myndigheterna att bedriva framgångsrik myndighetssamverkan för att få rätt utbetalningar är fortsatt en svaghet. Trots att 5 mkr tillförts för samverkansuppdraget kvarstår Försäkringskassans uppfattning att resurserna för att bedriva detta arbete inte är tillräckliga. Detta särskilt i ljuset av att felaktiga utbetalningar är i storleksordningen 20 miljarder kr per år.

En annan del i förutsättningarna är att sektoriseringen inom statsförvaltningen är ett fortsatt problem för att utveckla området. Detta blir t.ex. tydligt när det gäller underrättelser som de facto har minskat. (Försäkringskassan delar inte rapportens slutsats att det räcker med utbildning och information för att förbättra detta.) Här behöver styrningen förändras så att myndigheternas incitament för att samverka blir bättre. Ett starkt fokus på enskilda myndigheters prestationer och det fokus som ligger på myndigheternas egna förvaltningsanslag i förhållande till sakanslagen riskerar minska förutsättningarna för en samverkan som i förlängningen innebär högre effektivitet och nytta för medborgaren.

Ett genomgående problem som bara delvis berörs i rapporten är de oklarheter kring definitioner som finns. Hanteringen och avgränsningen när det gäller t.ex. preliminära respektive framtida utbetalningar, för låga utbetalningar liksom uteblivna utbetalningar är inte självklar. Försäkringskassan har påtalat att det inte finns något resonemang kring vad som är viktigt ur ett allmänt rättsmedvetande. Som ett exempel på detta anser fortfarande Försäkringskassan att resonemanget kring att antalet fel inom bostadsbidrag är stort, är felaktigt. Eftersom systemet bygger på preliminära utbetalningar är det rättsligt sätt inget fel och knappast heller ur ett

allmänt rättsmedvetande. Försäkringskassan anser att det är nödvändigt att en tydlig och gemensam definition av begreppet felaktig utbetalning tas fram inom projektet.

Inom ramen för samverkansprojektet har omfattningen av felaktiga bedömningar uppskattats. Utgångspunkten för detta arbete har varit att göra det på ett enhetligt sätt för att resultaten mellan olika förmåner ska vara så jämförbara som möjligt. Det tillvägagångssätt som använts kallas Expert Elicitation och strävar efter att ge en ögonblicksbild av det kunskapsläge som finns inom respektive förmån. För många förmåner finns en stor osäkerhet i resultatet, detta beror inte på metoden i sig utan avspeglar snarare brist på riskanalyser, kontrollinsatser, fallstudier och andra underlag. Inför expertgruppsmötena har varje myndighet ansvarat för att samla in relevant information som kan ge stöd åt experterna i sin bedömning av omfattningen. Denna information har sedan i den mån experterna anser den relevant använts. Självklart är det så att ju bättre underlag experterna förses med desto bättre bedömningar kan de göra och därmed uppnås snävare osäkerhetsintervall. I den bästa av världar är detta underlag så heltäckande att tillämpning av expert elicitation inte är nödvändig utan omfattningen kan rent matematiskt tas fram utifrån befintligt material. Till dess att myndigheterna kommit så långt i sitt arbete att detta är uppnått är det dock mycket tveksamt att det finns något bättre/effektivare sätt att ta fram en ögonblicksbild än med en tillämpning som stödjer sig på den forskning som finns på området i syfte att få en så förväntningsriktig och objektiv bild av verkligheten som möjligt. Försäkringskassan bedömer att tidsåtgången i relation till det värde det innebär att få denna objektiva ögonblicksbild är låg i jämförelse med alternativa metoder.

Beslut

Beslut om detta yttrande har fattats av överdirektör Stig Orustfjord i närvaro av Försäkringsdirektör Gunnar Johansson och Controller Magnus Hedenskog, den senare som föredragande.

Stig Orustfjord

Magnus Hedenskog

ESV ansvarar för en ändamålsenlig ekonomisk styrning av staten.
Vi utvecklar och förvaltar en effektiv ekonomisk styrning av statlig verksamhet.
Vi tar fram bra besluts- och diskussionsunderlag för den ekonomiska politiken.
Vi bidrar till en korrekt hantering av Sveriges EU-medel.
ESV har bred och djup kompetens och arbetar i nära samverkan med
Regeringskansliet och myndigheterna.